

T.C.
İSTANBUL SABAHATTİN ZAİM ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI
REHBERLİK VE PSİKOLOJİK DANIŞMANLIK BİLİM DALI

ERGENLERDE SOSYAL MEDYA BAĞIMLILIĞI İLE
OKULA BAĞLILIK VE AİLE YAŞAM DOYUMU
ARASINDAKİ İLİŞKİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Ayşenur BEYAZGÜL TOSUN

İstanbul
Şubat-2022

T.C.
İSTANBUL SABAHATTİN ZAİM ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI
REHBERLİK VE PSİKOLOJİK DANIŞMANLIK BİLİM DALI

**ERGENLERDE SOSYAL MEDYA BAĞIMLILIĞI İLE OKULA
BAĞLILIK VE AİLE YAŞAM DOYUMU ARASINDAKİ İLİŞKİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Ayşenur BEYAZGÜL TOSUN

Tez Danışmanı
Dr. Öğr. Üyesi Halime EKER

İstanbul
Şubat-2022

TEZ ONAYI

Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Müdürlüğüne,

Bu çalışma, jürimiz tarafından Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı, Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Bilim Dalında YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak kabul edilmiştir.

Danışman Dr. Öğr. Üyesi Halime EKER

Üye Dr. Öğr. Üyesi Besra TAŞ

Üye Dr. Öğr. Üyesi Nüket AFAT

Onay

Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

Prof. Dr. Metin TOPRAK
Enstitü Müdürü

BİLİMSEL ETİK BİLDİRİMİ

Yüksek lisans tezi olarak hazırladığım “**Ergenlerde Sosyal Medya Bağımlılığı ile Okula Bağlılık ve Aile Yaşam Doyumu Arasındaki İlişki**” adlı çalışmanın öneri aşamasından sonuçlandığı aşamaya kadar geçen süreçte bilimsel etiğe ve akademik kurallara özenle uyduğumu, tez içindeki tüm bilgileri bilimsel ahlak ve gelenek çerçevesinde elde ettiğimi, tez yazım kurallarına uygun olarak hazırladığımı, bu çalışmamda doğrudan veya dolaylı olarak yaptığım her alıntıya kaynak gösterdiğimi ve yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu beyan ederim.

Ayşenur BEYAZGÜL TOSUN

ÖN SÖZ

Aile, toplumun temel yapı taşıdır. Kendini gerçekleştirme yolunda olan her birey aile kurumunun ne kadar önemli olduğunu fark etmektedir. Özellikle okullarda velilerin yaşadığı deneyimler, sosyal medya kullanımının aile iletişimine olan etkisini gözler önüne sermektedir. Ayrıca sosyal medya bağımlılığı düzeyindeki artış, ergenin ailesi ile iletişiminin yanı sıra okul yaşamını da etkilemektedir. Aile yaşam doyumu ve okula bağlılığın sosyal medya bağımlılığı üzerinde belirleyici bir etki oluşturacağı düşünülmektedir. Dolayısıyla, ergenlerde aile yaşam doyumu ve okula bağlılığın sosyal medya bağımlılığı ile ilişkisinin incelenmeye değer olduğu düşünülmüştür.

Yüksek lisans eğitimim sırasında değerli görüşleriyle yol gösteren ve sosyal medya bağımlılığı üzerinde çalışmaya karar vermeme vesile olarak çalışmamın her aşamasında beni destekleyen tez danışmanım Dr. Öğr. Üyesi Halime EKER'e, eğitim alanında dersleriyle bizlere vizyon katan değerli hocamız Prof. Dr. M. Yüksel ERDOĞDU'ya , bu süreçte beraber yol arkadaşlığı yaptığımız Hatice SELMAN ve Senanur ARIKAN'a, beni her daim destekleyen annem babam ve kardeşlerime, yüksek lisans eğitimim için yaşamını eğitim aldığı şehirden yana tercih yaparak hayat arkadaşım olan eşim Emrah TOSUN'a ve bu süreçte annelik duygusuyla tanıştığım oğlum Emir Taha'ya teşekkürlerimi sunarım.

Ayşenur BEYAZGÜL TOSUN

İstanbul-2022

ÖZET

ERGENLERDE SOSYAL MEDYA BAĞIMLILIĞI İLE OKULA BAĞLILIK VE AİLE YAŞAM DOYUMU ARASINDAKİ İLİŞKİ

Ayşenur BEYAZGÜL TOSUN

Yüksek Lisans, Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık

Tez Danışmanı: Dr. Öğr. Üyesi Halime EKER

Şubat 2022, 144 Sayfa

Bu çalışmanın amacı, ergenlerde sosyal medya bağımlılığı ile okula bağlılık ve aile yaşam doyumu arasındaki ilişkinin incelenmesidir. Bu çalışmada nicel araştırma modellerinden ilişki tarama modeli kullanılmıştır. Araştırmanın çalışma grubu İstanbul İli'ne bağlı Küçükçekmece İlçesi'nde bulunan resmi lise kurumlarındaki 392 öğrenci oluşturmaktadır. Verilerin toplanmasında Kişisel Bilgi Formu, Ergenler için Sosyal Medya Bağımlılığı Ölçeği, Ergenlerde Okula Bağlılık Ölçeği ile Aile Yaşam Doyumu Ölçeği kullanılmıştır. Katılımcılardan toplanan veriler SPSS programı ile analiz edilmiştir. Araştırmadan elde edilen veriler; korelasyon, t-testi tekniği, tek yönlü varyans analizi (ANOVA) ve çoklu regresyon analizi kullanılarak incelenmiştir. Birimler arasındaki farklılıkları belirlemek için ise Post Hoc testlerinden yararlanılmıştır.

Ergenlerin sosyal medya bağımlılığı ile okula bağlılık ve sosyal medya bağımlılığı ile aile yaşam doyumu arasında negatif yönde anlamlı ilişki tespit edilmiştir. Ergenlerin okula bağlılığı ile aile yaşam doyumu arasında ise pozitif yönde anlamlı ilişki tespit edilmiştir. Analiz sonucunda sosyal medya bağımlılığının anne-baba tutumu, okul başarısı, günlük sosyal medya kullanım süresi ve en sık kullanılan sosyal medya uygulaması değişkenlerine göre anlamlı şekilde farklılaştığı görülürken, cinsiyet, sınıf düzeyi ve anne-baba birlikteliği değişkenlerine göre anlamlı bir farklılık saptanmamıştır. Okula bağlılığın anne-baba birlikteliği, anne-baba tutumu, okul başarısı ve günlük sosyal medya kullanım süresi değişkenlerine göre anlamlı şekilde farklılaştığı görülürken, cinsiyet, sınıf düzeyi ve en sık kullanılan sosyal medya uygulaması değişkenlerine göre anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Aile yaşam doyumunun anne-baba birlikteliği, anne-baba tutumu, okul başarısı ve günlük sosyal medya kullanım süresi değişkenlerine göre anlamlı şekilde farklılaştığı görülürken,

cinsiyet, sınıf düzeyi ve en sık kullanılan sosyal medya uygulaması değişkenlerine göre anlamlı bir farklılık tespit edilmemiştir. Okula bağlılık ve aile yaşam doyumunun öğrencilerin sosyal medya bağımlılığı puanlarını anlamlı bir şekilde yordadığı sonucu elde edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Sosyal Medya Bağımlılığı, Okula Bağlılık, Aile Yaşam Doyumu.

ABSTRACT

**THE RELATIONSHIP BETWEEN SOCIAL MEDIA
ADDICTION, SCHOOL ENGAGEMENT AND FAMILY LIFE
SATISFACTION IN ADOLESCENTS**

Ayşenur BEYAZGÜL TOSUN

Master's Thesis, Guidance Psychological and Counseling

Thesis Advisor: Asst. Dr. Halime EKER

February-2022, 144 Pages

The aim of this study is to examine the relationship between social media addiction, school engagement and family life satisfaction in adolescents. In this study, the relational survey model, one of the quantitative research models, was used. The study group of the research consists of 392 students in public high schools in Küçükçekmece District of Istanbul Province. Personal Information Form, Social Media Addiction Scale for Adolescents, School Attachment Scale for Adolescents and Family Life Satisfaction Scale were used to collect data. The data collected from the participants were analyzed with the SPSS program. The data obtained from the research; correlation, t-test technique, one-way analysis of variance (ANOVA) and multiple regression analysis were used. Post Hoc tests were used to determine the differences between the units.

A negative significant relationship was found between adolescents' social media addiction and school commitment, and between social media addiction and family life satisfaction. A positive and significant relationship was found between adolescents' school engagement and family life satisfaction. As a result of the analysis, it was observed that social media addiction differed significantly according to the variables of parental attitude, school success, daily social media use and the most frequently used social media application, while no significant difference was found according to the variables of gender, class level and parental union. While it was observed that school engagement differed significantly according to the variables of parental association, parental attitude, school success and daily use of social media, no significant difference was found according to the variables of gender, class level and the most frequently used social media application. While it was observed that family

life satisfaction differed significantly according to the variables of parental union, parental attitude, school success and daily use of social media, no significant difference was found according to the variables of gender, class level and the most frequently used social media application. It was concluded that school engagement and family life satisfaction significantly predicted students' social media addiction scores.

Keywords: Social Media Addiction, School Engagement, Family Life Satisfaction.

İÇİNDEKİLER

TEZ ONAYI	i
BİLİMSEL ETİK BİLDİRİMİ	ii
ÖN SÖZ	iii
ÖZET	iv
ABSTRACT	vi
İÇİNDEKİLER	viii
TABLO LİSTESİ	xii
KISALTMALAR LİSTESİ	xiv
BİRİNCİ BÖLÜM	1
GİRİŞ	1
1.1. Problem Durumu	1
1.2. Amaç	4
1.2.1. Alt Amaçlar.....	4
1.3. Araştırmanın Önemi.....	5
1.4. Varsayımlar	7
1.5. Sınırlılıklar	7
1.6. Tanımlar	7
İKİNCİ BÖLÜM	8
KAVRAMSAL ÇERÇEVE	8
2.1. Sosyal Ağ	8
2.1.1.Sosyal Medya Kavramı	8
2.1.2. Sosyal Medyanın Tarihsel Gelişimi	10
2.1.3.Sosyal Medyanın Özellikleri.....	11
2.1.4. Sosyal Medya Platformları	12
2.1.5. Sosyal Medyanın Etkileri.....	20
2.1.6. Ergenlik Döneminde Sosyal Medya Kullanımı	23
2.2. Sosyal Medya Bağımlılığı.....	25
2.2.1. Sosyal Medya Bağımlılığının Tanımlanması.....	25
2.2.2. Sosyal Medya Bağımlılığının Tanı Kriterleri	28
2.2.3. Sosyal Medya Bağımlılığının Nedenleri.....	30
2.2.4. Sosyal Medya Bağımlılığının Ergenler Üzerindeki Etkileri.....	31

2.2.5. İlgili Araştırmalar.....	33
2.3. Okula Bağlılık	39
2.3.1. Okul Kavramı.....	39
2.3.1. Okul Yaşamının Niteliği	39
2.3.3. Bağlanma Kuramı	40
2.3.4. Okula Bağlanma.....	41
2.3.5. Ergenlik Döneminde Okula Bağlılık	42
2.3.6. İlgili Araştırmalar.....	43
2.4. Aile Yaşam Doyumu.....	46
2.4.1. Aile Kavramı.....	46
2.4.2. Yaşam Doyumu	47
2.4.3. Aile Yaşam Doyumu.....	48
2.4.4. Aile Yaşam Doyumunu Etkileyen Faktörler.....	49
2.4.5. Ergenlik Döneminde Aile Yaşam Doyumu	49
2.4.6. İlgili Araştırmalar.....	51
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM	55
YÖNTEM.....	55
3.1. Araştırmanın Modeli	55
3.2. Çalışma Grubu	55
3.3. Veri Toplama Araçları	58
3.3.1. Kişisel Bilgi Formu.....	58
3.3.2. Ergenler için Sosyal Medya Bağımlılığı Ölçeği (ESMBÖ).....	59
3.3.3.Ergenlerde Okula Bağlanma Ölçeği (Lise Formu)	59
3.3.4. Aile Yaşam Doyumu Ölçeği.....	60
3.4. Verilerin Toplanması	60
3.5. Verilerin Çözümlemesi	60
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM.....	62
BULGULAR.....	62
4.1. Ergenlerde Okula Bağlılık ve Aile Yaşam Doyumu ile Sosyal Medya Bağımlılığı Düzeyleri Arasında Anlamlı İlişkinin Olup Olmadığına Yönelik Bulgular	62
4.2. Ergenlerin Sosyal Medya Bağımlılığı, Okula Bağlılık ve Aile Yaşam Doyumunun Cinsiyete Göre Farklılaşp Farklılaşmadığına Yönelik Bulgular.....	62

4.3. Ergenlerin Sosyal Medya Bağımlılığı, Okula Bağlılık ve Aile Yaşam Doyumunun Sınıf Düzeyine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığına Yönelik Bulgular.....	64
4.4. Ergenlerin Sosyal Medya Bağımlılığı, Okula Bağlılık ve Aile Yaşam Doyumunun Anne-Baba Birlikteliğine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığına Yönelik Bulgular	65
4.5. Ergenlerin Sosyal Medya Bağımlılığı, Okula Bağlılık ve Aile Yaşam Doyumunun Algılanan Anne-Baba Tutumuna Göre Farklılaşp Farklılaşmadığına Yönelik Bulgular.....	67
4.6. Ergenlerin Sosyal Medya Bağımlılığı, Okula Bağlılık ve Aile Yaşam Doyumunun Algılanan Okul Başarısına Göre Farklılaşp Farklılaşmadığına Yönelik Bulgular	69
4.7. Ergenlerin Sosyal Medya Bağımlılığı, Okula Bağlılık ve Aile Yaşam Doyumunun Günlük Sosyal Medya Kullanım Süresine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığına Yönelik Bulgular.....	71
4.8. Ergenlerin Sosyal Medya Bağımlılığı, Okula Bağlılık ve Aile Yaşam Doyumunun En Sık Kullanılan Sosyal Medya Uygulamasına Göre Farklılaşp Farklılaşmadığına Yönelik Bulgular	74
4.9. Ergenlerin Sosyal Medya Bağımlılığı Puanlarının Okula Bağlılık ve Aile Yaşam Doyumu Puanları Tarafından Yordanmasına Yönelik Bulgular	75
BEŞİNCİ BÖLÜM.....	77
SONUÇ VE TARTIŞMA	77
5.1. Sonuç ve Tartışma.....	77
5.1.1. Ergenlerde Sosyal Medya Bağımlılığı, Okula Bağlılık ve Aile Yaşam Doyumu Arasında Anlamlı Bir İlişki Olup Olmadığına İlişkin Sonuç ve Tartışma	77
5.1.2. Ergenlerde Sosyal Medya Bağımlılığı, Okula Bağlılık ve Aile Yaşam Doyumunun Cinsiyet Değişkenine göre Farklılık Farklılaşmadığına İlişkin Değerlendirme ve Tartışma	78
5.1.3. Ergenlerin Sosyal Medya Bağımlılığı, Okula Bağlılık ve Aile Yaşam Doyumunun Sınıf Düzeyine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığına Yönelik Bulgular	79

5.1.4. Ergenlerin Sosyal Medya Bağımlılığı, Okula Bağlılık ve Aile Yaşam Doyumunun Anne-Baba Birlikteliğine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığına Yönelik Bulgular.....	81
5.1.5. Ergenlerin Sosyal Medya Bağımlılığı, Okula Bağlılık ve Aile Yaşam Doyumunun Anne-Baba Tutumuna Göre Farklılaşp Farklılaşmadığına Yönelik Bulgular	82
5.1.6. Ergenlerin Sosyal Medya Bağımlılığı, Okula Bağlılık ve Aile Yaşam Doyumunun Algılanan Okul Başarısına Göre Farklılaşp Farklılaşmadığına Yönelik Bulgular.....	83
5.1.7. Ergenlerin Sosyal Medya Bağımlılığı, Okula Bağlılık ve Aile Yaşam Doyumunun Günlük Sosyal Medya Kullanım Süresine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığına Yönelik Bulgular.....	84
5.1.8. Ergenlerin Sosyal Medya Bağımlılığı, Okula Bağlılık ve Aile Yaşam Doyumunun En Sık Kullanılan Sosyal Medya Uygulamasına Göre Farklılaşp Farklılaşmadığına Yönelik Bulgular.....	86
5.1.9. Ergenlerin Sosyal Medya Bağımlılığı Puanlarının Okula Bağlılık ve Aile Yaşam Doyumu Puanları Tarafından Yordanmasına Yönelik Bulgular	87
5.2. Öneriler	88
5.2.1. Araştırma Sonucuna Dayalı Öneriler.....	88
5.2.2. İleride Yapılacak Araştırmalara Yönelik Öneriler.....	89
KAYNAKÇA.....	90
EKLER.....	121
ÖZGEÇMİŞ	130

TABLO LİSTESİ

Tablo 2.1: Sosyal Medya Platformlarının Kullanıcı Sayıları.....	13
Tablo 3.1: Çalışma Grubunun Cinsiyet Değişkenine Göre Dağılımı	55
Tablo 3.2: Çalışma Grubunun Sınıf Düzeyi Değişkenine Göre Dağılımı	56
Tablo 3.3: Çalışma Grubunun Okul Türü Değişkenine Göre Dağılımı	56
Tablo 3.4: Çalışma Grubunun Anne Baba Birlikteliği Değişkenine Göre Dağılımı	56
Tablo 3.5: Çalışma Grubunun Anne Baba Tutumu Değişkenine Göre Dağılımı	57
Tablo 3.6: Çalışma Grubunun Algılanan Okul Başarısı Değişkenine Göre Dağılımı	57
Tablo 3.7: Çalışma Grubunun Sosyal Medya Kullanım Süresi Değişkenine Göre Dağılımı	57
Tablo 3.8: Çalışma Grubunun En Sık Kullandığı Sosyal Medya Uygulaması Değişkenine Göre Dağılımı	58
Tablo 3.9: Sosyal Medya Bağımlılığı, Okula Bağlılık ve Aile Yaşam Doyumu Ölçeklerinden Alınan Puanlarının Betimsel İstatistikleri.....	61
Tablo 4.1: Ergenlerin Ergenlerde Okula Bağlılık ve Aile Yaşam Doyumu İle Sosyal Medya Bağımlılığı Düzeyleri Arasındaki İlişkilere Yönelik Korelasyon.....	62
Tablo 4.2: Ergenlerde Sosyal Medya Bağımlılığının Cinsiyete Göre T Testi Sonuçları	63
Tablo 4.3: Ergenlerde Okula Bağlılığın Cinsiyete Göre T Testi Sonuçları.....	63
Tablo 4.4: Ergenlerde Aile Yaşam Doyumunun Cinsiyete Göre T Testi Sonuçları..	63
Tablo 4.5: Ergenlerde Sosyal Medya Bağımlılığının Sınıf Düzeyine Göre ANOVA Testi Sonuçları	64
Tablo 4.6: Ergenlerde Okula Bağlılığın Sınıf Düzeyine Göre ANOVA Testi Sonuçları	64
Tablo 4.7: Ergenlerde Aile Yaşam Doyumunun Sınıf Düzeyine Göre ANOVA Testi Sonuçları	65
Tablo 4.8: Ergenlerde Sosyal Medya Bağımlılığının Anne-Baba Birlikteliğine Göre ANOVA Testi Sonuçları	65
Tablo 4.9: Ergenlerde Okula Bağlılığın Anne-Baba Birlikteliğine Göre ANOVA Testi Sonuçları	66

Tablo 4.10: Ergenlerde Aile Yaşam Doyumunun Anne-Baba Birlikteliğine Göre ANOVA Testi Sonuçları	66
Tablo 4.11: Ergenlerde Sosyal Medya Kullanımının Anne-Baba Tutumuna Göre ANOVA Testi Sonuçları	67
Tablo 4.12: Ergenlerde Okula Bağlılığın Anne Baba Tutumuna Göre ANOVA Testi Sonuçları	68
Tablo 4.13: Ergenlerde Aile Yaşam Doyumunun Anne Baba Tutumuna Göre ANOVA Testi Sonuçları	69
Tablo 4.14: Ergenlerde Sosyal Medya Bağımlılığının Algılanan Okul Başarısına Göre ANOVA Testi Sonuçları	70
Tablo 4.15: Ergenlerde Okula Bağlılığın Algılanan Okul Başarısına Göre ANOVA Testi Sonuçları	70
Tablo 4.16: Ergenlerde Aile Yaşam Doyumunun Algılanan Okul Başarısına Göre ANOVA Testi Sonuçları	71
Tablo 4.17: Ergenlerde Sosyal Medya Bağımlılığının Günlük Sosyal Medya Kullanım Süresine Göre ANOVA Testi Sonuçları	72
Tablo 4.18: Ergenlerde Okula Bağlılığın Günlük Sosyal Medya Kullanım Süresine Göre ANOVA Testi Sonuçları	72
Tablo 4.19: Ergenlerde Aile Yaşam Doyumunun Günlük Sosyal Medya Kullanım Süresine Göre ANOVA Testi Sonuçları	73
Tablo 4.20: Ergenlerde Sosyal Medya Bağımlılığının En Sık Kullanılan Sosyal Medya Uygulamasına Göre ANOVA Testi Sonuçları	74
Tablo 4.21: Ergenlerde Okula Bağlılığın En Sık Kullanılan Sosyal Medya Uygulamasına Göre ANOVA Testi Sonuçları	75
Tablo 4.22: Ergenlerde Aile Yaşam Doyumunun En Sık Kullanılan Sosyal Medya Uygulamasına Göre ANOVA Testi Sonuçları	75
Tablo 4.23: Sosyal Medya Bağımlılığı Puanlarının Yordanmasına İlişkin Çoklu Regresyon Analizi Sonuçları	76

KISALTMALAR LİSTESİ

MEB	: Milli Eğitim Bakanlığı
SPSS	: (Statistic Packets For Social Scienes) Sosyal Araştırmalar İçin İstatistiksel Program Paketi
Akt	: Aktaran
BT	: Bilişim Teknolojileri
ev	: Çeviren
Vd	: Ve diğerleri
TUIK	: Türkiye İstatistik Kurumu

BİRİNCİ BÖLÜM

GİRİŞ

Bu bölümde araştırmanın problem durumu ve bu çerçevede, araştırılan konunun kuramsal çerçevesi, amacı, önemi, varsayımları, sınırlılıkları ve araştırma ile ilgili tanımlara yer verilmiştir.

1.1. Problem Durumu

Günümüz toplumunda ilerleyen teknolojik gelişmelerin, hayatın her alanını etkilediği görülmektedir. İnternet, günümüzde eğitimden savunmaya, sağlık alanından bilimsel çalışmalara ve eğlenceye kadar birçok alanda kendisine yer bulmuş ve bunun neticesinde de gündelik yaşamda birçok yeniliğe ve değişime sebep olmuştur (Kenanoğlu ve Kahyaoğlu, 2011: 2). Son zamanlarda tablet bilgisayar, akıllı telefonlar gibi farklı mobil teknolojilerin türemesi ve bu alandaki hızlı gelişim günlük hayatımızın birçok alanında yeni medya araçlarıyla ve ortamlarıyla etkileşim içinde olmamızı sağlamıştır (Lim & Nekmat, 2008; Potter, 2015; Durak ve Seferoğlu,2016: 526;). İnternetin bir getirisi olan sosyal ağlar ise günümüzde en yaygın iletişim aracı olarak kullanılmakta ve duygu, düşünce paylaşımı sosyal medya ile gerçekleşmektedir (Çalışır, 2015: 115).

We are social ve Hootsuit tarafından her yıl hazırlanan ve internet ile sosyal medya istatistiklerinin “Digital 2019 in Turkey” ismiyle yayınlandığı 2019 yılı istatistiklerine göre, nüfusun %63’ünü oluşturan aktif 52 milyon sosyal medya kullanıcısı bulunmaktadır. 2020 yılı ocak ayı verilerine bakıldığında, Türkiye nüfusunun %64’ünü kapsayan 54 milyon sosyal medya kullanıcısı olup sosyal medya kullanıcı sayısının %4,2 (2,2 milyon) artış gösterdiği görülmüştür (Bayrak, 2020: 1). 2021 yılına gelindiğinde ise Türkiye’de internet kullanıcı sayısı bir önceki yıla göre 3,7 milyon artarak sosyal medya kullanıcı sayısı %11 artış göstermiş ve Türkiye’deki sosyal medya kullanıcı sayısı toplam nüfusun %70,8’ine ulaşmıştır (Bayrak, 2021: 1).

Türkiye İstatistik Kurumu’nun 2020 yılı Hane Halkı İnternet Kullanım Araştırması verileri incelendiğinde, internet kullanımı 2019 yılında 16-74 yaş grubundaki bireylerde %75,3 oranında iken 2020 yılındaki 16-74 yaş grubundaki bireylerde %79,0 olduğu görülmektedir (TUIK, 2020). İletişimin en önemli araçlarından biri haline gelen internetin, insanlar için daha çok sosyal amaçlı kullanıldığının görülmekte

olduğu açıklanmaktadır. Bu açıdan incelendiğinde kullanıcıların büyük bir kısmı zamanını sosyal ağlarda geçirmektedir (Gürültü, 2016: 1).

Sosyal medya ortamlarını takip eden, paylaşım yapan, içeriği şekillendiren öğrenci, yönetici, politikacı, gazeteci, iş adamı, bilim insanı gibi birçok gruptan insan bu ortamlarda özel veya genel kimlik bilgilerini, konum ve iş bilgilerini, üye olduğu grupları paylaşmaktadır. Farklı ortamlarda bu temel unsurlardan bir tanesi öne çıkmaktadır. (Durak ve Seferoğlu, 2016: 528). Dolayısıyla bu noktada internet ve sosyal medya kullanımı ile ilgili bir kavram olan sosyal medya bağımlılığının son yılların popüler konularından biri olarak karşımıza çıktığı söylenebilir (Özdemir, 2019: 92).

Pew Araştırma Merkezi'nin verilerine göre ergenlerin %76'sı sosyal medyayı kullanıyor ve %59'unun ailesi çocuklarının sosyal medya bağımlısı olduğunu belirtmektedir. Bununla beraber ergenlerin %50'si kendilerinin sosyal medya bağımlısı olduğunu söyledikleri belirtilmektedir (Sürü, 2020:1). Ceyhan (2008: 111)'a göre ergenlik döneminde sosyal onay ve akran kabulünün önemli olması; ayrıca ergenlerin internete erişimlerinin kolay ve denetimsiz olması sebebiyle, ergenler internete daha çok yönelmektedirler. Bununla birlikte bahsedilen bu sosyal medya siteleri kişiler için eğlence, iletişim şeklindeki kullanım amacından çıkarak bağımlılık haline de gelebilmektedir (Ağyar ve Uzun, 2018: 512). Özellikle gençler arasında internetin ve sosyal medya kullanımının artışı ve buna paralel olarak da sosyal medya bağımlılığı gelişme durumunun olabileceği göz önünde bulundurulduğunda, sosyal medya bağımlılığı önemli bir konu olduğu düşünülmektedir. Bu durum gençlerin sosyal çevresini etkilemektedir (Özdemir, 2019: 93).

Sosyal çevre oluşumu okul çağındaki gençlerin ergenlik dönemindeki uyumuyla bağlantılıdır. Son yıllarda yapılan çalışmalarda, öğrencilerin okula bağlılık düzeyleri ile sosyal, duygusal ve akademik uyumları arasında pozitif yönde bir ilişki olduğu sıklıkla vurgulanmaktadır. Okula bağlanma düzeyinin yüksek olması ile suça yönelik davranışlar, madde kullanımı (Somers & Gizzi, 2001), okuldan kaçma, depresyon, riskli cinsel davranışlar (Jessor vd., 1995; Hawkins vd., 1999), intihar (Bullerdick, 2000; Anderman, 2002), kopya çekme ve okul sorunları (Murdock, Hale & Weber, 2001) ile negatif yönde ilişkili olduğu söz konusu iken; motivasyon ve akademik başarı (Murdock vd., 2001; Samdal vd., 1999; Roeser vd., 1996) ile pozitif yönde ilişkili olduğu belirlenmiştir (Savi, 2011: 82). Araştırmalar, okul tatminsizliğinin ve

öğrencinin kendini okula ait hissetmeyişinin davranışsal problemlerle ve düşük başarıyla pozitif yönde ilişkili olduğunu ve okula yabancılaşma gibi sonuçlar doğurduğunu göstermektedir (Goodenow, 1992a, 1992b; Goodenow & Grady, 1993; Tunç ve Beşaltı, 2013: 31). Öte yandan Karatzias ve diğerleri (2001: 267) tarafından yapılan bir çalışmada, okul yaşam kalitesinin tanımlanması zor bir kavram olduğu, bununla birlikte okul yaşam kalitesinin öğrencilerin okul yaşamı ve kültürüne katılmaları sonucunda edindikleri eğitsel yaşantılar tarafından belirlenen genel bir iyi olma haline işaret ettiği belirtilmektedir.

Eğitim-öğretim sürecinde öğretmenlerin yanında anne-babaların da öğrencilerin psikolojik ihtiyaçlarını dikkate alması ve verimli bir öğretim ortamının sağlanması ile daha kaliteli insanlar yetiştirileceği düşünülmektedir (Eryılmaz, 2011: 99). Aile, uyum ve değişim sürecinde toplumdaki kuralları, değer yargılarını ve toplumsal yapılar içerisindeki sosyalleşmeyi en yoğun yaşayan yapılardan biri olarak kabul edilmektedir (Bayer, 2013: 102). Aile yaşam doyumu ise, bireyin yaşadığı aile yapısı içerisindeki ebeveyn-çocuk-kardeş ilişkilerinden elde ettiği doyum anlamına gelmektedir (Carver & Jones, 1992: 72). Araştırmacıların ergen bireylerin iyi oluşu üzerinde ailenin önemli etkisinin olduğunu incelediği çalışmasına (Rask, Kurki & Paavilainen, 2003: 129) göre, aile içerisinde açık iletişimin ve karşılıklı duygusal yakınlığın olması, ergenin kendisini aileye ait bir birey hissetmesi, etkileşimde güvenin olması durumunda ergen öznel iyi oluşunun arttığı görülmüştür (Akt. Eryılmaz, 2009: 977).

Ergenlerin önemli ihtiyaçları arasında ise anlaşılma, konuşma, bir gruba ait olma, güven duygusu hissetme ve başarılı olma gibi düşüncelerin yer aldığı görülmektedir. (Yavuz, 2018: 1058). Sosyal destek birey üzerindeki yalnızlık ve depresyon gibi ruh sağlığını bozan durumlar üzerinde önleyici bir faktör olarak görülmüştür. Ayrıca zihinsel sağlığın düzenlenmesinde, sosyal desteğin dayanıklılığı artırma işlevi olarak birey üzerinde önemli bir rolü vardır (Şimşir ve Dilmaç, 2018: 38). Ergenler başarılı olmak, saygınlık kazanmak, onay almak gibi çeşitli ihtiyaçlarından dolayı sosyal kaygı yaşamaktadır (Şahin ve Özçelik, 2016: 47). Ayrıca, iletişim kurma konusunda gençlerin kendini ifade etme, göz göze gelme, yeni birileriyle tanışma gibi durumlarda kaygı yaşayabildiği de gözlemlenmektedir (Kulaksızoğlu, 2011; Yavuz, 2018: 1059). Ergenlerin bu istek ve beklentilerine aile yapılarının, sosyal çevrelerinin, kültürel yapılarının ve yaşayış biçimlerinin, örf, adet ve geleneklerinin etkisiyle verdikleri

cevaplarının olumlu olması, sağlıklı bir kişiliğe sahip olmalarını sağlamaktadır (Ekşi, 2011).

Ergenlik döneminin bireye bilişsel ve psikolojik sürece etkisi göz önüne alındığında, aile ile yaşanan uyum ve problemler ile okulda yaşanan uyum ve problemlerin bu dönemde önemli noktada olduğu görülmektedir. Sosyal medya kullanımının bağımlılık boyutuna gelişinde ergenlik döneminin nasıl bir etkisi olduğu ve ne kadar etkili olduğu yaşanan bu süreçte gözlemlenmektedir. Bu doğrultuda, aile yaşam doyumu ve okula bağlılık ile ergenlerdeki sosyal medya bağımlılığının birbirini etkileyen faktörler olabileceği düşünülmektedir.

1.2. Amaç

Çalışmanın temel amacı ergenlerde sosyal medya bağımlılığı ile okula bağlılık ve aile yaşam doyumu arasındaki ilişkinin incelenmesidir. Bu amaç doğrultusunda şu sorulara cevap aranmıştır:

1.2.1. Alt Amaçlar

1. Ergenlerde okula bağlılık ve aile yaşam doyumu ile sosyal medya bağımlılığı düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?
2. Ergenlerde sosyal medya bağımlılığı, okula bağlılık ve aile yaşam doyumu cinsiyet değişkenine göre farklılık göstermekte midir?
3. Ergenlerde sosyal medya bağımlılığı, okula bağlılık ve aile yaşam doyumu sınıf düzeyi değişkenine göre farklılık göstermekte midir?
4. Ergenlerde sosyal medya bağımlılığı, okula bağlılık ve aile yaşam doyumu anne-baba birlikteliği değişkenine göre farklılık göstermekte midir?
5. Ergenlerde sosyal medya bağımlılığı, okula bağlılık ve aile yaşam doyumu anne-baba tutumu değişkenine göre farklılık göstermekte midir?
6. Ergenlerde sosyal medya bağımlılığı, okula bağlılık ve aile yaşam doyumu, algılanan okul başarısı değişkenine göre farklılık göstermekte midir?
7. Ergenlerde sosyal medya bağımlılığı, okula bağlılık ve aile yaşam doyumu, günlük sosyal medya kullanım süresi değişkenine göre farklılık göstermekte midir?
8. Ergenlerde sosyal medya bağımlılığı, okula bağlılık ve aile yaşam doyumu, en sık kullanılan sosyal medya uygulaması değişkenine göre farklılık göstermekte midir?

9. Ergenlerde okula bağıllık ve aile yaşam doyumunu sosyal medya bağımlılığını anlamlı bir şekilde yordamakta mıdır?

1.3. Araştırmanın Önemi

Çağımızda oluşan teknolojik gelişmeler insan yaşamına farklı etkilerle yansımaktadır. Her geçen gün yenilenen yapısı ve yaşamı kolaylaştırıcı etkisi ile insanlığın vazgeçilmezleri arasında bulunan internet en fazla kullanılan teknolojik ürün olarak bireylerin hayatında yer almış bulunmaktadır. İnternet, eğlence, araştırma, günlük sorumlulukları (fatura yatırma, bankacılık işlemleri, aidat ödemeleri gibi) yerine getirme ve alışveriş gibi birçok ihtiyacı karşılayan çok amaçlı bir yapı olarak çıkmaktadır (Taş, Eker ve Anlı, 2014: 38).

Bireylerin eğlence ihtiyacını çeşitli şekillerde karşılayan internet, teknolojik gelişmeler arasında başrolde bulunup sosyal medya ile insan hayatına hızlı bir şekilde girerek ilerlemeye devam etmektedir.

Sosyal bir varlık olan insan, internetin bir getirisi olan sosyal medya araçlarını kullanarak iletişim kurmaktadır. Sosyal medya kullanımının da yayılmasıyla insanlar arasında sosyal medya bağımlılığı kavramı konuşulmaya başlanmıştır. Sosyal medya bağımlılığı kapsamında yapılan araştırmalara bakıldığında genel olarak üniversite düzeyinde çalışmalar yapılmıştır. Ayrıca literatürdeki çalışmalarda cinsiyet, yaş, sosyal medya kullanım süresi gibi değişkenler ele alınmıştır. Bu çalışmanın ergenlerle gerçekleştirilip cinsiyet, sınıf düzeyi, anne-baba birlikteliği, algılanan anne-baba tutumu, algılanan okul başarısı, günlük sosyal medya kullanım süresi ve en sık kullanılan sosyal medya uygulaması yönünden kapsamlı bir çalışma olarak alan yazına katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Her birey yüz yüze iletişimin temellerini aile ortamında kurup okul çevresiyle de gelişim sağlamaktadır. Fakat yüz yüze iletişimin yerine değişen iletişim araçlarının başında yer alan sosyal medya kullanımının aile ve okul yaşamıyla ilintili olduğu görülerek sosyal medya bağımlılığı ile birlikte ele alınmasının önemli olduğu düşünülmektedir.

Sosyal medya ergenler için tercih edilebilen bir iletişim aracıdır. Okulda yüz yüze iletişim kuramayan öğrenciler, sosyal medya uygulamalarını kullanarak sanal ortamda iletişim kurabilmektedir. Bu durum sosyal medya bağımlılığı haline gelebilmekte ve

okulda kurulamayan yüz yüze iletişim sanal olarak sağlanarak okul içi iletişimin seyrini değiştirmektedir. Bu doğrultuda Bilgin ve Taş (2018: 26) yaptıkları çalışmada, okula bağlı olan öğrencilerde internet bağımlılığı, şiddete yönelim gibi olumsuz davranışların azalacağı ve akademik başarı, kaliteli okul yaşamı, öz-yeterlilik gibi tutum ve davranışlarda ise artış olacağı bulgusunu elde etmiştir.

Yaşam doyumu bireylerin hayatlarının her boyutunu içermektedir (Eker ve Taş, 2021: 535). Aile kavramı da yaşam doyumu ile birlikte ele alınarak yaşam doyumunun bir boyutu olarak görülmektedir. İlgili alan yazın incelendiğinde, sosyal medya bağımlılığı ve yaşam doyumu ilgili yapılan bazı çalışmalara rastlanılmıştır. Cavga (2019: 13) tarafından yapılan araştırmada, lise öğrencilerinde aile yaşam doyumu arttıkça sosyal medya kullanım bozukluğunun azaldığı belirlenmiştir. Balcı ve Koçak'ın (2017: 44-45) çalışmasında, katılımcıların sosyal medyayı kullanım nedenleri arasında; arkadaşlarıyla iletişimde bulunmak, olaylar ve kişiler hakkında bilgi sahibi olmak, eğlenmek ve rahatlamak, mesaj göndermek ya da mesaj almak ilk dört sırada yer alırken, en düşük öneme sahip olan neden ise benim için alışkanlık haline geldi şikâyeti ile insanları daha iyi tanımak olarak görülmektedir. Ayrıca araştırmada yaşam doyum düzeyi arttıkça, sosyal medya kullanımının alışkanlık haline gelmesindeki azalma dikkat çekmektedir. Yapılan çalışmada bu çalışmalardan farklı olarak aile yaşam doyumu açısından sosyal medya bağımlılığı değerlendirilmiştir. Alan yazın incelendiğinde, sosyal medya bağımlılığı ile okula bağlılık ve aile yaşam doyumu değişkenlerinin bir arada yapıldığı çalışmaya rastlanmamıştır. Bu çalışma alanında özgün nitelik taşımaktadır.

Ergen bireylerin sosyal medya kullanımının giderek artması ve ergenlik döneminin riskli davranışların en fazla görüldüğü dönem olması (Somayajı, 2003; Gençtanırım ve Ergene, 2014:126) göz önünde bulundurularak bu araştırmanın lise öğrencileriyle yürütülmesine karar verilmiştir. Lise öğrencilerinin sosyal medyayı oldukça fazla kullanan bireyler olduğu ve sosyal medyanın bu bireyler üzerindeki önemi düşünüldüğünde, ergenlerde sosyal medya bağımlılığının okula bağlılık ve aile yaşam doyumu ile ilişkisinin incelendiği bu araştırmada elde edilen sonuçların, sosyal medya bağımlılığı kavramının daha iyi anlaşılmasına ve lise öğrencileri üzerinde oluşturduğu etkilerin yorumlanmasına katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Ayrıca okula bağlılık, sosyal medya bağımlılığı açısından aile yaşam doyumu kavramıyla birlikte

incelenerek araştırma sonuçları eğitim-öğretim kurumlarında çalışanlar, veliler, öğrenciler ve ilgili herkes için farklı bir bakış açısı sağlayabilir.

1.4. Varsayımlar

1. Araştırmaya katılan öğrencilerin kullanılan veri toplama araçlarını doğru ve samimi bir şekilde cevapladıkları varsayılmaktadır.
2. Kullanılan veri toplama araçlarının istenilen bilgiyi elde etmede geçerli ve güvenilir olduğu varsayılmaktadır.

1.5. Sınırlılıklar

1. Araştırma, 2020-2021 eğitim-öğretim yılında İstanbul ili Küçükçekmece ilçesinde öğrenim gören 392 lise öğrencisinden elde edilen verilerle sınırlıdır.
2. Araştırmada ergenlerde sosyal medya bağımlılığı, okula bağlılık ve aile yaşam doyumu düzeylerine yönelik bulgular; Ergenler için Sosyal Medya Bağımlılığı Ölçeği, Ergenlerde Okula Bağlılık Ölçeği (Lise Formu) ve Aile Yaşam Doyumu Ölçeğinden elde edilen verilerle sınırlıdır.

1.6. Tanımlar

Sosyal Medya Bağımlılığı: Sosyal medya bağımlılığı, bilişsel, duyuşsal ve davranışsal süreçler ile gelişerek kişinin hayatındaki özel, iş/akademik, sosyal alan gibi günlük yaşamının pek çok alanında meşguliyet, duygu durum düzenleme, tekrarlama ve çatışma gibi problemlere yol açan psikolojik bir sorundur (Tutgun-Ünal, 2015: 93).

Okula Bağlılık: Okul ortamındaki akademik ve akademik olmayan etkinliklere katılım, okulun hedefleri ve değerleri ile özdeşleşmedir (Audas & Willms, 2001: Çengel, Totaman ve Töğmen, 2017: 1821).

Aile Yaşam Doyumu: Aile yaşam doyumu, ailevi ilişkiler, evlilik, aile durumundaki ekonomik faktörler ve aile yaşamından alınan genel doyum olarak tanımlanmaktadır (Ji, Xu & Rich, 2002; Cavga, 2019: 9).

İKİNCİ BÖLÜM

KAVRAMSAL ÇERÇEVE

Bu bölümde araştırmanın kavramsal çerçevesi kapsamında sosyal medya bağımlılığı, okula bağlılık ve aile yaşam doyumu ile bu konularda yapılmış araştırmalar yer almaktadır.

2.1. Sosyal Ağ

Yaşam tarihi boyunca insanlar üzerine yapılan araştırmalarda insanın topluluk şeklinde yaşamayı tercih etmekte olduğu görülmektedir. Bu tercihten doğarak birarada yaşamın gereği olan iletişim kavramı ortaya çıkmaktadır (Cavga, 2019: 14). Süreç içerisinde sürekli gelişme gösteren ve insanların birinci önceliği olan iletişim, insanların yaşamını biçimlendirmekte olup toplumların daha çağdaş olmaları yönünde insanları etkilemektedir (Gönenç, 2007: 87).

İnternet ve sosyal ağ teknolojilerinin, her geçen gün iletişim sürecine dahil olmasıyla iletişimin tanımı da güncellenmektedir (Gülner ve Öztat, 2020: 28). Günümüzde artık insan ilişkilerinde yüz yüze iletişimin yerini teknolojik araçlarla yapılan iletişim biçimleri yer almaya başlamıştır. Bu yeni iletişim biçimlerinin merkezinde ise sanal ortamdaki sosyal ağlar bulunmaktadır (Öztürk ve Talas, 2015: 101). Yapılan araştırmalar, insanlar arasında en çok takip edilen ve daha çok tercih edilen sitelerin başında sosyal iletişim ağlarının olduğunu göstermektedir (İşman ve Hamutoğlu, 2013: 61).

2.1.1.Sosyal Medya Kavramı

Sosyal medya kavram olarak incelendiğinde, alan yazında sosyal ağların temelinde oluşan tanımlamalar ile açıklandığı görülmektedir. Sosyal ağların parçalarını oluşturan içeriğin, sosyal medyanın temelini oluşturmakta olduğu belirtilerek; bu içeriklerin oluşturduğu sosyal medyanın kullanıcılar aracılığıyla oluşturulan bir ağ topluluğu olduğu anlaşılmaktadır (Büyükşener, 2009: 22).

Sosyal ağ, internet ortamında kullanıcıların kendilerini tanımlayarak dünyadaki her kültürden farklı kullanıcı ile iletişime geçtiği, bunun yanında kullanıcıların normal sosyal yaşamda kullanılan jest ve mimiklerini duygu ve düşüncelerini sembollerle

sanal olarak ifade edip sosyal iletişim kurduğu ortamlar olarak tanımlanmaktadır (Tektaş, 2014: 852). Bireylerin sınırları belirlenmiş bir sistem içinde profil oluşturmasına, bağlantıda olduğu kullanıcıların paylaşımlarını görmesine ve aralarında gezmesine izin veren web tabanlı hizmetlerin tümü sosyal ağları oluşturmakta olup günümüzde blogları, Facebook, Friendfeed, Youtube gibi sosyal ağları, forum alanlarını hatta haber sitelerinin yorum alanlarını da kapsayan platformlara sosyal medya denilmektedir (Büyükşener, 2009: 19). Yani Web 2.0 uygulamasıyla birlikte ortaya çıkan sosyal medya etkileşime, paylaşım olanağı tanıyan ve kullanıcıyı aktif bir konuma getiren platformlar olarak özetlenebilir (Mavnacıoğlu, 2018: 23).

Büyükaslan ve Kırık (2016: 70) sosyal medyayı, internet kullanan bireylerin bloglar, online sohbet, sosyal ağ siteleri, sosyal forum, podcast, e-posta dizisi, sanal evrenler, wikiler ve buna benzer pek çok biçimdeki alt sistemler ile evrensel olarak kişilerin iletişim, bilgi alışverişinde bulunmalarına ve etkileşimin sağlanmasına imkân tanıyan web ortamı olarak tanımlamaktadır. Boyd ve Ellison (2007: 220) tarafından yapılan bir başka tanımlamada ise, sosyal medya teknolojik altyapı gereksiniminin sağlanmasıyla birlikte bireylere zaman ve mekân sınırlaması yaratmadan bireylerin karşılıklı etkileşim içerisinde olabilmelerine imkân tanıyan bir medya aracı olarak görülmektedir.

Sosyal medyayı bir başka açıdan tanımlayan Solis (2010: 107) beş aşamada açıklamıştır:

- Medyanın sosyalleşmesi için kullanılan bir uygulama ortamı,
- Kişilerarası iletişimi kolaylaştıran çevrimiçi araçlar,
- Bireylerin çevreleriyle bağ kurmasını sağlayan,
- İş birliği sağlayan,
- Etkinin yayılımını kolaylaştıran bir fırsat ve ayrıcalık olarak nitelendirmektedir.

Özetle, sosyal medya internet ağları aracılığıyla bireyleri sanal uzamda biraraya getiren web tabanlı hizmetler şeklinde değerlendirilebilmektedir (Toprak vd., 2009: 28-29).

2.1.2. Sosyal Medyanın Tarihsel Gelişimi

İnternet kullanımı, Amerika Savunma Bakanlığı'nın 1969 yılında ARPANET'i faaliyete geçirmesiyle başlamıştır. İnternet, 1989 yılından sonra ise halka açık bir platform haline gelmiştir (İnternet Tarihi, 2021: 1).

Birinci nesil web uygulamaları olarak adlandırılan Web 1.0'da kullanıcılar sadece okuyucuyu ve bilgiyi alabilen konumdayken içerikle ilgili kontroller web sitesi yöneticisinin elindeydi. Kullanıcılar web'i var olan bilgileri elde etmek, web sunucuları tarafından sağlanan içeriği okumak, program ve dosya indirmek için kullandıklarından etkileşim çok sınırlı olmuştur ya da hiç etkileşim olmamıştır (Gürültü, 2016: 11).

Teknoloji tutkunu olan W. Christensen ve R. Suess, 1978 yılında arkadaşları ile iletişimde kalmak için BBS isimli bir yazılımı geliştirmeleri sosyal medyanın başlangıcı olarak kabul edilir. BBS kurulduktan 11 yıl sonra İsviçre'de MIRC ve ICQ kullanımına başlanarak arkadaş gruplarının bir araya toplanması sağlandı (Boran, 2015; Gürültü, 2016: 16).

Kullanıcı temelli sosyal medya açısından bakıldığında, 1979 yılında Tom Truscott ve Jim Ellis tarafından makalelerin haber gruplarına gönderildiği Usenet ile sosyal medya tarihçesi devam etmektedir. Daha sonra 1988 yılında dosya ve link paylaşımını geliştiren IRC (Internet Relay Chat) kurulur. Ancak modern sosyal medyanın tarihçesi 1997 yılında Six Degrees ile başlamaktadır. Six Degrees ile kullanıcılar profil oluşturmaya başlamışlar ve arkadaşlıklar oluşturmuşlardır (Skloog, 2013; Dikme, 2013: 14).

Web 1.0 döneminden sonra 2004 yılında Web 2.0 kullanılmaya başlamasıyla birlikte ilk defa İnternet'in sadece araç olmasının önüne geçilmiş, bir yandan her kültürden her kesimden insanların, sosyal taleplerine çözüm olurken aynı zamanda sosyalleşmeye yepyeni bir boyut kazandırmış olarak bu ortamların sadece bilgisayar programı olmasının önüne geçilmiştir ve günlük hayatı etkilemesinden dolayı "sosyal medya" olarak tanımlanması sağlanmıştır (Düvenci, 2012: 43).

Sosyal medyanın ortaya çıkışında 1998 yılında, Bruce ve Susan Abelson tarafından kurulan ve online günlük yazarları bir araya getiren eski bir sosyal paylaşım sitesi olan Open Dairy'nin etkisi görülmektedir (Aktaş ve Ulutaş, 2010: 136; Kaplan & Haenlein,

2010: 60). 2000 yılında Wikipedia, 2001’de Stumbleupon, 2002’de Friendster, 2003’te Myspace ve 2004’te Facebook’un açılması ile dijital ortamda sosyalleşmenin büyük hız kazanmasında etkili olan önemli adımlar atılmıştır (Öncel, 2012: 1).

2000’li yıllarda teknolojik gelişmelerin kitleleri yönlendiriyor olması dönemin “yeni medya çağı” olarak anılmasını sağlamış, küreselleşmenin etkisi ve büyük ölçekli uluslararası şirketlerin güç kazanması ile yeni medya çağının oluşumu hızla gelişme kaydetmiştir (Baudrillard, 2004: 19).

Yeni medya internet tabanına oturmakla birlikte, sayısal teknolojilerle birlikte bütünleşmektedir. Günlük hayatta yeni medyanın kullanımı; bireylerin cep ya da tablet bilgisayarları ile gazete okumaları, cep telefonlarından okudukları haberlere yorum yapmaları, çektikleri fotoğrafları anında sosyal ağlar aracılığıyla paylaşabilmeleri gibi özelliklerle yeni medya çağının bir kısım yansımalarıdır (Kırık, 2017: 233).

Günümüzde sosyal medya, toplumdan her kesime; içinde şirket yöneticilerinden danışmanlara, internet liderlerinden reklamcılara, blog yazarlarından gazetecilere kadar geniş bir kitlenin düşünce alışverişi yaptığı bir ortam sunmaktadır (Bozkurt, 2010: 50).

2.1.3.Sosyal Medyanın Özellikleri

Sosyal medya, dünyanın herhangi bir yerindeki insanların diğer insanlarla duygu ve düşüncelerini bir tıklamayla paylaşabileceği olanaklar sunmaktadır (Edwardsen, 2013: 1). Sosyal medya siteleri sayesinde kullanıcılar istedikleri ürüne daha kolay ulaşarak bilgi edinebilmekte aynı zamanda ortak fikirleri olan kişilerle sanal ortamlarda bir araya gelebilmektedirler (Güçdemir, 2012:46). Bu açıdan bakıldığında, sosyal medyanın bir çeşit sosyalleşme aracı olarak kullanıldığı söylenebilir. Sosyalleşmek ‘insanın kimliğini oluşturması, toplumun mevcut değer ve normlarının bireylere öğretilme süreci’ olarak tanımlanmaktadır (Bakıroğlu, 2013: 1048). Buna göre, hareketli ve çok yönlü bir süreç olduğu belirtilen sosyalleşmek, medyanın da sürece girmesiyle bireylerin hayatında daha büyük bir rol oynamaktadır (Tutgun-Ünal, 2015: 52). Düvenci, oluşan yeni ortamın internet üzerinde sosyalleşme olanağı vermesinin yanında sürekli güncellenmesi, aynı anda çok kişinin kullanabilmesi bakımından en önemli mecralar olmasına neden olduğundan bahsetmektedir (Düvenci, 2012: 43). Ayrıca sosyal medya ve internetin insanları yerellikten kurtarıp küreselliğe taşıması

gibi birçok yeniliği de beraberinde getirmiş olup; birey ilgi alanındaki insanlara erişimde güçlük yaşarken sosyal medya sayesinde ilgi alanına göre arkadaş grupları ile iletişim kurma imkanını yakalamıştır (Düvenci, 2012: 89).

Kaplan & Haenlein (2010:60-61) sosyal medyanın fırsatlarını ve engellerini tartıştıkları çalışmalarında sosyal medyayı altı farklı kategori olarak ele almışlardır;

- İşbirlikçi projeler (örn. Wikipedia),
- Bloglar ve mikrobloglar (örn. Twitter),
- İçerik toplulukları (örn: Twitter),
- Sosyal paylaşım ağları (örn. Facebook),
- Sanal oyun dünyaları (örn. Worlds of Warcraft),
- Sanal sosyal oyun dünyaları (örn. Second life).

Bu kategoriler içeriğinde en çok kullanılan Facebook ve Twitter uygulamalarının yanı sıra bloglar, sanal oyun dünyaları gibi platformların da genel adı olarak sosyal medyanın özellikleri genişlemektedir.

Sosyal medya, çoklu kullanıma açık olması, sanal paylaşım imkân tanınması açısından en ideal mecralardan biri olarak kendini göstermektedir. Bireyler sosyal medyada günlük düşüncelerini yazmakta, bu düşünceler üzerine tartışabilmekte ve yeni fikirler ortaya koyabilmekte olup ayrıca kişisel bilgilerinin yanında çeşitli fotoğraflar, videolar paylaşabilmekte, iş arayıp bulabilmekte ve gerçek dünyayı sanal ortamda yaşayabilmektedirler. Bu durum gün geçtikçe bireylerin bu alana yönelmesine neden olarak sanal dünyaya yeni bir kavramsal çerçeve çizmektedir (Vural ve Bat, 2010: 3349).

2.1.4. Sosyal Medya Platformları

Bireylerin sanal ortamlarda sosyalleşmesine katkı sağlayan platformlar sosyal medya uygulamalarıdır. 2021 tarihi itibarıyla dünya çapında en popüler sosyal medya platformları aktif kullanıcı sayısına göre aşağıdaki şekilde sıralanmıştır:

Tablo 2.1. Sosyal Medya Platformlarının Kullanıcı Sayıları

Sosyal Medya Platformu	Kullanıcı Sayısı
Facebook	2.4 milyar
Youtube	2 milyar
WhatsApp	1.6 milyar
Facebook Messenger	1.3 milyar
Instagram	1 milyar
Twitter	340 milyon

(Sönmez, 2021: 1)

2.1.4.1. Facebook

Mark Zuckerberg ve ekibi tarafından 2004 yılında kurularak dünyanın en çok talep edilen sosyal medya ağlarından biri olan Facebook, küçük işletme sahiplerinin ağlarını genişleterek büyümesine, potansiyel müşteri ve çevreyle iletişim kurmaya, resimler, videolar ve blog gönderileri aracılığıyla işletme bilgilerini paylaşmaya imkan vermektedir (Akar, 2010: 35).

Kullanıcı sayısı 2021 itibariyle 2 milyarı aşan (Survivor, 2021) ve her geçen gün popülerliği artarak daha çok genç nüfusun kullanmayı tercih ettiği (Nielsen, 2009) Facebook yazılımının önemli bir özelliği de farklı izin seviyelerinde özel veya herkese açık paylaşımlarda bulunabilme seçeneğidir (Gonzales & Vodicka, 2010; Yalman vd., 2017: 63). Kolay kullanıma sahip olan ve çok fazla tercih edilen bu ağ yazılımı ile dünya üzerinde birçok sektör kendi kurumsal Facebook sayfasını oluşturmuştur (İşman ve Albayrak, 2014: 130).

Facebook kullanımının önemli özelliklerinden biri ilgi alanlarına göre gruplar oluşturabilmek veya kurulmuş olan gruplara üye olabilmektir. Ortak ilgi alanlarına göre yapılan bilgilendirici veya eğlendirici paylaşımlar, bunlar hakkında gerçekleşen tartışmalar ve kısa sürede çok fazla kullanıcıya ulaşma olanağı sağlaması ile gruplar Facebook uygulamaları arasında popülerdir (Park, Kee & Valenzuela, 2009; Ögel-Balaban, 2021: 115).

Facebook'un popöler olmasının sebepleri arasında; kullanıcılara zengin bir çeşitliliğe sahip çoklu bir ortam sağlaması, başka sitelerle bağlantı kurarak paylaşım yapmanın kolay olması, grup, etkinlik ve uygulama gibi seçenekler sunarak geniş topluluklarla iletişim kurulabilmesi, çevrimiçi ve çevrimdışı sohbet imkânı sağlaması, çeşitli oyunların çalışabilmesi için mobil cihazlarda destek sağlayan bir altyapıya sahip olması ve görselliğinin olması gibi sebepler arasında sayılabilmektedir (Karademir ve Alper, 2011: Yalman vd., 2017: 63).

Facebook'u diğer sosyal paylaşım sitelerinden ayıran en belirgin niteliği Facebook üzerinde gerek sitenin kendisinin gerekse kullanıcıların oluşturduğu 7000'den fazla uygulama bulunması olarak belirtilmektedir ve bu uygulamaların çoğunluğunun Facebook'un haricindeki yazılım geliştiriciler tarafından hazırlanan, belli işlevleri olan ufak yazılımlar olduğu söylenmektedir (Chip, 2011).

Facebook kullanımına bakıldığında kültürden kültüre değişiklik gösterdiği görülmektedir. Fransa'da öğrenciler arkadaşlarıyla iletişim halinde kalmak, eski ilişkilerini tazelemek için Facebook'u kullanmakta olup eğlence içeren uygulamaları ve gruplara üyeliği tercih etmemekte, Japon gençlerinde ise "güvenli" bulunmadığı için çok tercih etmediği görülmekte, ancak Meksika'da internet üzerindeki sosyal ağlar, arkadaşlarla irtibatta kalma, yeni arkadaşlar edinme ve sevgili bulma amaçlı kullanılmaktadır (Şener, 2009; Kennedy, 2013).

Türkiye'de Facebook kullanımı araştırma sonucuna göre Facebook kullanımı cinsiyet, yaş ve sosyoekonomik durum açısından değişiklik göstermekle birlikte genel olarak Facebook'un kullanıcıların günlük rutinlerinin bir parçası haline geldiği, kullanıcının ihtiyaç duyduğu anda bağlandığı ve boş zamanını değerlendirdiği, arkadaş çevresini genişletmekten çok, var olan arkadaşlıkları sürdürmesini sağlayan bir araç olarak kullandığı, kullanıcının kendisi hakkındaki bilgileri kontrol ettiğini düşündüğü ve paylaşım yapmanın dışında arkadaşları gözetlemenin ön plana çıktığı belirlenmiştir (Şener, 2009: 41).

Türkiye'de yaşayan gençler açısından bakıldığında İşman ve Albayrak'ın (2014: 130) 'Sosyal Ağlardan Facebook'un Eğitime Yönelik Etkililiği' konulu yaptığı bir çalışmada, öğrencilerin Facebook grubunu erişim ve iletişim konuları başta olmak üzere birçok açıdan kullanışlı buldukları görülmüş ayrıca ödev grubu çalışmalarına

katkıda bulunmakta, duyuruların takibini yapmakta ve daha fazla insana erişim olanağı sağlamakta olduğu için sınıf içi iletişimini arttırdığı görülmüştür.

Günümüzde Facebook'un da içinde olduğu sosyal medya alanındaki temel mücadele, kullanıcı sayısını artırarak daha fazla reklam geliri elde etme üzerinedir (Dikkol, 2020: 175). Kazanılacak bu ekonomik sermaye, ağların yapısını güçlendirmekte, ekonomik kaynakların büyüüp dağılımında daha fazla pay sahibi olmayı sağlamaktadır. Kullanıcılar, Facebook hesapları ile hem ekonomik hem de sosyal olarak sahip oldukları sembolik varlıklar hakkında bilginin üretildiği bu mecrada kendi etkilerini baş göstermektedirler (Dikkol, 2020: 175).

2.1.4.2. Twitter

Kullanıcılara belirli bir karakter sınırlaması içinde, anlık olarak duygu, düşüncelerini, bir konu hakkındaki görüşlerini ve o anda ne yaptıklarıyla ilgili bilgileri takipçileriyle paylaşma imkânı sunan mikro bloglar, sosyal medya araçlarıdır (Mavnacıoğlu, 2011: 38). Twitter, 2006 yılında teknoloji girişimcileri Evan Williams, Jack Dorsey ve Biz Stone tarafından geliştirilmiş ve internet üzerinden SMS (kısa mesaj) olarak ortaya çıkmıştır (O'Reilly & Milstein, 2009: 5; Altunay, 2010: 36).

Dünyada en çok kullanılan mikro blog servisi olan Twitter; o anda ne yapıldığının ne düşünüldüğünün 140 karakterle ifade edilmesini sağlayıp "what are you doing" (şu anda ne yapıyorsun?) sorusuna yanıt verilerek "tweet" adını verdiği iletilere yer vermektedir (Mavnacıoğlu, 2011: 39). Bununla birlikte kullanıcılar için Twitter karakter sayısı 2017 yılında iki katına çıkarılmıştır. Böylece kullanıcıların paylaşımlarında 280 karaktere kadar kullanabilmesi mümkün hale gelmiştir (Webtures, 2021).

Twitter kullanıcıları, takip etmek istedikleri kişileri ekleyerek kendilerine bir ağ oluşturabilir hatta kendi profesyonel öğrenme ağlarını kurabilirler ve kurdukları ağları kullanarak iletişim ve iş birliği içinde popüler konular üzerinde hızlı bir şekilde fikir sahibi olabilir ayrıca hiç bilgi sahibi olmadıkları bir konu üzerinde kendilerini eğitebilirler (Greenhow, 2009: 10; Odabaşı vd., 2012: 93-94).

Twitter'in kendine özel bir dili vardır ve içeriğinde bazı özel kavramlar (TT, DM, Mention, HashTag, RT vb.) bulundurmaktadır. Bunların anlamları şu şekilde açıklanmaktadır:

Direct Message (DM): Direk mesaj anlamında olup takipçilerle mesajlaşma amaçlıdır.
Retweet (RT): Herhangi bir kullanıcı tarafından atılan bir tweet'in o tweet'i yeniden paylaşması anlamına gelmektedir.

Mention: Twitter'da atılan tweette bir kişiden bahsetmektir.

Trend Topic (TT): Popüler konu anlamında olarak Twitter platformu üzerinde gün içerisinde en fazla konuşulan konuları içermektedir. Bu en çok konuşulan 10 konuya 'TT' denmektedir.

Hashtag: Etiket adı verilen bu kavram toplumun fikrini, düşüncesini öğrenmek için kullanılmaktadır (Kalender, 2016: 29).

Fav: Tweet'lerin altında bulunan küçük kalp simgesinin aracılığı ile yapılan 'FAV', favorime ekledim anlamına gelmektedir. Bu terim bazı kullanıcılara göre bir konu hakkında teşekkür anlamına gelirken bazıları için "beni güldürdü" anlamına gelmekte olup kullanıcıların daha sonra okumak adına kaydetmek için de kullanıldığı görülmektedir (Alan, 2014: 1).

Günümüzde çağdaş iletişim mecraları olan sosyal ağlar kriz üretebilme hem de krizlerin yönetiminde etkili bir araç olarak görülmektedir (Yurdakul, 2020: 89). Twitter, sosyal ağların bilgiyi çok hızlı bir biçimde dolaşıma sokması, zaman ve mekân sınırlarını ortadan kaldırması ve kullanıcıların içerik üretimine izin vermesi gibi özellikleri ile kriz yönetimi açısından önemli bir fonksiyon olarak görülmekte ve bu alanda diğer sosyal mecralardan farklılaşan konumuyla ön plana çıkararak kendi rolünü önemli bir boyuta taşımaktadır (A.g.e.).

Eğitimde etkin kullanım açısından araştırıldığında Grossek ve Hotescu (2008), öğrencilerin Twitter'ı mesajlaşmak, yeni kaynakları paylaşmak ve tartışmalara katılmak için kullandıklarını gözlemlemişler ve bunun yanında öğrencilerin, etkinlik sonrasında da Twitter'dan olan iletişimlerini devam ettirdiklerini ifade ettiğini belirtmişlerdir (Odabaşı vd., 2012: 96).

Johnson'a (2011) göre Twitter sayesinde okul dışında öğrenciler ve öğretmenler ile iletişim devam etmekte ve böylece aralarındaki sosyal ilişki kuvvetlenerek öğrencilerin öğretmenine olan güveni artabilmektedir (Odabaşı vd., 2012: 97). Bir başka araştırmada Twitter özellikle kalabalık sınıflarda sağlanması zor olan öğretmen-öğrenci ve öğrenci-öğrenci iletişimini ve sosyal bağı arttırabildiği görülmüştür

(Mislan & Elavsky, 2011). Özetle Twitter, öğrencilerin arkadaşları ve öğretmenleriyle olan iletişimlerini devam ettirebildiği bir mikroblog olarak kullanıldığı görülmektedir.

2.1.4.3. Instagram

Çağ itibariyle son on yılda tahmin edilenden daha fazla sayıda sosyal medya uygulaması, milyonlarca kullanıcıya sınırsız zaman diliminde erişim sağlaması nedeniyle önemli bir popülerlik kazanmıştır. Bunların başında da Instagram uygulaması dikkat çekmektedir (Tutgun-Ünal ve Kurt, 2021: 257). Instagram platformu; sözcük anlamı “instant” yani anında ve “telegram” yani telgraf sözcüklerinin bir birleşimi taşıyan bir sosyal ağ aracıdır (Didit Editorial, 2014: 1). Kevin Systrom ve Mike Krieger tarafından 2010 yılının sonlarına doğru kurulan ve eskinin Polaroid’i ile dijitalin efektlerini bir araya getiren Instagram, fotoğraf ve video paylaşımının hızlı ve popüler bir aracı olarak ortaya çıkmış mobil bir uygulamadır (Kara, 2018: 12).

Günümüzde Instagram uygulaması kullanıcıları mobil cihazlarında resim çekebilir, filtrelemeler yapabilir, diğer değişiklikleri uygulayabilir ve görüntüleri platforma yükleyebilir ayrıca uygulama aracılığıyla başka cihazlarda oluşturulan resimleri de gönderebilirler. (Ölçer, 2020: 81). Kullanıcılar paylaşımlarını özel olarak yayınlama seçeneğine sahip olup yalnızca onaylı takipçilerinin fotoğrafları görmesini sağlayabilir ya da çoğu kullanıcı gibi herkese açık olarak yayınlayarak herhangi bir Instagram kullanıcısı veya web sitesi ziyaretçisinin bu görüntüleri görmesini sağlayabilmektedir (A.g.e.). Sadece fotoğraf paylaşmakla kalmayıp aynı zamanda sunduğu çeşitli efektlerle ilgi çekici fotoğraflar çekebilmeyi sağlayan özelliklerinin yanı sıra Instagram’da story özelliği sayesinde kısa süreli fotoğraf ve video paylaşımı yapılabilmektedir. Ayrıca son zamanlarda oldukça popüler olan canlı yayın özelliği sayesinde kullanıcılar canlı yayın açabilmekte ve takipçilerini bu canlı yayınlara dahil edebilmektedirler (Bulut, 2021: 1).

Instagram, kullanıcılarının daha fazla insana ulaşmasını sağlamak amacıyla gönderilerin altına ‘#’ işaretini kullanarak çeşitli tag ve hashtag’ler oluşturulup içeriklerinin daha fazla yayılmasına yardımcı olmaktadır (Kara, 2018: 14). Öte yandan Instagram, kullanıcıların diğer kullanıcıları ya da arkadaşlarını takip etmesine olanak sağlayan Twitter benzeri bir bağlantı sunmakta fakat Facebook’un aksine kullanıcı

istemedikçe zorunlu olarak karşılıklı takipleşmek gerekmemektedir (Naaman vd., 2010: 189-190).

Instagram son yıllarda popülerliği hızla artan, kullanıcılar tarafından hayatlarının herhangi bir anına dair oluşturulmuş video ve fotoğraflardan oluşan bir koleksiyon işlevi görmektedir (Kara, 2018: 15). Ayan'a (2016: 29) göre her geçen gün artan ve geliştirilen özellikleriyle kullanıcı sayısını katlamaya devam ettiren Instagram, 2016'nın şubat ayında tüm cihazlar (Android veya iOS) için kullanıma giren 'Çoklu Hesap' özelliği ile kullanıcı sayısı ivmesini daha da arttırmaktadır.

Digital in 2021 raporunda Instagram reklam kitlesi verilerine göre toplam kullanıcı sayısının 1,22 milyara ulaşmış olduğu ve kadın kullanıcı oranının nispeten daha yüksek olduğunu görülmektedir (Bayrak, 2021: 1) Bir başka araştırmada Salomon Instagram'ın popülerliğinde, diğer sosyal medya platformlarına kıyasla daha genç ve çeşitli bir hedef kitleye hitap etmekte olduğundan bahsetmektedir. Bu şekilde genç kitleler tarafından Instagram'ın yoğun olarak tercih ediliyor olması, son dönemde uygulama üzerinden farklı faaliyetlerin gerçekleştirilmesine de aracılık etmektedir (Salomon, 2013: 408). Örneğin kullanıcılar, Instagram'ın hipermetinsellik (bağlantısallık) özelliği sayesinde Instagram uygulaması ile çektikleri fotoğrafları diğer sosyal medya uygulamalarında paylaşabilmekte, ek olarak fotoğraf çektikleri yerin, mekânın konumunu paylaşabilmektedirler. Bu sayede diğer kullanıcılar o bölgede çekilen fotoğraflar arasında daha kolay ve hızlı bir şekilde gezinebilmektedirler (Tekulve & Kelly 2013: 8).

Tüm Dünya'da kullanıcı sayısını arttırmaya devam eden Instagram'ın günümüzde markalar için tüketicilere ulaşmada önemli ve her geçen gün daha fazla tercih edilen bir reklam ortamı haline geldiği görülmektedir (Sabuncuoğlu ve Gülay, 2016: 114). Genç hedef kitlenin Instagram'ı günümüzün 'en önemli sosyal medya platformu' olarak tanımlamasının da markaların Instagram'ı tercih etmeleri üzerinde büyük etkisi bulunmaktadır (A.g.e.: 116; Adweek, 2015). Sabuncuoğlu ve Gülay'a (2016: 116) göre Instagram'a reklam ve pazarlama profesyonellerin diğer platformlardan daha çok ağırlık vermelerinin en temel sebebi; özellikle genç hedef kitlenin yavaş yavaş Facebook'tan uzaklaşıp Instagram kullanımına yönelmesi olmaktadır.

Gençlerin Instagram üzerindeki tutumuna bakıldığında; gençlerin Instagram'daki fotoğrafları arkadaşlarının görmesi için paylaşmakta olduğunu (Oloo, 2013: 135);

Instagram'da motifler, kullanımlar, benlik sunumu ve takipçi sayıları üzerine bir araştırmada ise, yapılan bu paylaşımların gençlerin kendilerini ifade ederek kimliklerini ortaya koyduğu görülmektedir (Ting Ting, 2014: 135).

2.1.4.4. Whatsapp

Sosyal medya uygulamaları genel olarak karşılıklı iletişime imkân veren uygulamalardır. Bu uygulamalardan Whatsapp, SMS'e alternatif olarak 2009 yılında daha önce Yahoo'da çalışan Jan Koum ve Brian Acton tarafından kurulmuş, 2014 yılında da Facebook bünyesine katılmıştır (Çağlak, 2019: 630).

'WhatsApp' ismi, İngilizce 'What's Up'tan kelime oyunu ile dönüşerek 'Ne haber?' ifadesinden türemiş olup kullanıcılara İnternet bağlantısı ile metin, görüntü, video, belge ve konum gibi birçok veri alışverişi yapma olanağı sağlayan anlık bir mesajlaşma uygulaması olarak tanımlanmaktadır (WhatsApp, 2021: 1).

Whatsapp öğrenciler arasında da yoğun bir şekilde kullanılmaktadır. Özellikle karşılıklı ders notlarının paylaşımı, dersler ve okul ile ilgili paylaşımlar, karşılıklı sohbet amacıyla yoğun bir şekilde kullanıldığı görülmektedir (Çağlak, 2019: 631) Okullarda WhatsApp, kullanım açısından incelendiğinde yapılan bir araştırmaya göre; öğretmenlerin, ailelerle iletişimde hızlı ve kolay iletişim kurmak, aileleri bilgilendirmek, fotoğraf-video paylaşabilmek, okulda yapılan etkinliklerden haberdar etmek, zamandan tasarruf etmek, kağıt gibi yazılı materyallerden tasarruf etmek gibi sebeplerden dolayı WhatsApp gruplarını tercih ettikleri belirlenmiştir. Ayrıca öğretmenlerin, WhatsApp gruplarını; duyuru yapma, sınıf içinde/dışında yapılan etkinlik fotoğraf/videolarını paylaşma ve haber mektubu gönderme gibi amaçlarla kullandıkları sonucuna varılmıştır (Balcı ve Tezel Şahin, 2018: 751-768).

2.1.4.5. Youtube

Youtube, 2005 yılında Amerika'da Chad Hurley, Steve Chen, San Mateo ve Jawed Karim tarafından kurulan bir video paylaşım sitesidir (Nakilcioğlu, 2007: 4). Kurucuları tarafından video paylaşımı için ortaya çıkaran Youtube, daha sonra Google tarafından satın alınmıştır (Kalender, 2016: 30).

Youtube, kullanıcıların çektikleri videoları yükleyebildiği, kayıtlı veya kayıtlı olmayan herkese açık izleme olanağı sunan, farklı içerikler üretilen, zaman sınırı

olmaksızın ücretsiz olarak her türlü içeriğe ulaşım imkanı tanıyan bir medya paylaşım sitesi olarak tanımlanmaktadır (Freeman & Chapman, 2007: 207).

Youtube, internet kullanıcıları açısından önemli bir sosyal ağ aracıdır; bu site aracılığıyla kullanıcılar istedikleri videoyu tekrar tekrar izleyebilmekte, kaçırdığı programları izleme imkanı bulmakta, başka insanların izlediği videoları da takip edebilmektedir. Ayrıca Youtube kullanıcılarına, duygu ve düşünceleri ile iletmek istedikleri mesajları en kısa sürede dünyanın birçok yerinde bulunan insanlara ulaştırma olanağı vermektedir (Üksel, 2015; Bircan, 2019: 22).

Youtube kullanıcıları farklı içeriklere sahip kanallar aracılığıyla bilim, sanat, eğitim, sağlık, oyun, eğlence gibi birbirinden farklı video içeriklerine ulaşım sağlayabilmektedir. Bununla birlikte günümüzde diğer kullanıcılara oranla daha fazla izlenme sayısı ve takipçisi olan YouTube kullanıcıları, ürettikleri içerikler ve videolarında aldıkları reklamlar sayesinde maddi kazanç sahibi olarak popüler olabilmektedir. Bu durum YouTube'un kullanımının artması ile kanalların bağlı olduğu ajansların kurulmasını sağlayarak "YouTuber'lık" adı verilen bir iş kolu olmasının önünü açmıştır (Dinçsoy, 2021: 14-15).

2.1.5. Sosyal Medyanın Etkileri

İnternetin günlük yaşamın hemen hemen tüm alanlarında kullanılabilir olması, sosyal medyanın da bireyin yaşamında adeta vazgeçilmez bir unsur haline gelmesine neden olmuştur. Bu perspektiften incelendiğinde, internet teknolojisiyle birlikte değişen yaşam ve yaşam pratiklerini görmek mümkündür (Ceylan, 2020: 45). Günümüzün sosyal ağ sitelerinin kullanımının gelişmesinde rol oynayan çeşitli etkenler şu şekilde sıralanabilir (Ofcom, 2008):

- Evden internet girişlerinin ve bağlantı hızlarının artması,
- Bir tür sanal topluluk olan sosyal ağ sitelerinin bir pazarlama iletişimi kanalı oluşu,
- Bilgi ve iletişim teknolojilerine artan güven,
- Kullanıcı dostu uygulamalar,
- Sosyal ağ sitelerinin Web 2.01'in bir parçası olması,
- Kurulu uygulamaların sosyal ağ sitelerinin çok yönlülüğünü artırması,
- Sosyal ilişkilere dayalı iletişim.

Web siteleri ile sosyal ağlar interaktif olmaları yönünden birbirlerine benzeseler de sosyal ağların önemli özelliği sayfaların kullanıcılar tarafından neredeyse tamamen tasarlanabilir olması ve sayfaların tamamen kullanıcıların isteklerine uygun olarak kendilerini ifade edebilecekleri şekilde profil üretmeye uygun olmasıdır. Bu profil sayfaları sistem tarafından sorulan sorulara kullanıcılar tarafından verilen yanıtlarla oluşturulduğundan doğal olarak birbirlerinden oldukça farklılaşmakta ve kişiselleşmektedir (Bircan, 2019: 12).

Günümüzde sosyal ağlar gruplara katılma, kişisel bilgilerin paylaşılması, düşüncelerin ifade edilebilmesi ve kullanıcıların etkileşim halinde tutulması gibi özellikleri ile sosyal medyanın bireyler için sosyalleşme sürecinde etkin rol oynadığı görülmektedir. Böylece, imkan tanıdığı özelliklerle birlikte sosyal medyanın, yüz yüze iletişim öğelerini sağlayabilecek unsurları taşıdığı için yeni iletişim ortamları olarak tanımlanmasının yerinde olduğunu söylemek mümkündür (Tutgun-Ünal, 2015: 52).

İletişim teknolojilerinin gelişmesiyle birlikte sosyal hayatın dönüşümü noktasında son zamanlarda sıklıkla tartışılan bir kavram olan yüz yüze iletişim, özellikle internet ve sosyal medya kullanımı ile ilişkili bir süreç olarak karşımıza çıkmaktadır (Gülner ve Öztat, 2020: 29).

Berger (2013: 293), yüz yüze iletişim sürecini internet iletişimi ile kıyaslamış, bu iki olgunun beş temel noktada ayrıştığını ifade etmiş; internet iletişiminin yazılı, yönlendirilmemiş, isimsiz, daha çok izleyiciye açık ve sosyal varlığı azaltmaya yönelik olması şeklinde açıklamıştır. Ayrıca bu farklılıkların her birinin insanların neden yüz yüze iletişimi ya da internet iletişimini tercih ettikleri noktasında fikir verdiğini belirtmektedir.

Kullanıcılar incelendiğinde internet ve sosyal medya kullanımı, kişilik özellikleriyle ilişkili bir süreç olarak değerlendirilebilmektedir. Buna bağlı olarak sosyal kaygı yaşayan bireyler için yüz yüze iletişimin endişe verici olduğunu belirtilmektedir (Gülner ve Öztat, 2020: 30). Lundy ve Drouin'in (2016: 272) yaptığı bir çalışmaya göre, sosyal kaygıları nedeniyle yüz yüze iletişim yerine sosyal medya platformları aracılığı ile iletişim kurmayı seçen bireyler bulunmakta; kaygılı bireyler özellikle sosyalleşmek amacıyla anlık mesajlaşma hizmetini tercih etmekte olup diğer taraftan sosyal kaygısı düşük bireylerin, yüz yüze iletişim ve telefon görüşmeleri ile ilgili daha olumlu bakış açısına sahip olduğu görülmektedir. Bir başka çalışmada da (Sheeks &

Birchmeier, 2007: 68-69) çevrimiçi ortamlarda kurulan iletişimin, yüz yüze etkileşimden kaynaklanan kaygıyı azalttığı dolayısıyla utangaç ya da yalnız bireylerin iletişim kurmak için bu ortamları daha çok tercih ettikleri belirlenmiştir.

Christakis ve Fowler (2012: 116), sosyal ağlarda bireyleri etkilemenin üç adımı olduğunu ortaya atmıştır. Bu açıdan sosyal ağlarda duygular üç dereceye kadar yayılmaktadır. Sosyal ağlarda yapılan matematiksel analizler, bir kişinin mutlu olma olasılığının, bir derece uzaktaki bir kişi mutlu olduğunda %15 arttığını göstermektedir. Bu duruma göre, iki derece uzaklıktaki insanlar (bir arkadaşın arkadaşı) için mutluluğun etkisi %10, üç derece uzaklıktaki insanlar (bir arkadaşın arkadaşının 6 arkadaşı) için yaklaşık %6 olmaktadır. Dört derece uzaklığa bakıldığında ise etki kaybolmaktadır. Demir, (2014: 116) bu durumu şu şekilde özetlemektedir:

Su kovalarından, virüs, para, şiddet, moda, organlar, mutluluk ve obeziteye kadar her şey ağlar yoluyla bulaşmaya eğilimlidir ve ağlar içinde herkes birbirini etkilemektedir. Üstelik bu etki bir kişinin tanıdığı kişi ya da kişilerle sınırlı olmamakla birlikte; arkadaşlarını etkilediği zaman, arkadaşları da kendi arkadaşlarını, onlar da yine kendi arkadaşlarını etkiler ve bu etki yayılır. Hiçbir iletişim olmayan kişiler üzerindeki potansiyel etkiye işaret eden bu sürece hakim olan kural 'Üç Dereceli Kural' olarak adlandırılmaktadır. Kişinin üç derece uzaklıktaki kişileri en fazla etkiler ve onlardan etkilenilir. Üç dereceden sonra ise bu etki azalır (A.g.e.).

Sosyal medya, kullanıcıları cesaretlendirmekte ve ilgili olan her bir kullanıcıdan geri bildirim almaktadır. İnternet uygulamaları arasında en çok sosyal medya uygulamaları servis bakımından geribildirime ve katılımcılara açık oluşu sayesinde bu uygulamalar; oylama, yorum ve bilgi paylaşımı gibi başlıklarda sunuş yaparak etkileşim sağlamaktadır (Düvenci, 2012: 44).

Sosyal medyadaki günümüz gelişmeleri, yeni nesil internet ile bireylerin sanal kimliklerinin etkisinin fiziki olarak günlük yaşantılarına da etki ettiğini ve bu yeni medyada yeni sosyal davranışlar göstermesine neden olduğunu göstermektedir; çarşıda, pazarda veya parkta merhabalaşan insanlar şimdilerde bunu sanal ortamlarda yaparak sağlayabilmektedirler (Düvenci, 2012: 43).

Sosyal medya ile birlikte her türlü formattaki bilgiye mekan ve zamandan bağımsız olarak ulaşma imkanına sahip olan bireyin iletişim süreci küresel bir boyut

kazanmakta, bu sayede insanlar coğrafi engelleri aşarak; dünyanın çeşitli noktalarındaki insanlarla iletişim kurma imkanına sahip olabilmektedir. Bu durum bireyleri ekranlara bağımlı hale getirerek yalnızlaşmalarına, akabinde çevrelerine ve kendilerine yabancılaşma gibi sorunlara zemin hazırlamaktadır (Karagülle ve Çaycı, 2014: 3).

2.1.6. Ergenlik Döneminde Sosyal Medya Kullanımı

Ergenlik dönemi, bireyde fiziksel ve duygusal durumlara yol açarak cinsel ve psikososyal olgunlaşma süreci ile başlayan ve bireyin bağımsızlığını, kimlik duygusunu kazandığı zamana kadar oluşan bir dönemdir. Bu dönem biyolojik, psikolojik ve sosyal gelişimsel değişikliklerle örüntülenmektedir (Derman, 2008: 19).

Kişi ergenlik dönemine girdiğinde kişisel ve sosyal kimliği arasında bir denge kurmaya çalışmaktadır (Bektaş, 2004: Şavlı ve Tekin, 2019: 175). Ergenlik dönemini eğitim-öğretim sürecinde geçiren bu öğrencilerde, başarı, memnuniyet (Zhan & Mei, 2013) ve performans (Richardson & Swan, 2003) gibi birtakım özelliklerin oluşumunda sosyal bulunuşluk kavramının etkili olduğundan bahsedilmektedir (Çakmak ve Çebi, vd., 2014: 756).

Short, Williams ve Christie (1976), bireylerarası iletişimde bir kişinin gerçek insan olarak algılanış derecesini ‘sosyal bulunuşluk’ olarak tanımlamışlardır. Bu kavramla ilgili; McLellan (1999: 40), ‘başka insanlarla sosyal bir ortamda var olma duygusu’ olarak, Leh (2001: 110) ise ‘bireyin sosyal anlamda kendini ortamda hissetmesi’ olarak belirtmektedir.

Sosyal bulunuşluk algısını, Christie, Short ve Williams (1976) ortamın özellikleriyle ilişkilendirmiş, bunun sonucunda iletişim ortamlarının sosyal bulunuşluk algısının dereceleriyle orantılı olarak çeşitlenebileceğini ve bu çeşitliliğin öğrencilerin etkileşime girme şekillerini etkileyebileceğini öne sürmüşlerdir. Sosyal bulunuşluk algı düzeyini mimiklerin, göz temasının, beden duruşunun, sözsüz iletişimin ve bu yollarla verilen bilgi aktarımında yüz yüze iletişimi etkileyebileceğini belirtmişlerdir (Christie ve Short vd., 1976). Bayraktar (2013), ergenlerin sanal ortamda kurduğu arkadaş ilişkilerinin yüz yüze ilişkiye dönüştürülebilmesinin her zaman mümkün olmadığından bahsetmektedir (Günlü & Ceyhan, 2017: 76). Bu bağlamda çevrimiçi öğrenmede sosyal etkileşim araçlarının nasıl kullanıldığı, etkileşimin ne derece

gerçekleştiği ve öğrencilerin sosyal bulunuşluk algılarının nasıl olduğunun öğrenmenin etkililiği ve verimliliği açısından önemli olduğu belirtilmektedir (Karakuş ve Yelken, 2020: 188).

Günümüzde teknoloji içerikli reklamlarda, sıklıkla dijital medyanın yeni bulunan teknolojilerinin iş, eğitim ve eğlence gibi sektörlerde bireylerin hayatına ne kadar etkileşim kattığı gösterilmektedir ve duyurulmaktadır (Tutgun-Ünal, 2015: 36). Yeni medya teknolojileri ile son derece tüketici olan gençler de bu gelişmelerle bilgi üretici konuma gelmeye başlamıştır (Düvenci, 2012: 40).

Yapılan araştırmalarda ergen yaş grubunun sosyal ağlarda fazla zaman geçirdiği ve sosyal medya platformlarının ergenlerin yaşamında büyük bir yer kapladığı görülmektedir (Otrar ve Arğın, 2014: 19). Özellikle ergenlerin ilgisini kolayca çekebildiği için ergenler arasında internet kullanım süresi ve buna bağlı olarak ergenlerin yaşadıkları problemlerde de bir artış gözlenmektedir (Ceyhan, 2011: 63). Bu durum araştırmacıların ilgisini ergenlerde internet kullanımına ve bu kullanımın olumsuz etkilerine yöneltmelerine yol açmaktadır (Günlü & Ceyhan, 2017: 76).

‘Sosyal medyanın bireylere sağladığı görece özgürlük ortamı, kontrol dışı olarak kullanıldığında beraberinde suç işleme unsurunu da doğurmaktadır’ sözünü açıklayan Bahar (2018: 22), durumun farklı alanlar doğurduğunu da belirtmektedir. Profesyonel suçlulara ek olarak, kimi kullanıcıların gerçekleştirdikleri fiilin suç olduğunu bilmediklerinden, hukuka aykırı olarak verilerin ele geçirilmesi, iftira ve özel hayatın gizliliğini ihlal gibi birçok bilişim suçu işlenmektedir. Ayrıca, ebeveyn kontrolünden uzak ve denetimsiz sosyal medya kullanan bazı çocuklar sanal ortamda kandırılmakta kimi zaman bu platformlarda kimi zaman da gerçek yaşamda cinsel taciz, müstehcenlik, kaçırılma ve cinsel saldırılara kadar varan suçların mağduru olabilmektedirler (Cihan ve Yıldız, 2020: 138). Cerrah (2002: 141), yasalar ile denetlenemeyen internetin, bireyin fiziki ve ruh sağlığı üzerinde olası olumsuz etkilere sahip olabileceği ve bu durumun ilk etapta kurumsal ama daha sonraları ise toplumsal barış ve bütünlüğü tehdit etmeye kadar uzanabilen sonuçları olabileceğini belirtmektedir.

Yapılan araştırmalarda internet ile gelişen sosyal medya kullanımının dünya çapında çok hızlı ve ciddi şekilde artış gösterdiği ve günlük hayatın vazgeçilmez parçası haline gelmeye başladığı görülmekte ve bireylerin sosyal, profesyonel her açıdan hayatlarını

maddi ve manevi şekillerde etkilemektedir. Görülen bu etkilerin bazıları olumlu iken bazı negatif etkiler de görülmektedir. En önemli negatif etkilerden en biri de sosyal medyanın yanlış ve amacı dışında kullanımının bireylerde bağımlılık haline gelmesidir (Kırcaburun, 2017: 15).

2.2. Sosyal Medya Bağımlılığı

İnsan hayatında her türlü nesne bağımlılığa neden olabilmekte ve insanlar herhangi bir nesne veya madde dışındaki varlıklara da bağımlı kalabilmektedirler. Bazı maddelerin insanlar üzerindeki etkisi, bağımlılık yaratma riski daha yüksek olup bu maddelere karşı insanlar daha kolay bağımlı kalabilmekte ve bağımlılık olgusu insanların hayatlarını sürdürebilmesinde engel teşkil etmektedir (Sanbay, 2021: 4). Bu olgulardan sosyal medya bağımlılığı, sosyal medya ile ilgili bir bağımlılık türü olup yeni bir kavram olarak ortaya çıkmıştır (Koçak, 2021: 20).

Sosyal medya bağımlılığı alanyazındaki diğer davranışsal bağımlılık türlerinin bireyler üzerinde bıraktığı etkiyle aynı doğrultuda olarak bireylerin internet aracılığıyla sosyal medya platformlarını aşırı ve kontrolsüz bir şekilde kullanması ve bireylerin gündelik yaşamlarına zarar vermesi şeklinde düşünülmektedir (Tutgun-Ünal, 2015: 130).

İnternet uygulamalarının bir parçası olan sosyal medya, erişimin sanal ortamda sağlanması sebebiyle internet bağımlılığı ile değerlendirilmektedir (Beyler, 2019: 13). Bu doğrultuda sosyal medya bağımlılığı tanımlanırken bağımlılık temelli olarak internet bağımlılığı konusu ile birlikte ele alınmasının gerektiği düşünülmektedir.

2.2.1. Sosyal Medya Bağımlılığının Tanımlanması

Bağımlılık kavramı, olumsuz yönlü davranışlar ile sonuçlanan, bilişsel bozukluğun yol açmış olduğu hatalı bir irade gücü hastalığı olarak adlandırılmaktadır. Bağımlılık sonucunda ortaya çıkan olumsuz tutum ve davranışlar ise bireylerde farklı şekillerde meydana gelen bağlantılı arzular ya da aşırı istek yönünde oluşan tutum ve davranışlar olarak nitelendirilmektedir (Campbell, 2003: 669). Bir başka tanımlamada ise bağımlılık, bireylerin bedensel, zihinsel ve sosyal yaşantısını bozan patolojik bir davranış olarak tanımlanmaktadır (Demirci, 2016: 26).

Herhangi bir madde veya davranışı kontrol etmekte güçlük çekme ya da eksiklikle ilişkilendirilmekte olan bağımlılık durumu, yalnızca fiziksel bir maddeye bağlı olarak

değil, oyun, kumar, alışveriş, televizyon, akıllı telefon ve internet bağımlılığı gibi davranış temelli de olabilmektedir (Çalışkan ve Alkar, 2019: 1). İnternetin günlük yaşamda kullanımının artmasıyla birlikte, bilimsel araştırmalarda internet ile ilgili problemler daha sıklıkla ele alınmaya başlamıştır (Büyükgebiz ve Tunca, 2019: 34).

Son yıllarda internetin aşırı ve kontrolsüz bir şekilde kullanılmasının bireylerin yaşamlarında çeşitli problemlere neden olabileceği düşünülmektedir (Bilginer, 2020: 25) Günüç ve Kayri (2009: 161), internette kalma sürelerinde yaşanan son zamanlardaki artış sonucunda bireylerin sağlıklarının negatif yönde etkilendiği, aşırı internet kullanımının akademik ve mesleki yaşamı da olumsuz etkilediğini bildirmektedir.

İnternet bağımlılığı, bireyin internet kullanımını bırakmak istemesine rağmen, internet kullanımına devam etmesi, internetin bireyin fikirlerini ve davranışlarını biçimlendirmesi, internette kalma süresinin kısıtlanması durumunda ise huzursuz olması ve yaşadığı huzursuzluklardan kaçınmak amacıyla interneti tekrar kullanması durumu olarak nitelendirilmektedir (Young, 1996; Zorbaz, 2013: 19). Davis (2001:188), internet bağımlılığını bireyin internet kullanımında kendini kontrol edememesi ve bunun sonucunda psikolojik sorunlarla beraber sosyal ve akademik yaşamda da problemler yaşaması olarak açıklamaktadır. Kandell (1998: 12) ise, internet bağımlılığını tanımlarken psikolojik bir bağımlılık olarak açıklamış ve özellikle gençleri riskli grup kategorisinde değerlendirmiş ayrıca internet'in aşırı kullanımının ilişki, sağlık ve zaman yönetimiyle ilgili sorunlara neden olabileceğini belirtmiştir.

Sürekli ağlarda kalarak internette zaman geçiren bireyler tüm medya fonksiyonlarını internet ortamında gerçekleştirmektedir (Aziz, 2008: 72-73). Konu ile ilgilenen bazı araştırmacılar interneti sadece bir iletişim ortamı olarak değil, yeni bir medya olarak da ele almaktadırlar (Atabek, 2003: 66). Bu durum medya kavramının internet bağımlılığı ile ilişkisi üzerinde düşünülmesi gerektiğini göstermektedir.

Haberleşme ve bilgilendirme olarak tanımlanan ilk medyanın boyutu, insanın konuşmaya başlamasından sonra genişlemeye de başlamış, biyolojik ve kültürel bir evrimi beraberinde getirmiştir. Bu süreçte bireyler arasındaki iletişimin yoğunluğunun artması toplumun kültürel açıdan birbirini etkilemesiyle sonuçlanmıştır (Şahin ve Yurdakul, 2017: 46).

Günümüzde yeni medya, bir bölümü bilgisayarlara özgü işlemleri, bir bölümü ise iletişim araçlarına özgü yapıları barındıran iki yönlü karma bir medyadır. Bundan dolayı yeni medya kavramı, kullanılan iletişim araçlarına özgü gelişmeler ve yenilenmelerin devamını da niteleyerek kullanılan bir kavram olup hızla yayılmaya başlamaktadır (Törenli, 2005: 87).

1976 yılında ilk defa Melvin De Fleur ve Sandra Ball-Rokeach tarafından “Theories of mass communication” adlı eser ile Medya Bağımlılığı Kuramı ortaya çıkmıştır. Kuram, bireylere günlük yaşamda toplumda cereyan eden durumlar hakkında bilgi vermek ve bireyleri manipüle etmek üzere onları kitle iletişim araçlarına bağımlı yapmak olarak açıklanmaktadır (Çiftçi, 2018: 420-421). Toplumda hareketlenmeye, değişime, düzene, kaosa göre değişiklik gösterebilen bağımlılık üzerinde, medya aracının rolünün etkisi oldukça görülmektedir (Işık ve Topbaş, 2015: 320).

Yakın tarihte internet alt yapısına dayanan yeni medya teknolojileri, bilginin niteliğini, yapısını ve ulaşılabilirliğini değiştirerek onun evrimleşmesini ve yayılmasını sağlamıştır (Deniz ve Hülür, 2016: 9). Deniz ve Gürültü (2018: 358) bir çalışmada, interneti yoğun olarak kullanan bireylerin zamanın büyük bir bölümünü bu sosyal medya araçlarında geçirdiğini belirtmekte; bu mecraların kullanıma sunduğu kanalların çeşitliliği, çocuklardan yetişkinlere kadar her kesimi kendine çeken bir cazibe merkezi oluşturarak, bu yoğun ilgi altında, özellikle çocuklar ve gençlerin bu enformasyonu bilinçsizce doğrudan alarak etkilenmekte olduğunu açıklamaktadır. Bu etkiler içinde aşırı kullanımdan kaynaklı tehditlere bağlı olarak ortaya çıkan sorunlardan biri de (internet, sosyal medya bağımlılığı vb.) bağımlılık olarak adlandırılmaktadır. Gelişmeler neticesinde medya ve internet temelli oluşan bu sosyal medya platformlarını aşırı kullanan bireylerin internet bağımlılığına benzer belirtiler gösterdikleri gözlemlenmektedir (Tutgun-Ünal, 2015: 79). Aynı doğrultuda Aktan (2018: 409) bir çalışmada bireylerin sosyal medya platformlarını kontrolsüz ve aşırı kullanması sonucu günlük yaşam aktivitelerine zarar vermesi, engellemesi ve çeşitli fonksiyonlarının bozulmasını sosyal medya bağımlılığı olarak nitelendirmektedir.

Günümüzde sosyal medya bağımlılığı, bilişsel, duyuşsal ve davranışsal süreçler ile gelişerek kişinin hayatındaki özel, iş, akademik, sosyal alan gibi günlük yaşamının pek çok alanında meşguliyet, duygu durum düzenleme, tekrarlama ve çatışma gibi

problemlere yol açan psikolojik bir sorun olarak görülmektedir (Tutgun-Ünal, 2015: 93).

Alan yazında sosyal medya bağımlılığı ile ilgili çeşitli tanımlamalar yapılmaktadır. Griffiths'e (2013: 1) göre sosyal medya bağımlılığı, kullanıcıların, sosyal medya platformlarında kalma isteğini doyuramaması, aşırı zaman geçirmesi, dolayısıyla bu durumun okul, ev, iş ve özel yaşamındaki görev ve sorumluluklarına engel olması, sosyal medya platformlarından uzak kaldıkça fiziksel, duygusal problemler yaşaması ve gerçek yaşam ilişkilerinde problemler yaşaması sonucu sosyal medya platformlarını baş etmekte güçlük çektiği duygulardan ve problemlerden uzaklaşabilmek için kullanması olarak tanımlanmaktadır. Bilginer (2020: 25), sosyal medya platformlarının aşırı ve kontrolsüz bir şekilde kullanılmasından dolayı bireylerin yaşamlarındaki olumsuzlukları sosyal medya bağımlılığı olarak değerlendirmektedir. Koçak (2021: 20) ise ailesini, işini, yakınlarını ve yeme içme gibi temel ihtiyaçlarını bile ihmal edecek kadar sosyal medya kullanımını sosyal medya bağımlılığı olarak açıklamaktadır.

Aşırı internet kullanımının olumsuz sonuçlarla neticelendiği açık bir gerçektir. Bununla birlikte bireylerin internet kullanımlarının hangi türde olduklarını belirlemede tek kriter internet başında geçirilen zaman değildir (Ögel, 2012: 103-104).

Bir davranışın sosyal medya bağımlılığı olarak açıklanabilmesi için bazı bileşenlerle beraber açıklanmalı ve bu bileşenler kapsamında geçerlik kazanmalıdır (Göksu, 2019:18). Fakat sosyal medya bağımlılığı henüz dünya genelinde tıbbi bir hastalık olarak tanımlanmamaktadır (Wikipedia, 2021).

2.2.2. Sosyal Medya Bağımlılığının Tanı Kriterleri

Ruhsal Bozukluklarda Tanısal ve İstatistiksel El Kitabı olan DSM-5'te sosyal medya bağımlılığı tanısına bakıldığında dolaylı olarak 'madde ile ilişkili ve bağımlılık yapıcı bozukluklar' kategorisine girdiği belirtilmektedir (APA, 2013; Akt. Göker vd. 2015: 134). İnternet oyunları gibi diğer aşırı davranış durumları, aynı kategori altında tanımlanmış olmakla beraber, bir bozukluk olarak değerlendirilmesi sürecinde gerekenler yeterince açık değildir (A.g.e.). İnternetin normal kullanımını, internet oyunu oynamayı, kumar oynamayı ve sosyal medyayı kullanmayı kapsam dışında bırakan bir tanımlama olup, DSM-5'te 'madde ile ilişkili ve bağımlılık yapıcı

bozukluklar' başlığı altında üçüncü bölüme eklenmiş ve formal bir bozukluk olarak kabul edilebilmesi için gelişmiş çalışmalara ihtiyaç olduğu belirtilmiştir (Petry & O'Brien, 2013: 108).

Göksu (2019: 18), sosyal medya bağımlılığında tanımlanabilmesi için bu durumun internet bağımlılığı modeli bağlamında açıklanarak geçerlilik kazanması gerektiğini belirtmektedir. Young (1998: 242-243), internet bağımlılığı için 8 tanı ölçütü belirlemiştir. Bunlar;

1. İnternetle ilgili zihni sürekli meşgul etmek, internet ile gerçekleştirilen faaliyetleri ve internette olduğunda yapılacak faaliyetleri hayal etmek,
2. İnternet kullanma ihtiyacının gittikçe artması,
3. İnternet kullanımını kontrol altına alamama ya da internete girmemek için gayretlerin sonuçsuz kalması,
4. İnternet kullanımı azaltıldığında veya bırakıldığında öfke, kızgınlık ve huzursuzluk halinin olması,
5. Planlanan süreden daha fazla internette kalmak,
6. İnternet kullanımının çok fazla olması neticesinde aile, iş, okul ve arkadaş çevresinde yaşanan problemler ile eğitim, kariyer ya da yaşamla ilgili fırsatları değerlendiremememe,
7. İnternette kalınan süreyle ilgili çevreye doğru olmayan sözler söylenmesi,
8. Yaşamda karşılaşılan problemlerden uzaklaşmak için internetin kullanılması şeklinde belirtilmektedir.

Ceyhan (2008: 110) ise, çoğu kez zaman kavramını yitirecek ya da temel görevlerini ihmal edecek şekilde aşırı internet kullanımının, kızgınlık, gerginliği de içeren yoksunluk belirtileri, tolerans gelişimi ve yalan söyleme, sosyal geri çekilme gibi durumları içeren negatif yansımaların bir araya gelmesiyle oluştuğunu belirtmektedir. Bu doğrultuda sosyal medya bağımlılığına gelindiğinde, Şentürk (2017) sosyal medya bağımlılığı ile ilişkili olduğu öngörülen bileşenleri şu şekilde sıralamaktadır:

Belirginlik: Bireyin düşünce, davranış ve duygularına hakim olarak en önemli etkinliğini aklındaki faaliyet olarak görmesidir. Birey, sosyal medya kullanmadıkları zamanlarda dahi sosyal medya ile geçireceği zamanı düşünmekten kendini alıkoyamamaktadır.

Duygu durum düzenleme: Bireylerin sosyal medya kullanımlarını farklı zamanlarda farklı duygular uyandırarak öznel deneyimlerle ilişkilerini bir araya getirmesidir.

Tolerans: Sosyal medya kullanımının geçmişte yaşanan olumlu deneyimler neticesinde gittikçe artmasıdır.

Çekilme belirtileri: Bireyin sosyal ağlarda paylaşım yapamaması durumunda ortaya çıkan olumsuz duygulanım durumudur.

Çatışma: Bireyin sosyal ağlarla yoğun uğraşları sonucu kendisi (intrapşik çatışma) ve çevresi, iş hayatı ve akademik performans ile ilgili yaşadığı sorunlardır.

Tekrarlama: Bireyin sosyal medya kullanımını sonlandırmak amacıyla her türlü çabayı göstermesine rağmen kullanıma yeniden başlamasıdır (Göksu, 2019: 18).

Bu kapsamda sosyal medya bağımlılığı kavramının internet bağımlılığı ile iç içe olduğu görülmektedir (Göksu, 2019: 19).

2.2.3. Sosyal Medya Bağımlılığının Nedenleri

Sosyal medya bağımlılığının nedenlerine bakıldığında ruh hali değişikliği ile başlayan depresyon, zamansallık, iletişim becerilerindeki azalma, korku, sosyal fobi, kendi veya dünyanın geleceği hakkında endişe bireyin sosyal medyayı kullanma nedenleri arasındadır. (Duman, 2021: 347).

Facebook, Twitter ve Foursquare gibi platformlar, sosyal katılımın daha yüksek seviyelerini sunan teknolojik araçlar olmaları sebebiyle sosyal bağlantı arayışını kaybetmekten korkanlar için sosyal medya katılımı özellikle cazip olabildiği görülmektedir. (Przybylski vd., 2013; Akt. Biber, 2020: 31). Yapılan araştırmalarda ergenlerin sosyal medyadaki akışı kaçırma ve kayıp korkusu 'FoMO' olarak nitelendirilen bir yapı olarak tanımlanmaktadır. Yani kişinin eksik olduğu deneyimleri başkalarının yaptıklarını takip ederek kendisinde ödüllendirici bir duygudurum neticesinde sürekli bağlantıda kalma arzusu ile oluşan bir endişe olarak da açıklanabilmektedir (Fabris vd., 2020: 1). Adıgüzel (2018: 9), başkalarını takip etme hissi ile ilgili olan gelişme kaçırma korkusunun, sosyal medya bağımlılığına etkisiyle, iç sıkıntısı ve benzeri durumlardan kurtulmak amacıyla bir pekiştirici görevi gören sürekli güncelleme ve güncellenme arzusuyla gerçekleştirilen bir davranış olarak temellendirmektedir.

Günümüzde bir gruba ait hissetme, kimlik oluşturma çabası, bireylerin gerçek olmayan ortamlarda çok fazlaca zaman geçirmelerine neden olarak ilişkileri hayali bir bakış açısıyla yorumlamalarına, kısa bir süre sonra da gerçek hayatla ilişkilerinin kopmasına neden olmaktadır. Gerçek hayatta arkadaş bulmakta ve sürdürmekte zorlanan bir kişi, sosyal medyada çok fazlaca arkadaş edinebilir; ailesi ve arkadaşları ile iletişimi sürdürmekte zorlanan bir başka kişi, sosyal medyada tanıştığı bir kişiyle iyi bir iletişim kurabilir. Daha sonra bu farazi kimlik, gerçek kimliğin önüne geçerek kişi için bir dezavantaja dönüşebilmektedir (Kırık vd., 2015: 112).

Psikolojik sorunlar arttıkça kişi, kaçış yolu olarak interneti seçebilmekte ve interneti problemleri olarak kullanabilmektedir. Odacı ve Çıkrıkçı (2017: 45) problemleri internet kullanımının nedeni olarak, bireylerin depresyon, kaygı ve stres düzeylerine vurgu yapmaktadırlar. Yani depresyon, stres ve kaygı düzeylerinin artması, problemleri internet kullanımını, dolayısıyla sosyal medya bağımlılığını arttıran bir unsur olarak görülmektedir (Adıgüzel, 2018: 32).

2.2.4. Sosyal Medya Bağımlılığının Ergenler Üzerindeki Etkileri

İnternet bağımlılığına farklı kültürlerde rastlanmakla birlikte (Cao & Su, 2007), en fazla risk altında bulunan grubun ergenler olduğu belirtilmektedir (Yen vd., 2007; Kayri ve Günüç, 2009: 162).

Ergenlik dönemi, gençlerin kimlik arayışında oldukları ve bağımsızlık düşüncesiyle ebeveynlerinden uzaklaşarak daha çok akran grupları ile vakit geçirdikleri ve genel anlamda psikolojik ihtiyaçlarını karşıladıkları dönem olarak değerlendirilmektedir (Bayraktar, 2007: 159).

Ergenlerin yaşamlarından zevk alıp mutlu olması, öznel iyi oluş seviyelerinin artması anlamına gelir (Çivitci, 2009) ve onların yaşam doyumuna tesir eden bazı faktörler vardır. Bunlar ailenin ergeni yetiştirme tarzı, okulun eğitimi, ergenin sosyal çevresi olarak tanımlanabilir (Baştumur, 2006). Günümüzde özellikle ergenin sosyalleşmesinde aile ilişkileri, okulu, arkadaş ilişkileri ve çeşitli iletişim araçları gibi etmenlerin önemli etkisi vardır (Steinberg 2013; Yavuzer 2013). Ergenin sosyalizasyonu, kişinin kendi toplumunda yaşamını sürdürebilmesi için talep ettiği minimum öğrenmeyi üreten bir süreçtir. Sosyolojik öğrenme süreci ise taklit ve rekabet ile oluşur (Derman, 2018). Bireyde duygu, işlevsel olmasına rağmen; uygun

ortamda çıkmadığında, yoğun olduğunda, fazla sürdüğünde ve durumla uyumlu olmadığında problemlili olabilmektedir (Werner ve Gross, 2010; Akt. Barut, 2019). Ergenler, bu süreçte, çevrelerine uyumlarını zorlaştıran olumlu ve olumsuz stres kaynaklarıyla karşı karşıyadırlar. Bu değişiklikler, ergenlerin gelişimlerine yardımcı olabilirken aynı zamanda uyum problemlerinin de ortaya çıkmasına neden olabilmektedir (Eryılmaz, 2011: 95). Son zamanlarda yapılan araştırmalar ergenlerin fiziksel, psikolojik, sosyal ve bilişsel gelişimini olumsuz yönde etkileyebilen bir durum olan kontrolsüz internet kullanımından bahsetmektedir (Caplan, 2002: 557).

Ergenlerin sosyalleşme ve akran grupları tarafından kabul edilme ihtiyaçlarını sosyal medya araçları ile karşıladıkları zaman gerçek yaşam ilişkilerinden uzaklaşabildikleri, gerçek yaşamın genel özelliklerini fark edemedikleri ve yaşadıkları toplumdan kopabildikleri görülmektedir. Bu durumun zamanla ergenlerde sanal bir dünyaya bağımlı kalma durumuna ve beraberinde çeşitli psikolojik, fizyolojik ve gündelik yaşam aktivitelerinde problemler yaşamalarına neden olduğu düşünülmektedir (Yılmaz, Şahin vd., 2014).

Üneri ve Tanıdır (2011: 270) başta çocuk ve ergenler olmak üzere hemen hemen her yaş grubunda internetin aşırı kullanımının görüldüğünü açıklayarak internet başında geçirilen süre arttıkça bağımlılığın da artacağı bulgusunu göstermektedir.

Çocuk ve ergenlerin fazla internet kullanımıyla oluşan bağımlılığın gerçek hayattaki okul, arkadaş ve aile etkileşimini olumsuz etkilediği; gerçek hayattaki iletişimin yerini sanal arkadaşlıklara bırakarak ilişki kurma ve ilişkiyi sürdürme becerilerini olumsuz etkilediği ifade edilmektedir (Yanık Düşünceli, 2016: 15). Aynı doğrultuda Muslu ve Bolışık (2009: 447), ergenlerin tam bir iyilik hali içinde gelişimini sağlayacak olan ve çevresiyle oluşan sosyal etkileşiminin yerini elektronik arkadaşlıkların almasının, ergende gerçek hayat ile bağlantı kurma ve bunu sürdürme becerisine negatif yönde etki edeceğinden bahsetmektedir.

Fiziksel etkiler açısından bakıldığında sosyal medya bağımlılığı, bilgisayarda fazla zaman geçirme sebebiyle çocukların ve gençlerin oyun oynama, spor yapma gibi etkinliklere daha az zaman ayırmalarına neden olarak enerji tüketiminde azalmaya yol açmaktadır. Bilgisayar önünde bir şeyler atıştırma alışkanlığı ise enerji alımını arttıran bir faktördür. Bu durumların obezite gelişiminde rol oynayan önemli risk faktörleri olduğu belirtilmektedir (Shields & Brahman, 2000: 7). Ayrıca uzun süreli bilgisayar

kullanımının bireylerde göz rahatsızlıkları, radyasyonun olumsuz etkileri, duruş ve iskelet yapısında bozukluklar gibi olumsuz etkilere neden olabilmekte olup kas gruplarının sürekli tekrar eden hareketlerin baskısı altında tutulması sonucu karpal tünel sendromu gibi sorunlara yol açmakta olduğu görülebilmektedir (A.g.e., 2000: 7).

2.2.5. İlgili Araştırmalar

Bu bölümde sosyal medya bağımlılığı ile ilgili araştırmalara yer verilmektedir.

2.2.5.1. Yurt İçinde Yapılan Araştırmalar

Hazar (2011: 171), sosyal medya bağımlılığına yönelik bir alan araştırması yapmış ve öğrencilerin %50.4'ünün günde 2-4 saat arasında kullandığını belirtmiştir. Yapılan çalışmada öğrencilerin %76.2 sinin Facebook, %7.3 Youtube, %4'ü Twitter uygulamasını kullandığı tespit edilmiştir. Sosyal medya bağımlılık profili içinde olan öğrencilerin önemli bir çoğunluğu (%78.6) sosyal medyanın çeşitli konularda bilgi edinmede önemli bir kaynak olduğunu düşünmektedirler. Duygusal-sosyalleşme bağımlılığı içinde olan öğrencilerden kişisel ilişkilerini olumlu yönde etkileyenlerin (%76.2), sosyal medyanın toplulukların içine girmelerine izin vererek onları sosyalleştirdiğine yönelik inançlarına (%50.4) göre daha yüksek seviyede olduğu görülmüştür.

Popüler bir sosyal medya platformu olan Facebook üzerine Balcı ve Tiryaki (2014) tarafından lise öğrencileri ile yapılan araştırmada, yüksek oranda (%44.3) ve 5 yıldan fazla süredir öğrencilerin Facebook kullandığı bulunmuştur. Sonrasında, 3-4 yıldır (%31.6) ve 1-2 yıldır (%18.6) Facebook kullananlar gelmektedir. En son sırada ise, %5.5 oranıyla 1 yıldan az süredir kullananlar yer almaktadır.

Tutgun-Ünal'ın (2015: 183) yaptığı bir çalışmanın sonucunda, kadınların erkeklere göre sosyal medya ile daha fazla meşgul olduğu ve kadınların sosyal medyadan erkeklere göre daha fazla duygusal destek aldığı bulunmuştur. Durum incelendiğinde, kadınların yalnızlığını gidermek, kişisel problemlerini unutmak ve hayatlarındaki negatif düşüncelerden kurtulmak için sosyal medyayı kullandıkları ortaya çıkmakta olduğu açıklanmaktadır. Ayrıca yapılan çalışmada sosyal medya platformlarını kullanım süresi ile kaygı ve stres düzeyleri arasında pozitif yönlü anlamlı bir ilişki olduğu görülmekte olup bireylerin sosyal medya platformlarını kullanım süreleri arttıkça kaygı ve stres düzeylerinin de arttığı anlaşılmaktadır. Aynı doğrultuda Kılıç

(2020: 56) çalışmasında, sosyal medya kullanım amaçlarının cinsiyete göre anlamlı olarak farklılık gösterdiğini saptamış ve kadınların sosyal medya kullanım amaçlarının erkeklerden yüksek olduğunu tespit etmiştir.

Aktan (2018: 419) tarafından yapılan çalışmada, katılımcıların günlük olarak sosyal medyaya ayırdıkları vaktin artmasının onların sosyal medya bağımlılığı üzerinde belirleyici unsurlardan biri olduğu tespit edilmiştir. Araştırma bulguları, sosyal medyada günlük harcanan vaktin fazla olmasının sosyal medya bağımlılık düzeyini artırdığını da ortaya koymuştur. Araştırma neticesinde bireylerin ne kadar zamandır sosyal medya ile birlikte oldukları, diğer bir ifade ile kaç yıldır sosyal medya kullandıkları ile sosyal medya bağımlılıkları arasında da anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir. Sonuç olarak bireylerin sosyal medya kullanım yılları arttıkça sosyal medya bağımlılık düzeylerinde de artışlar yaşandığı görülmüştür.

Deniz ve Gürültü (2018: 365) lise öğrencilerinin sosyal medya bağımlılıklarını inceledikleri araştırmalarında, kız öğrencilerin sosyal medyada olup bitenleri sürekli merak ettikleri, yapması gereken bir iş öncesinde sürekli sosyal medyayı kontrol ettikleri, sosyal medyayı kullanırken zamanın nasıl geçtiğini fark etmedikleri ve zihinlerini sürekli sosyal medya ile meşgul ettikleri sonucu ortaya çıkmıştır. Buna ek olarak lise öğrencilerinin bağımlılık seviyelerinin, sosyal medya kullanım yılı arttıkça aşamalı olarak arttığı görülmüştür. Uzun zamandır sosyal medya kullanan lise öğrencilerinin sosyal medya kullanımını bir rutin haline getirdikleri, bu nedenle aile ve arkadaşlarını ihmal ettikleri, kişisel bakımlarına daha az zaman ayırdıkları, üretkenliklerinin azaldığı ve akademik çalışmalar yapmak yerine sosyal medyada daha fazla zaman harcadıkları gibi sonuçlara ulaşılmıştır.

Çiftçi (2018: 430) tarafından yapılan araştırmada, sosyal medya kullanımının cinsiyet değişkenine göre incelendiği çalışmalardan farklı bir sonuç elde edilmiştir. Araştırmaya göre, erkeklerin kızlardan daha bağımlı oldukları yani kızların daha az bağımlı olup, erkeklerin sosyal medyayı kontrollü kullanamadıkları ve kendileriyle çatışma halinde oldukları tespit edilmiştir.

Ergenlerin, sosyal medya kullanımını etkileyen önemli bir değişkenin yalnızlık olduğunu belirten Türkel (2018: 55), yaptığı araştırma sonucunda ergenlerin yalnızlık düzeyleri arttıkça sosyal medya kullanma düzeylerinin de arttığı sonucunu elde etmiştir.

Ergenlerde sosyal medya bağımlılığını çeşitli değişkenler açısından inceleyen Göksoy (2019: 67), ergenlerin sosyal medyaya bağımlılığının az olduğunu, cinsiyete, sınıf düzeyine göre farklı bir durum bulunmadığını, öğrencilerin akademik başarılarının orta düzeyde ve okul türü açısından Meslek Lisesi öğrencilerinin, Anadolu Lisesi öğrencilerine göre sosyal medya bağımlılıklarının daha yüksek olduğu sonucuna varmıştır.

Konuk (2019) tarafından yapılan çalışmada bireylerin sosyal medya bağımlılık düzeyleri ile duygudurum problemleri yaşama düzeyleri arasındaki ilişki incelendiğinde aralarında pozitif yönlü anlamlı bir ilişki olduğu görülmüştür. Çalışmada bireylerin sosyal medya bağımlılık düzeyleri arttıkça duygudurum problemleri yaşama düzeylerinin de arttığı belirlenmiştir (Bilginer, 2020: 32; Konuk, 2019).

Bilginer'in (2020: 96) sosyal medya bağımlılığı ile ilgili yaptığı bir araştırmada, cinsiyet, yaş, sınıf kademesi, anne babaların hayatta olup olmamaları, anne babaların birliktelik durumları, anne babaların eğitim düzeyleri, evde internet olup olmaması ve aylık gelir düzeyinin ergenlerin sosyal medya bağımlılık düzeyinin belirlenmesinde etkili olmadığını belirlemiştir. Ancak ergenlerin sosyal medya bağımlılık düzeylerinin yaşamlarını sürdürdükleri yere göre farklılık gösterdiği görülmüş ve ailelerinden uzakta kalan ergenlerin sosyal medya bağımlılığına daha elverişli oldukları anlaşılmıştır. Ayrıca ergenlerin sosyal medya bağımlılık düzeylerinin sahip oldukları sosyal medya hesabı sayısına göre farklılık gösterdiği; sosyal medya hesabı sayısının artması ile ergenlerin sosyal medyada daha fazla vakit geçirmelerine, sosyal medyadaki gelişmeleri daha fazla takip etme ihtiyacı hissetmelerine ve yaşamlarında sürekli sosyal medyayı düşünmelerine neden olarak sosyal medya bağımlılık düzeylerinin de artabileceği tespit edilmiştir. Araştırmada, genel olarak ergenlerin sosyal medya bağımlılık düzeylerinin en fazla internet kullanım sürelerine göre farklılaştığı belirtilmiştir.

Kılıç (2020: 58) genç yetişkinlerin sosyal medya bağımlılıkları, sosyal medya kullanım amaçları ve algıladıkları romantik ilişki deneyimleri arasındaki ilişkiyi incelediği araştırmada ilişki süresine göre sosyal medya bağımlılığının değişebildiğini tespit etmiştir. Bu araştırmaya göre 1-3 yıl arası romantik ilişkisi olanlar en fazla sosyal medya bağımlılığına sahip olan gruptur. Ancak beklenenin aksine bu sıralamayı 6 yıl

ve üzeri ilişkisi olanlar izlemektedir. Sanal iletişimde ise yine 1-3 yıl arası romantik ilişkisi olan katılımcıların sanal iletişim puanı en yüksek bulunurken, bunu sırasıyla 6 yıl ve üzeri ilişkisi olanlar, 1 yıl ve altı ilişkisi olanlar ve 4-6 yıl arası ilişkisi olanlar izlemiştir. İlişki süresine göre sanal tolerans ve sosyal medya kullanım amaçlarının ise değişmediği görülmüştür.

Koçak'ın (2021: 72-74) yaptığı bir araştırmada, sosyal medya kullanımının cinsiyete göre farklılık göstermediği ve sosyal medya kullanımının anne babası ayrı olan öğrencilerde, beraber olanlara göre daha fazla olduğu bulunmuştur. Ayrıca sosyal medya kullanımının uyku düzenini etkileyenlerin, uyku düzenini etkilemeyenlere göre daha fazla olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu durum sosyal medyanın bağımlılık yapan boyutunun öğrencileri sürekli sosyal medyada olmaya teşvik ettiği için sabah-akşam zaman fark etmeksizin sosyal medyada vakit geçiren öğrencilerin uyku düzenini etkilediği şeklinde açıklanmıştır. Öğrencilerin sosyal medyada kalma sürelerine bakıldığında ise en yüksek oranın hafta içi 3-5 saat arası ve 5 saat üzeri sosyal medya kullanan öğrenciler olduğu görülmüştür.

Ergenlerin kişiler arası ilişkilerde karşı tarafa duydukları güven arttıkça benlik saygılarının da arttığını belirten Karaman (2021: 51), ergenlerde sosyal medya kullanım tutumları, ilişkilerde güven ve benlik saygısını incelediği araştırmasında; ergenlerin sosyal medyada tanıştıkları insanlara duydukları güvenin benlik saygılarını etkilemediğini belirlemiştir. Ayrıca ergenlerin sosyal medya ağlarında geçirdikleri zamanın benlik saygılarının gelişiminde bir etkisi olmadığı, ancak ergen bireylerin sosyal medyada kendilerini yalnızlaştırarak sosyal izolasyona neden olacak kadar vakit geçiriyorlarsa benlik saygılarının azalacağı sonucuna varılmıştır.

Kaşıkçı, Denli ve Karaman'ın (2021: 155) gençlerde sosyal medya bağımlılığı ve sosyal dışlanmanın öz-kontrol ile aracılık rolüne dair yapılan araştırmasında, üniversite öğrencilerindeki öz kontrolün sosyal medya bağımlılığı üzerinde önemli bir role sahip olduğu ve sosyal dışlanma düzeyleri yüksek olan bireylerin sosyal medya bağımlısı olma konusunda önemli bir risk faktörü taşıdığı tespit edilmiştir. Bu bağlamda üniversite öğrencilerinin sosyal dışlanma düzeylerinin yüksek olmasının sosyal medya bağımlılığını arttırdığını ve buna bağlı olarak öz kontrol düzeyleri düşük olan üniversite öğrencilerinin daha fazla sosyal medya bağımlılığına sahip olduğu ortaya çıkmıştır. Dolayısıyla sosyal medya bağımlılığının ortaya çıkmasında sosyal

dışlanmanın önemli bir nedensel değişken olduğu görülmüş ancak öz kontrolün önemli bir koruyucu işlev gösterdiği ve sosyal dışlanmanın öz kontrolü zayıflatarak sosyal medya bağımlılığının ortaya çıkmasına zemin hazırlayan bir etmen olduğu belirtilmiştir.

2.2.5.2. Yurt Dışında Yapılan Araştırmalar

Ellison, Steinfield ve Lampe (2007: 1158) tarafından, 286 üniversite öğrencisi ile yapılan çalışmada, öğrencilerin %94'ünün Facebook kullanıcısı olduğu görülmüş ayrıca kullanıcıların günde ortalama 10 ve 30 dakika arasında Facebook'ta zaman geçirdiği ve ortalama arkadaş sayılarının 150 ile 200 arasında olduğu tespit edilmiştir.

Mythily ve arkadaşları (2008: 11-13) Singapur'da 2735 ergen ile yaptıkları çalışmada, aşırı internet kullanımının yaygınlığını ve çeşitli değişkenlerle olan ilişkisini araştırmış, günlük 5 saatten fazla internet kullanımını aşırı internet kullanımı olarak tanımlamışlardır. Araştırmaya katılanların %17,1'i her gün 5 saatten fazla internet kullandığını, %25'i her gün internete girmediğini belirtmiştir. Erkek öğrencilerin kızlara oranla iki kat daha fazla internet kullandıkları ve aşırı internet kullanıcılarının kendilerine güvenilmediklerini düşündükleri belirtmiştir. Ayrıca interneti aşırı kullanan gençler internet kullanımının ders notlarında ve okul performanslarında düşüşe neden olduğunu belirtmiştir.

McCann'ın 2009 yılındaki sosyal medya hakkında yaptığı kapsamlı araştırmada, sosyal medya kullanıcılarının %81,5'inin arkadaşlara mesaj göndermek, % 76,3'ünün fotoğraf yüklemek, % 74,3'ünün eski arkadaşlarını bulmak, % 56,4'ünün yeni arkadaşlar edinmek, % 47,9'unun bir gruba katılmak, % 35,3'ünün müzik indirmek, % 33,1'inin video yüklemek ve % 29,9'unun profesyonel bağlantılarda bulunmak gibi etkinlikler gerçekleştirdikleri bulunmuştur (UM, 2009: Akt. Köseoğlu, 2012: 67).

Kirschner ve Karpinski (2010: 24) tarafından yapılan çalışmada lise öğrencilerinin sosyal medya platformlarını kullanım süreleri arttıkça akademik başarılarının da düştüğü görülmüştür.

Rouis, Limayem ve Salehi-Sangari (2011: 983) tarafından yapılan çalışmada da lise öğrencilerinin Facebook kullanım süreleri arttıkça akademik başarılarının azaldığı görülmektedir.

Kang, Shin ve Park (2013), sosyal medya bağımlılığına dair araştırmasında, aşırı derecede sosyal medya kullananlarla çalışmalarını gerçekleştirmiş ve farklı bir bakış açısında klinik bakış açısı yerine yönetim bakış açısı ile tüketici davranışlarını anlamaya çalışmıştır. Araştırmacılar, sosyal medya bağımlılığını bir tür “bağımlı yapan tüketim özelliği” (ACT-Addictive Consumption Trait) olarak kavramsallaştırıp bu bağımlılık türünü açıklamak için birtakım boyutlar elde etmişlerdir. Bu boyutlar, zindelik hissi (euphoria), dikkat (salience), dalma (immersion), birliktelik (association) ve zorunluluk (compulsion) olarak bulunmuştur. Araştırma, sosyal medya bağımlılığının yalnızca klinik bir rahatsızlık olarak görülmemesini, aynı zamanda pazarlama bakış açısıyla da ele alınarak tüketici davranışlarının yönetilebilir bir kaynak olarak ele alınabileceğini belirtmiştir (Akt. Tutgun-Ünal, 2015: 126-127).

Mingle ve Adams (2015: 38-43) tarafından öğrencilerin sosyal medya sitesini kullanım amaçlarını belirlemek için 526 (244 erkek, 282 kadın) öğrenci ile bir araştırma yapılmıştır. Sosyal medyanın öğrencilerin dilbilgisi kurallarına uymalarındaki etkisi ile, akademik performansları arasındaki ilişki incelenmiş ve bu amaçla öğrencilere bir anket uygulanmıştır. Araştırmaya katılanların büyük çoğunluğunun arkadaş edinmek ve sohbet için Facebook ve Whatsapp’ı kullandığı tespit edilmiştir. Akademik açıdan bakıldığında, bu öğrencilerin kötü bir dilbilgisine ve daha az ders çalışarak kötü akademik performansla sahip oldukları ortaya çıkmıştır.

Woods ve Scott (2016: 46-47) ergenler üzerinde yaptığı araştırmasında, sosyal medya uygulamalarını düzenli olarak hem gece hem de gündüz kullanan ayrıca sosyal medyayı duygusal olarak daha çok tercih eden ve kullanan öğrencilerin uyku kalitelerinde bozulma, düşük benlik saygısı ve büyük oranda depresyon ve kaygı yaşadıklarını tespit etmiştir. Bu durumu kişilerarası daha fazla problem yaşamasına neden olduğu, sağlıklı ilişkiler kurmakta zorlanarak kişilerin sosyal performansını ve işlevselliğini etkilediği görülmüştür. Ayrıca bu kişilerin sosyal ilişkilerinde kendilerini ifade ettikleri söylemlerinin sıkıcı olduğunu ve başkalarının kendilerini beğenmediklerini düşünmekte olduğu bulunmuştur.

Sadowski, Pediatitis ve Townsend’in (2017: 80) Avusturalya’daki üniversite öğrencileri ile yaptıkları çalışma sonucunda, kullanılan sosyal medya uygulamalarından ilk üç sırada Facebook (%80.30), Youtube (%24.78) ve Instagram (%22.39) olduğu görülmüştür.

Fabris ve arkadaşları (2020: 4), FoMO ve sosyal medya bağımlılığı açısından ergenlik dönemindeki duygusal belirtilerdeki farklılıkları takip etmek amacıyla bir araştırma uygulamıştır. Araştırmada FoMO'nun ergenlerde deneyimle ilişkili duygusal sağlığın azalması ile strese karşı daha yüksek duyarlılıkla ilişkisi olduğu ortaya çıkmıştır. Çevrimiçi akranlar tarafından sosyal medyada ihmal edilme ve olumsuz tepkilerin ergenlerde sosyal medya platformlarına bağımlılığını tetiklemekte olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

2.3. Okula Bağlılık

2.3.1. Okul Kavramı

Okul, öğrencilerin yaşamlarının önemli bir zaman dilimini geçirdikleri, normlarını, değerlerini, inançlarını oluşturdukları ve paylaştıkları önemli bir toplumsal alandır ve öğrenciler için okulda bulunmak güçlü bir deneyim oluşturur (Demir, 2007: 89). Öğrencilerin her yönden gelişimlerini sağlamayı hedefleyen kurum olan okullar, bireyin gelişimini her yönden desteklemekte ve okul boyutunda yer alan öğretmen ve okul yöneticisi unsurlarının rolünün yanında okul dışı boyutunda yer alan aile yani veli unsurunun da önemi ile tamamlayıcı bir rol oluşturmaktadır (Özdemir ve Orhan, 2019: 702).

2.3.1. Okul Yaşamının Niteliği

Okullar, önceden belirlenmiş amaç ve hedefler doğrultusunda büyük bir toplumsal sorumluluk üstlenerek, öğrenciyi çok yönlü, çok boyutlu ve çok amaçlı yetiştirip; onu bireysel, ailesel, kuramsal ve toplumsal hayata ilişkin rollere hazırlamaktadır (Özdemir ve Orhan, 2019: 702; Sarıtaş, 2001).

Okullara bütüncül bir perspektifle yaklaşan anlayışlar, iyi bir okulun göstergesi olarak sadece akademik performansın alınmasına karşı çıkmakta ve öğrencilerin yaratıcılık yeteneğinin geliştirilmesi ile fiziksel, duygusal ve sosyal iyi olma hallerinin desteklenmesine de vurgu yapmaktadırlar (Sarı, 2012: 98; Weston, 1998). Turan (2015: 74), okulun en temel görevinin öğrencilerin öğrenme istek ve heyecan kaybını önleyerek, onların öğrenme güdüsünün en üste çıkarılması olduğunu belirtmektedir. Ayrıca öğrenciler öğrenme istek ve heyecanını kaybettikçe, okulun öğrenciler için anlamsızlaşmakta olduğunu vurgulamaktadır. Dolayısıyla öğrencilerin yaşamlarında

mutlu olmalarını sağlayan önemli doyum alanlarından biri olan okul için ‘okul doyumunu’ kavramı ortaya çıkmaktadır (Casas vd., 2013; Akt. Telef, 2021: 360).

Okul doyumunu, öğrencilerin okulla ilgili faktörler ve eğitsel deneyimler sonucunda okul hayatına katılımı ile sonuçlanan ve bu nedenle öğrencinin öznel iyi oluşunu destekleyen bir duygu durumu olarak açıklanmaktadır (Karatzias vd., 2002).

Okul yaşamının niteliklerinden biri olan okul doyumunu, öğrencilerin yaşam kaliteleri ile doğrudan ilişkili görünmektedir. Bu bağlamda okullar, öğrencilerin psikolojik açıdan doyum sağlayabilecekleri ortamlar olmak durumundadır (Kalaycı ve Özdemir, 2013: 297).

Okul, bireylere farklı farklı deneyimler yaşatan eğitici ve öğretici bir sosyal alan olarak düşünüldüğünde öğretmenler, öğrenciler ve diğer tüm paydaşlar bu alanda olumlu ya da olumsuz deneyimler yaşayabilirler. Örneğin, bazı öğrenciler, sınıf arkadaşlarını eğlenceli, öğretmenlerini motive edici, okul etkinliklerini zorlayıcı olarak değerlendirirken diğerleri aynı okulu sıkıcı, öğretmenleri anti demokratik ve sınıf arkadaşlarını moral bozucu olarak değerlendirebilmektedir. Söz konusu bu deneyimler sonucunda öğrenciler okullarına yönelik çeşitli duygular ve tutumlar geliştirmektedirler (Malin & Linnakylä, 2001; Akt. Özdemir, 2018: 52-53). Bu duyguların olumlu ya da olumsuz olması algılanan okul yaşam kalitesine bağlıdır (Selvitopu, 2018: 226).

2.3.3. Bağlanma Kuramı

Bağlanma kelimesinin temelleri on üçüncü yüzyıllara dayanmaktadır. ‘To attach’, ‘bağ’ kelimesinin etimolojik (dilbilim) anlamına bakıldığında, bir göreve bağlılık ya da bir görevi yerine getirmek olarak tanımlandığı görülmektedir (Kavlak ve Şirin, 2007: 183).

Bağlanma kuramı tanımına gelindiğinde, çocuk ile onu yetiştiren kişiler arasında kurulan duygusal bağları kapsayan, çocuğun sosyal, duygusal ve bilişsel gelişimini yaşam boyu etkileyen bir yapıdır (Bowlby, 1973). Her ne kadar Bowlby (1969) ebeveyn-çocuk ilişkileri ile ilgilense de araştırmacılar farklı bağlantılara ilişkin de çalışmalar yaparak, örgütsel ilişkilerde de benzer bağlanma dinamikleri tanımlamıştır (Çakır, 2019: 11).

Hazan ve Shaver (1994: 69-70), Bowlby'nin bağıllık kuramı üzerinde çalışmalar yaparak bağıllığın sevgi dolu ilişkileri tanımladığını; bireyin yakın çevre, arkadaşlar ve diğer önemli kişiler ile ilişkilerini yönetme biçiminden bağıllığının nasıl olduğunun çıkarılabileceğini belirtmişlerdir. Fakat Hirschi'nin 1969 yılındaki bağlanma kuramı temelli ileri sürdüğü teorisine bakıldığında; kurulan bağ ilişkilerini ebeveynlerin ötesinde gruplara, topluma ve okul gibi kurumlara doğru genişleterek bağıllık kavramlarından çok daha küresel bir boyuta taşımış olduğu görülmektedir (Sims, 2002: 102).

Hirschi, teorisinde okula bağlanmayı normal dışı davranışı açıklamak için geliştirdiği, sosyal kontrol teorisindeki sosyal bağ bileşeninden yola çıkarak açıklamaktadır. Bu teoriye göre bireyler isteklerini elde etmek için olağandışı davranmaya yönelebilirler; ama birçoğunu bu yönde davranmaktan alıkoyan koruyucu bir sosyal bağ bulunmaktadır. Bu sosyal bağ ise dört temel ögeye sahiptir: Yükümlülük, geleneksel aktivitelere bulaşma, geleneksel normların gerekli olduğuna dair inanç ve diğerlerine olan duygusal bağıllık (Hirschi, 1969; Akt. Savi, 2011: 82). Savi ise okula bağlanma ile ilgili yaptığı bir araştırmada çocuk ve ergenlerde üç bağıllık kaynağının önemini vurgulamaktadır. Bunlar onların en çok zaman geçirdiği üç bağlam olmak üzere ebeveynlere, akranlara ve okullara olan bağıllıklarıdır (Savi, 2011: 82)

2.3.4. Okula Bağlanma

Okula bağlanma kavramı, çağdaş eğitim anlayışı açısından değerlendirildiğinde, çocuk ve ergenlerin sağlık durumları ve genel iyilik hali için önemli bir psikososyal etmen olarak ortaya çıkmaktadır (Savi, 2011: 88).

Finn ve Voelkl (1993: 249) okula bağıllığı tanımlarken öğrencilerin okul faaliyetlerinde görev almaları ve okulla bütünleşmeleri olarak ifade etmektedir. Erdoğan'a (2013; Erdoğan ve Yüzbaş, 2018: 206) göre okula bağıllık; öğrencilerin kendilerini okula ait hissetmeleri, okulunun amaçlarını ve değerlerini benimsemeleri, sonucunda öğrencilerin okul ile ilgili görev ve sorumluluklarını yerine getirme isteği içinde daha başarılı olma arzuları olarak açıklanmaktadır.

Fredricks, Blumenfeld ve Paris (2004: 60) ise okul bağıllığının; öğrencilerin öğretmen ve arkadaşlarına karşı hislerinden oluşan duygusal bağıllık, öğrencilerin okul faaliyetlerine katılmalarından oluşan davranışsal bağıllık ve okul, akran ile

öğretmenlere karşı inanç ve değerlerden oluşan bilişsel bağlılık olmak üzere üç farklı şekilde gerçekleştiğini vurgulamaktadır. Chiu, Pong, Mori ve Chow (2012) ise okula bağlılığın iki yönlü olarak, okula yönelik tutum ve okula ait hissetme boyutlarını kapsadığını belirtmektedir. Okula yönelik tutum, okula bağlılığın bilişsel boyutu olarak ifade edilip öğrencilerin okulun amaçları ve değerlerine ilişkin düşüncelerini içermektedir. Kendini okula ait hissetme ise daha çok okula bağlılığın duyuşsal boyutu ile ilişkili olarak vurgulanmaktadır (Çengel vd., 2017: 1822). Özetle okula bağlılık, okul ile ilgili olma ve kendini okula ait hissetme olarak da tanımlanabilmektedir (Libbey, 2004; 275-276).

Okula ilişkin olumlu duygular geliştirmek öğrencinin okulunu sevmesi ile ilişkili bir durumdur. Çünkü öğretmenlerine, okul yönetimine, derslere, arkadaşlarına kısaca okuldaki tüm paydaşlara ilişkin olumlu duygu geliştiren öğrencinin, okuluna ilişkin algısının da olumlu yönde olması beklenmektedir. Dolayısıyla okulların, öğrencilerin öğrenmelerini en üst düzeye çıkaran, kendilerini mutlu ve güvende hissetmelerini, öğretmenlerinden ve öğrenme faaliyetlerinden memnun olmalarını sağlayan yerler olması bu açılarından önem arz etmektedir (Sarı, Ötünç ve Erceylan, 2007: 300-301).

Araştırmalar, okula bağlılık düzeyi düşük öğrencilerin okula geç gelme eğiliminde olduklarını, devam sorunları yaşadıklarını, akademik başarılarının düşük olduğunu ve okulda problemlerle davranışlar sergilediklerini ortaya çıkartmıştır (Kalaycı ve Özdemir, 2013: 298; Firestone, Rosenblum & Web, 1987). Öğretmen ve öğrenci arasında oluşan bağlılık ve sevgi ilişkisi oluştuğunda ise bu durum öğrencinin güdülenmesini sağlayıp başarısını olumlu yönde etkiler ve onların olumlu tutumlar geliştirmelerine yardımcı olur (Sarı, 2011: 98).

2.3.5. Ergenlik Döneminde Okula Bağlılık

Ergenlik, bireyin birçok gelişim alanında eşzamanlı olarak önemli değişimleri yaşadığı bir dönemdir. Birey, ergenlikte, fiziksel ve psikolojik değişimleri yaşarken, aynı anda kendisinden ailesi ve arkadaşlarıyla değişen ilişkilerini düzenlemesi ve okulda beklenen görevleri yerine getirmesi beklenmektedir (Turgut ve Çapan, 2017: 163).

Aile faktörünün yanı sıra okul yaşamından alınan doyum, arkadaşlarla ilişkilerde doyum, kişinin kendisinden memnun olma durumu ve yaşadığı yerden doyum alması

gibi boyutların da ergenlik dönemindeki bireylerin öznel iyi oluşunun değerlendirilmesinde ele alınmaktadır (Huebner vd. 2010: 351).

Ergenlerin kişilik gelişimleri öğretmenlerinin tutumu tarafından etkilenmektedir. Sınıf içinde azarlanan, terslenen hatta fiziksel şiddete maruz kalan gencin onuru kırılmakta, buna maruz kalan genç benlik saygısını ve özgüvenini yitirmektedir. Buna karşılık desteklenen, kabul gören, öğretmenin kendine inandığını hisseden öğrencinin kendine yönelik tutumu pozitif olmaktadır (Haşimoğlu ve Aslandoğan, 2018: 72). Çünkü okula bağlılık bireyin kendini okulda değerli hissetmesidir (Karababa, Oral ve Dilmaç, 2018: 274).

Yapılan araştırmalarda mutlu ergenlerin okulda derse daha fazla motive oldukları (Eryılmaz ve Aypay, 2011), öğrenme için daha fazla aile ve akran desteği aldıkları ve daha iyi öğretmen öğrenci ilişkisine sahip oldukları (Antaramian vd., 2010), daha esnek ve yaratıcı oldukları, problemlerini daha iyi çözebildikleri (Tamannaefar & Motaghedifard, 2014) ve daha az davranış problemleri sergiledikleri (Engels vd., 2004) görülmektedir (Akt. Telef, 2021: 360).

2.3.6. İlgili Araştırmalar

2.3.6.1. Yurt İçinde Yapılan Araştırmalar

Savi (2011: 87) okula bağlanma düzeyini cinsiyet değişkeni açısından değerlendirdiğinde; kız öğrencilerin okula bağlanma düzeylerini erkek öğrencilerden daha yüksek bulmuştur. Ayrıca araştırmada, okula bağlanmanın yaşa bağlı olarak yapıldığı karşılaştırmada öğrencilerin yaşı arttıkça okula bağlanma, öğretmene bağlanma ve arkadaşına bağlanma boyutlarında ortalamalarının düştüğü belirlenmiştir. Bu bulgu, küçük yaştaki çocukların büyük yaşlardaki çocuklara göre okula bağlanma düzeylerinin daha yüksek olduğu şeklinde açıklanmıştır. Arastaman'ın (2009: 109) da cinsiyet değişkeni açısından aynı doğrultuda sonuçlanan araştırmasında kız öğrencilerin okula bağlılık durumu erkeklere göre daha yüksek bulunmuştur.

Kalaycı ve Özdemir'in (2013: 307) çalışmasında lise öğrencilerinin okula bağlılık düzeylerinin orta düzeyde olduğu, okul bağlılığının 'içsel bağlılık' boyutuna, göre daha fazla olduğu ve öğrencilerin eğitsel etkinlikler içerisinde önemli bir yer tutan derslere yönelik olumlu bir tutuma sahip oldukları saptanmıştır. Araştırmada son

olarak öğrencilerin okul yaşamının niteliğine ilişkin algılarının, okula bağlılıklarını etkilediği ortaya çıkmıştır.

Özdemir 'in (2015: 32) ortaokul öğrencileri üzerinde yaptığı çalışmada öğrencilerin okula bağlılıkları ile okul tükenmişliği arasında negatif yönde anlamlı ilişki bulunmuştur. Bu sonuçlara göre, öğrencilerde okula bağlılığı arttıkça okul tükenmişliğinin azaldığı tespit edilmiştir.

Ortaokul düzeyinde okula bağlılık ile ilgili yapılan bir çalışmada, öğrencilerin geneli için okula bağlılıkta pozitif bir yönelim olduğu görülmüştür. Ek olarak okul bağlamı aracılığı ile şekillendirilebilen bir özellik olan okul bağlılığının, müdahale programları için önemli bir potansiyel oluşturduğu vurgulanmıştır (Çengel vd., 2017: 1831).

Özdemir (2017: 277) araştırmasında, sosyal adalet liderliğinin öğrencilerin okul bağlılıkları üzerindeki etkisini inceleyerek kısmen okula yönelik tutum ile sağlandığını ortaya çıkartmıştır. Araştırmada okul müdürünün sosyal adalet liderliğinin boyutları olan 'destek', 'eleştirel bilinç' ve 'katılım' davranışlarını sergilemesinin öğrencilerin okula yönelik tutumlarını olumlu yönde etkilediği; bunun sonucunda da öğrencilerin okul bağlılıklarının görece yükseldiği sonucuna ulaşılmıştır. Dolayısıyla sosyal adalet lideri olarak okul müdürünün sergileyeceği destek, eleştirel bilinç ve katılım davranışlarının okullarda dezavantajlı öğrencilerde okul bağlılığını artırarak; öğrencilerin okul performansı üzerinde katkı sağlamasının beklendiği belirtilmiştir.

Erdoğan ve Yüzbaş'ın (2018: 217-221) okula bağlılık ile ilgili yaptığı çalışmada, erkek öğrencilerin okul bağlılık düzeyinin kız öğrencilerden yüksek olduğu, anne-babaları birlikte yaşayan ve yaşamayan öğrencilerin ise okul bağlılık düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık bulunmadığı tespit edilmiştir. Ayrıca, akademik olarak başarılı olan öğrencilerin okula bağlılık düzeylerinin daha yüksek olduğu belirlenmiş ve öğrencilerin okul ortamında öz yeterlik algısının artmasının okula dönük aidiyet duygusunu da artırmakta olduğu görülmüştür.

Karababa, Oral ve Dilmaç, (2018: 274) araştırma bulguları doğrultusunda ortaokul öğrencilerinde algılanan öğretmen desteği, algılanan arkadaş desteği ve insani değer düzeyi arttıkça okula bağlılık düzeyinin de arttığı ortaya çıkmıştır.

Arslan'ın (2021: 443) yaptığı araştırma bulguları ortaöğretim öğrencilerinin okul terki riskinin, okula bağlılıkla negatif yönde; okul tükenmişliğiyle pozitif yönde anlamlı bir

ilişki içerisinde olduğunu göstermektedir ve okula bağlılık ile okul tükenmişliğinin okul terki riskinde %35 etkisi olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca cinsiyeti erkek olan, daha önce bir işte çalışan ve sık sık okuldan kaçan ortaöğretim öğrencilerinin okulu terk etme risklerinin diğer gruptaki öğrencilerden daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Açılan ve Özgenel'in (2021: 10-12) çalışmasında ortaokullarda öğrenim gören öğrencilerin okula bağlılık düzeylerinin lise kademesinde öğrenim gören öğrencilere göre daha yüksek olduğu ve hem ortaokulda hem de lisede kız öğrencilerin, erkek öğrencilere kıyasla okula bağlılıklarının daha yüksek olduğu görülmüştür. Ayrıca öğrencilerin algıladıkları öğretmen yakınlık davranışlarının öğrencilerin okula bağlılıklarını olumlu yönde etkilediği belirlenmiş, yani öğretmenlerin yakınlık davranışları olumlu yönde arttıkça öğrencilerin okula bağlılıklarının da önemli ölçüde arttığı ortaya çıkmıştır.

2.3.6.2. Yurt Dışında Yapılan Araştırmalar

Finn ve Rock (1997: 223) okul bağlılığı ile akademik başarı değişkeni arasındaki ilişkiyi inceledikleri araştırmada, okula devamsızlık yapmama ile yüksek akademik beklentilere sahip olma gibi diğer eğitimsel sonuçlar arasında olumlu bir ilişki olduğunu bulmuşlardır.

Manlove (1998), liseyi bırakma ve okuldan ayrılmanın okul çağındaki gebelik riskine etkisini incelediği araştırmasında okula bağlılık düzeyinin yüksek olmasının, okul terk oranlarında düşüşe ve çocuk hamileliği oranlarında azalmaya yol açtığını bulmuştur. Diğer yandan okul bağlılığı eksikliğinin, madde kullanımı, çocuk hamileliği, suç içerikli olaylara karışma ve okulu terk etme gibi çok ciddi sonuçlara yol açtığı (Caraway, Tucker, Reinke & Hall, 2003: 420), dolayısı ile öğrencilerde izolasyona, yabancılığa ve ayrılığa neden olduğu görülmüştür (Akt. Arastaman, 2009: 103).

Osterman (2000: 336-340), okula bağlılık düzeyleri daha yüksek olan öğrencilerin; öğretmen ve arkadaşları ile iyi ilişkileri olduğu, okula karşı daha olumlu tutum sergiledikleri, okullarını severek akademik başarılarını önemsedikleri, ders ve ders dışı sosyal aktivitelerde daha çok yer aldıkları ve sonuç olarak olumlu bir okul deneyimine ve daha başarılı bir akademik hayata sahip oldukları bulunmuştur.

Schlechty (2001) tarafından yapılan çalışmada öğretmenlerin alan bilgilerindeki yetkinliği ile bunu algılayış biçiminin öğrencilerin okul bağlılıklarını artırdığını göstermiştir (Erdoğan ve Yüzbaş, 2018: 218).

Fullarton (2002: 13) tarafından yapılan bir çalışmada genel bağlamda kızların ders dışı sosyal faaliyetlere katılma oranlarının erkeklere göre daha yüksek olduğu ve bu durumun kızların okula bağlılık düzeyini de artırdığı belirlenmiştir.

Eith (2005) tarafından yapılan araştırmada anne babasıyla birlikte olan çocukların okula bağlılıklarının tek bir ebeveyn ya da üvey ebeveynle yaşayanlara göre daha yüksek olduğunu ortaya koymuştur (Erdoğan ve Yüzbaş, 2018: 217).

Jia vd. (2009) tarafından yapılan araştırmada okul ortamı, öğretmen desteği, akran ilişkileri, okula bağlılık, okul kurallarının açıklığı alt değişkenler kapsamında incelenmiştir. Bu değişkenler ile öğrencilerin okullarında mutlulukları ve yaşam doyumları arasındaki ilişkiye bakıldığında, tüm değişkenlerin, öğrencilerin bu duygularına doğrudan etkisi olduğu belirlenmiştir (Akt. Yüksel ve Hayırsever, 2019: 405).

Fall ve Roberts (2012) düşük akademik başarı, okula yabancılaşma ve okul terki gibi olumsuz çıktılarını önlemede okula bağlılığın önemli bir etken olduğu, okula bağlılığın artması sonucu lise öğrencilerinin mezun olma olasılıklarının da arttığı belirtilmektedir (Akt. Arslan, 2021: 433).

2.4. Aile Yaşam Doyumu

2.4.1. Aile Kavramı

Aile; yaşamlarını birarada yürüten bireylerden oluşan, türün devamlılığını sağlayan, cinsel ilişkilerin düzenlenmesini sağlayan, bireyleri toplumsal hayata hazırlayan ve anne-baba ve çocuklardan oluşarak içten, sıcak ve güvenli ilişkilerin kurulduğu toplumsal bir kurumdur (Ozankaya, 1996: 357).

Tüm üyeleri ile birlikte oluşturduğu parçalar ve parçaların birleşiminden oluşarak bir bütün olan aile açık bir sistemdir. Değişime açık olan bu sistem bireylerin yaşam dönemlerinden geçtiği gibi ailenin de yaşam dönemlerinden geçmekte ve değişime uğramaktadır. Böylece aile sisteminin fonksiyonelliğini sabit tutarak aile içerisindeki dengesini korumaktadır (Çalışkan vd., 2017 :2) Dolayısıyla ailenin uyum ve değişim

sürecindeki döngüsü, toplumdaki değer yargıları, kuralları ve toplumsal yapılar içerisindeki sosyalleşmesi göz önüne alındığında ailenin toplumsal hayat için vazgeçilemez bir olgu olduğu görülmektedir (Bayer, 2013: 103).

2.4.2. Yaşam Doyumu

Yaşam doyumu kavramı ilk kez 1961 yılında Neugarten, tarafından ortaya çıkarılmıştır (Neugarten vd., 1961: 135). Bu kavramın ‘doyum’ kavramı temelinde açıklanması uygun olacaktır. Doyum, beklentilerin, gereksinimlerin, istek ve dileklerin karşılanması; ‘yaşam doyumu’ ise, bir insanın beklentileriyle ve elinde olanların karşılaştırılmasıyla elde edilen durum ya da sonuç olarak tanımlanmaktadır (Özer ve Karabulut, 2003: 73).

Yaşam doyumu bireyin hayattan beklentileri, istekleri ve amaçlarının ne kadarına ulaşmış ve ne kadarına ulaşmadığına dair değerlendirme yapması ile bireyin hayatının tüm alanlarını kapsaması olarak da açıklanmaktadır (Vara, 1999; Akt. Çalışkan vd., 2017: 2).

Bireyin şu anki yaşamından algıladığı doyum, geçmişinden algıladığı doyum ile gelecekte beklediği doyum ve hayatını değiştirme isteğiyle yakınlarının onun yaşamı hakkındaki görüşleri yaşam doyumunu içermektedir (Akyol, 2013: 28).

Neugarten (1974) bireylerin yaşamdan yüksek düzeyde doyum almasının belirli ölçütlere dayandığını belirtmektedir:

- 1- Bireyin günlük yaşam etkinliklerinden keyif alması
- 2- Bireyin yaşamıyla ilgili amaçlarının olması ve geçmişe dair sorumluluk alması
- 3- Belirlediği amaçlara ulaşacağına dair inanca sahip olması
- 4- Sahip olduğu tüm bedensel öğelerine dair olumlu bedensel imgeye sahip olması
- 5- Hayata karşı olumlu bir bakış açısına sahip olması (Kaya, 2006; Toprak, 2014: 20).

Ölçütler doğrultusunda yaşam doyumu, mutluluğun incelendiği kavramlardan biridir ve bireyin mutluluğunun bilişsel yönünü temsil etmektedir (Kermen vd., 2016: 22).

Yapılan incelemelerde yaşam doyumu fazla olan bireylerin günlük yaşamdaki etkinliklerden zevk aldıkları, kendilerini değerli olarak gördükleri ve genel olarak yaşama iyimser bir tutumla yaklaştıkları belirtilmektedir (Neugarten, 1961; Akt. Özer ve Karabulut, 2003: 73).

Genel olarak yaşam memnuniyetini kapsayan yaşam doyumu, aile, arkadaş ve çevresini de içine alan bir yapı olarak önemli bir noktada bulunmaktadır (Suldo & Huebner, 2006: 180). Doyum alanlarına bakıldığında iş, aile, serbest zaman, sağlık, para, benlik ve kişinin yakın çevresi olarak görülmektedir (Diener vd., 1999). Bu çalışma kapsamında belirtilen alanlardan aile yaşam doyumu kavramı incelenecektir.

2.4.3. Aile Yaşam Doyumu

Cavga (2019: 127), aile yaşam doyumunu bireylerin aile ortamındaki beklentileri ve tecrübe ettikleri yaşantılar sonucu elde ettikleri doyum olarak ifade etmektedir. Bir başka açıdan aile yaşam doyumu, bireyin hayatından bütün olarak ya da aile, arkadaş, çevre gibi yaşam alanları açısından mutlu olup olmadığına ilişkin yaptığı genel bilişsel değerlendirmeler olarak açıklanmaktadır (Akyol, 2013: 28).

Toplumun yapı taşı olan ailede çocuk, ilk iletişim deneyimlerini aileyle yaşar ve böylece sosyalleşme sürecinin ilk adımı başlar (Yiğit ve Günücü; 2020: 146). Bireylerin aile içerisindeki algıladıkları doyum arttıkça, olumlu duygular yaşamaları da artış göstermektedir (Seligman, 2007; Çalışkan vd., 2017 :2).

Birey açısından değerlendirildiğinde yaşam doyumu öznel iyi oluşun bilişsel bileşenidir. Bireyin kendisine yüklediği kriterler ile yaşam koşullarını algılayışı arasındaki karşılaştırmaları, dolayısıyla kendi yaşamı hakkında değer biçmesini kapsamaktadır. Mutluluğun bireyin seçtiği kritere göre bilişsel olarak değerlendirdiği bir yargı sürecidir (Pavot ve Diener, 1993: 6). Tuncer (2009: 104), bireyin mutluluğu ve ailenin mutluluğu arasında doğrusal ilişki var olduğundan bahsetmektedir. Ailenin mutluluğu azaldıkça, bireysel mutluluk, bireysel mutluluk azaldıkça da ailenin mutluluğu azalmaktadır. Ailesini mutlu gören bireylerin %74,9'u mutlu, %21,5'i orta mutlu, %3,62'si ise mutsuz görülmektedir. Ailede çatışma, huzursuz ortam duygusal örselenmeyi, güvensizliği, içe kapanmayı doğurabilmekte ve bu durumlar ergenlerin yetişkin yaşamlarında doyum bulamamalarına neden olabilmektedir (Amato & Booth, 1996: 356).

2.4.4. Aile Yaşam Doyumunu Etkileyen Faktörler

Araştırmacılar Maslow'un belirttiği temel ihtiyaçların karşılanmasının yaşam doyumunu arttırdığını ifade etmekte ve temel ihtiyaçlar içerisinde yer alan sevgi ve ait olmanın yaşam doyumuna etkisi olduğunu vurgulamaktadırlar. Dolayısıyla sağlıklı duygusal gelişim sağlayan bir ergenin aile ilişkileri, kardeş ilişkileri ve akran ilişkilerinin olumlu olması beklenmektedir (Çam ve Artar, 2014: 26).

Diener, Suh, Lucas ve Smith (1999) bireyin işi, ailesi, yakın çevresi gibi faktörlerin bireyin yaşam doyumunu etkilediği gibi, benlik algısı, kişisel farkındalığının da bireyin yaşamdan aldığı doyum ve mutluluğuna etkisi olduğunu savunmuştur (Akt. Kaya ve Orçan, 2019: 542). Aynı doğrultuda Yetim (2001), bireylerin birbirleri hakkında derin bir anlayış geliştirdikleri ve birbirlerini uyumlu bir biçimde tamamladıkları türden sosyal ilişki geliştirdiğinde onların daha mutlu ve yaşam doyumlarının daha yüksek olduğunu vurgulamaktadır. Ayrıca Güler ve Gazioğlu (2008: 111), üniversite öğrencileri arasında yapmış olduğu araştırmasında yaşam doyumunu yordayan değişkenleri incelediğinde psikiyatrik belirtiler, benlik saygısı ve empatinin yaşam doyumunu en fazla yordayan değişkenler olduğunu tespit etmiştir.

Problemlerinin üstesinden gelebilen ve etkili çözümler üretebilen eğitimli bireylerin, yaşam doyumlarının da yüksek olduğu belirtilmektedir. Yaşamda karşılaştığımız durumlar karşısında uyum yeteneğinin yüksek olması ve esnek davranışlar gösterebilen bireylerin yaşama karşı gösterdikleri duygusal tepkilerin de olumlu olacağı belirtilmektedir (Stein & Book, 2003: Akt. Akandere, Acar ve Baştuğ, 2009: 30).

Gürsoy (2009: 35) yaşamda gerçekleştirilen etkinliklerin bireyin beceri düzeyi ile doğru orantılı olduğunu belirtmekte ve etkinliğin bireyin yeteneklerini aştığında kaygıya neden olabileceğini vurgulamaktadır. Ancak birey yoğunlaşma gerektiren bir etkinlik içinde ise ve bireyin yetenekleri bunu gerçekleştirebilecek düzeyde ise bu çabaların sonunda yaşam doyumuna ortaya çıkacağı belirtilmektedir.

2.4.5. Ergenlik Döneminde Aile Yaşam Doyumu

Ergenlerin psikolojik sağlığı ve mutluluk düzeyi hakkında fikir veren en önemli kavramlardan biri yaşam doyumudur (Tel ve Sarı, 2016: 293) ve onların yaşam doyumuna tesir eden bazı faktörler vardır. Bunlar ailenin ergeni yetiştirme tarzı,

okulun eğitimi ve ergenin sosyal çevresi olarak belirtilmektedir (Baştemur, 2006; Türkel ve Dilmaç, 2018: 58).

Yaşamlarının büyük bir kısmını aileleriyle geçiren ergenlerin, aileleriyle kurmuş oldukları ilişkileri, diğer insanlara ve tüm yaşama yönelik göstermiş oldukları tutumların ve davranışların temelini oluşturmaktadır (Yavuzer, 1993; Eryılmaz, 2011: 95).

Ergenlik döneminde kişilerarası etkileşime bağlı davranışlar ergeni yalnızlık hissi, depresif haller, anksiyete, bağımlılık gibi durumlara sürükleyebilir. Bu süreçte bireyin aile ilişkilerinin ve sosyal çevresinin ilişkisi oldukça önemlidir (Türkel ve Dilmaç, 2018: 59). Ergeni yalnızlığa yaklaştıran durumlar içe dönüklük, kendini ifade etme güçlüğü ve ebeveynlerle anlaşamama gibi haller olarak görülebilmektedir (Chow, 2005: 139).

Bu dönemin kritik ve önemli bir dönem olması nedeniyle ergenlerde yaşam doyumunun dikkatle incelenmesi gerektiği vurgulanmaktadır. Zullig vd. (2001), ergenlerin önemli bir kısmının şiddet ve saldırganlık içeren davranışlara yönelmesinin, uyarıcı madde kullanmasının ve korunmasız cinsel ilişkiye girmesinin düşük yaşam doyumuna sahip olduklarına dair birer ipucu verdiğini belirtmektedir (Akt. Toprak, 2014: 21). Hong Kong'da akranların ve ebeveynlerin gençlerin yaşam doyumunu üzerindeki etkisinin incelendiği araştırmada (Man, 1991), bu duruma paralel olarak yaşın ilerlemesiyle beraber yaşam doyumunda düşüşün olduğu görülmüştür. Ancak bu durumun geçici olduğu ve gelişim döneminin bir özelliği olduğu başka araştırmacılar tarafından vurgulanmaktadır (Akt. Çam ve Artar, 2014: 26).

Aile yapısının ergeni mutlu edip etmeyeceğine dair yapılan araştırma sonuçlarına göre, ailede açık iletişim olduğunda, ergenin kendini açma ve aile içerisinde kendisini rahatlıkla ifade etmesine izin verildiğinde, karşılıklı iletişimde mesajlar tutarlı olduğunda, aile yönetiminde yapısal bir örgütlenme olduğunda, karar alma süreçlerine dahil edildiklerinde, ailede tutarlı ve işlevsel kurallar yaşama geçtiğinde ve ailedeki kuralların aşırı katı olmadığında ergenlerin daha çok mutlu oldukları vurgulanmaktadır (Eryılmaz, 2010: 23).

2.4.6. İlgili Araştırmalar

2.4.6.1. Yurt içinde Yapılan Araştırmalar

ivitci (2009: 42-46) yaptığı araştırmada bazı bulgular elde etmiştir; 6. ve 7. sınıf ğrencilerinin okul, yaşanılan evre, aile, benlik ve genel yaşam doyum düzeylerinin 8. sınıf öğrencilerinden daha yüksek olduğu, tek ocuk olan ve bir kardeşe sahip olan öğrencilerin aile yaşam doyumunun dört ve daha fazla kardeşi olanlara göre daha fazla olduğu, anne ve babaları niversite mezunu olan öğrencilerin aile doyumunun, ilkokul mezunu olanlardan yüksek bulunduğu grlmştir. Gruplar arasındaki farklılıklara göre, anne ve babalarının tutumlarını “anlayışlı-demokratik” olarak algılayan öğrencilerin yaşam doyumlarının “ilgisiz” ve “baskıcı-otoriter” olarak algılayanlara göre daha fazla bulunduğu ve cep telefonu olan öğrenciler ile kendine ait odası olan öğrencilerin aile, benlik ve genel yaşam doyumlarının cep telefonu ve odası olmayanlara göre daha yüksek olduğu grlmştir. Ayrıca anne-babaları tarafından verilen harçlığı yeterli bulan öğrencilerin aile yaşam doyumunu ve genel yaşam doyumunu harçlığını yeterli görmeyenlere göre daha yüksek bulunmuştur. Ek olarak genellikle kendilerini “oldukça başarılı” olarak gören öğrencilerin okul, aile, benlik ve genel doyumlarının kendilerini “başarısız” olarak algılayanlara göre daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Akyol’un (2013: 109) yaptığı araştırma sonucunda, boşanmamış aileye sahip ergenler ile boşanmış aileye sahip ergenlerin yaşam doyumunu düzeylerinde ortaya çıkan fark anlamlı olup; boşanmamış aileye sahip ergenlerin boşanmış aileye sahip ergenlere göre yaşam doyumunu düzeylerinin daha yüksek olduğu ortaya çıkmıştır.

Toprak’ın (2014: 111) ergenlerde mutluluk ve yaşam doyumuna dair çalışmasında, psikolojik ihtiyaç doyumunu düzeyi arttığıca mutluluk düzeyinin arttığı, buna paralel olarak aynı artışın yaşam doyumunu düzeyinde de görüldüğü tespit edilmiştir. Aynı araştırmada psikolojik yönden sağlam bireylerin yaşam doyumunu düzeylerinin de yüksek olduğu, tersi biçimdeki risk durumlarında bireyin psikolojik yönden sağlam duramamasının yaşam doyumunu da etkileyeceği vurgulanmıştır.

am ve Artar’ın (2014: 41) yatılı bölge okullarında yaptığı araştırmada kız öğrencilerin arkadaş, okul, evre, aile ve toplam yaşam doyumunu düzeylerinin aynı okuldaki erkek akranlarına göre daha yüksek olduğu bulunmuştur. Daha z ifade ile

yatılı bölge okullarındaki kız öğrencilerin erkek öğrencilere göre daha yüksek yaşam doyumuna sahip olduğu, ailesinin yanında okula devam eden kız öğrencilerin ise okul doyumlarının erkek öğrencilere göre daha yüksek olduğu belirlenmiştir.

Tel ve Sarı'nın (2016: 300) yaşam doyumunu üzerine yaptığı bir araştırmada, öğrencilerin yaşam doyum düzeyinin ve öz-duyarlık düzeyinin orta düzeyde olduğu, yaşam doyum düzeyi ve öz duyarlık düzeyi arasında pozitif bir ilişki olduğu ve öz duyarlık düzeyi ve cinsiyet değişkeni açısından erkek öğrencilerin öz-duyarlığın bilinçlilik alt boyutunda kız öğrencilerden anlamlı derecede daha yüksek puan aldığı belirlenmiştir.

Cavga'nın (2019: 127-137), lise öğrencileriyle gerçekleştirdiği araştırmasında aile yaşam doyumunun cinsiyet açısından değişmediği, sınıf düzeyinde ise aile yaşam doyumunu ortalamasında 9'uncu sınıf ortalamasının en yüksek ve 11'inci sınıf ortalamasının en düşük olduğu belirlenmiştir. Yüksek akademik başarıya sahip öğrencilerin düşük başarıya sahip öğrencilere göre aile yaşam doyumunu daha yüksek iken yüksek sosyo-ekonomik düzeyi olan öğrencilerin aile yaşam doyumunun düşük olan öğrencilerden daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca, demokratik anne-baba tutumuyla yetişen öğrencilerin otoriter ve ilgisiz tutumla yetişenlerden; otoriter tutumla yetişen öğrencilerin ilgisiz tutumla yetişenlerden, aşırı koruyucu tutumla yetişen öğrencilerin otoriter ve ilgisiz tutumla yetişenlerden daha yüksek bir aile yaşam doyumlarının olduğu bulunmuştur.

Türker ve Çelik (2019: 253-254), "Öğretmenlerde İş ve Aile Çatışmasının Yaşam Doyumu Üzerindeki Etkisinde İş Doyumunun Aracı Rolü'nü" incelemiştir. Araştırmasında iş-aile çatışmasının yaşam doyumunu üzerindeki etkisinde iş doyumunun aracılık rolünün var olduğu ortaya çıkmıştır. Aile-iş çatışmasının iş doyumunu üzerinde doğrudan bir etkisi yokken yaşam doyumunu üzerinde doğrudan etkisi olduğu ve iş-aile çatışmasının, aile iş çatışmasından daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Bu bağlamda öğretmenlerin ailevi rollerinin işteki rolleri ile çatışma olasılığının, işteki rollerinin ailevi rolleri ile çatışma olasılığından daha düşük olduğu, bir başka deyişle, öğretmenlerin evlerindeki sorunlarını okula taşıma olasılıkları, okulun sorunlarını eve taşıma olasılıklarından daha düşük olduğu bulunmuştur.

2.4.6.2. Yurt Dışında Yapılan Araştırmalar

Amato ve Keith (1991: 55-56) ailesi boşanmış ve boşanmamış çocukların yaşam doyumları arasındaki farklılıkları incelemek için önceden yapılan 37 çalışma üzerine bir meta-analiz yapmışlardır. Sonuçlara göre, boşanmış ailedeki çocukların boşanmamış ailedeki çocuklara göre yetişkinliklerinde daha az yaşam doyumunu aldıkları tespit edilmiştir. Ayrıca bu çalışmalarda ailesi boşanmış çocukların boşanmamışlara göre daha fazla problemi olduğu görülmüş ve bu çocukların, okulda problemler yaşadıkları, davranış sorunları gösterdikleri, akranları ve ebeveynleriyle çatışma içinde oldukları, kendilerine bakış açılarının negatif olduğu saptanmıştır.

Myers ve Diener'e (1995) göre yaşam doyumuyla ilgili yapılan araştırmalar cinsiyet, gelir durumu ve ırk gibi faktörlerin yaşam doyumunu yordamada neredeyse hiç etkili olmadığını ortaya koymuştur (Akt. Toprak, 2014: 20).

Terry ve Kottman (1995), yaptıkları araştırmada eşlerin ve aile üyeleri arasında etkili iletişimin olmasının, aile içerisinde verilen görevlerin ve sorumlulukların yerine getirilmesinin, aile üyelerinin birbirlerine saygı göstermesinin, değer vermesinin ve her koşulda tüm aile üyelerinin birlikte hareket etmesinin ailedeki bireyler adına psikolojik doyumunu etkilediğini ortaya koymuştur (Akt. Çalışkan vd., 2017: 2).

Oliva ve Arranz (2005: 265) tarafından gerçekleştirilen çalışmada erkek ergenlerin kardeşleriyle olan ilişkileri ile yaşam doyumunu arasında anlamlı bir ilişki bulunmazken kız ergenlerin hem ailevi hem de kardeşlerle olan ilişkileri ile yaşam doyumunu arasında anlamlı ve pozitif bir ilişki elde edilmiştir. Bu duruma göre, araştırmada tek çocuk olmanın ya da bir kardeşe sahip olmanın yaşam doyumunu üzerinde etkisi bulunduğu belirtilmiştir.

Gilman ve Huebner, 2006 yılındaki çalışmalarında yüksek düzeyde yaşam doyumunu bildiren çocukların, düşük düzeyde yaşam doyumunu bildiren yaşlılarına göre akademik performanslarının, kişilerarası ilişkilerinin ve kişisel işlevlerinin yüksek olduğu ifade etmişlerdir. Buna ek olarak ilerleyen yıllarda da yüksek düzeyde yaşam doyumunu bildiren çocukların daha az dışa yönelim sorunları gösterdikleri belirtilmiştir (Akt. Çam ve Artar, 2014: 25).

Yan, Li ve Sui'nin (2014: 3) algılanan aile işlevleri ve internet bağımlılığı arasındaki ilişkiyi incelediği bir araştırmada, internet bağımlılığı yaşayan kişilerde olmayanlara

göre yüksek nevroitiklik, psicotizm, düşük aile işlevi, düşük dışa dönüklük ve stresli yaşam olayları olduğu görülmüştür. Ayrıca, hafif düzeyde internet bağımlılığı yaşayanlara göre internet bağımlılarının daha fazla sağlık ve uyum sorunu olduğu bulunmuştur.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın modeli, araştırma örnekleme, veri toplama araçları ve veri çözümleme teknikleriyle ilgili ayrıntılı bilgiler yer almaktadır.

3.1. Araştırmanın Modeli

Bu araştırmanın amacı, ergenlerde sosyal medya bağımlılığı ile okula bağlılık ve aile yaşam doyumu arasındaki ilişkiyi incelemektir. Araştırmada ilişkisel tarama modeli kullanılmıştır. Bu model, iki ya da daha fazla değişkenin birlikte değişim içinde olup olmadığını ve bu değişimin derecesini araştıran bir tarama modelidir (Karasar, 1998: 81).

Ayrıca sosyal medya bağımlılığı, okula bağlılık ve aile yaşam doyumunun cinsiyet, sınıf düzeyi, anne-baba birlikteliği, anne-baba tutumu, okul başarısı, sosyal medya kullanım süresi ve en çok kullanılan sosyal medya platformu değişkenleri açısından anlamlı şekilde farklılaşıp farklılaşmadığı da incelenmiştir.

3.2. Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu Küçükçekmece İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü'ne bağlı resmi ortaöğretim kurumlarında öğrenim gören 232 kız ve 160 erkek olmak üzere toplam 392 öğrenci oluşturmaktadır. Araştırmanın örnekleme basit rastgele seçim ve kolayda örnekleme yöntemi aracılığıyla seçilerek gönüllü olan öğrenciler ile çalışma grubu oluşturulmuştur. Çalışma grubuna ait sosyo-demografik bilgiler aşağıda gösterilmiştir.

Tablo 3.1: Çalışma Grubunun Cinsiyet Değişkenine Göre Dağılımı

Cinsiyet	N	%
Kadın	232	59.2
Erkek	160	40.8
Toplam	392	100

Tablo 3.1 incelendiğinde, çalışma grubunda cinsiyet dağılımına göre 232 kız (%59.2) ve 160 erkek (40.8) öğrenci, toplamda ise 392 lise öğrencisi bulunduğu görülmektedir.

Tablo 3.2: Çalışma Grubunun Sınıf Düzeyi Değişkenine Göre Dağılımı

Sınıf	N	%
9. Sınıf	121	30.9
10. Sınıf	124	31.6
11. Sınıf	73	18.6
12. Sınıf	74	18.9
Toplam	100	100

Tablo 3.2 incelendiğinde, çalışma grubunda 121 (%30.9) 9. sınıf, 124 (%31.6) 10.sınıf, 73 (%18.6) 11. sınıf ve 74 (%18.9) 12. sınıf öğrencisi görülmektedir.

Tablo 3.3: Çalışma Grubunun Okul Türü Değişkenine Göre Dağılımı

Okul Türü	N	%
Anadolu Lisesi	161	41.1
İmam Hatip Lisesi	94	24.0
Meslek Lisesi	68	17.3
Proje Lisesi	69	17.6
Toplam	392	100.0

Tablo 3.3 incelendiğinde, çalışma grubunun okul türü dağılımında 161 (%41.1) Anadolu Lisesi, 94 (%24) İmam Hatip Lisesi, 68 (%17.3) Meslek Lisesi, 69 (%18.9) Proje Lisesi öğrencisinin bulunduğu görülmektedir.

Tablo 3.4: Çalışma Grubunun Anne Baba Birlikteliği Değişkenine Göre Dağılımı

Anne-Baba Birlikteliği	N	%
Birlikte	355	90.6
Ayrı Durumda	16	4.1
Boşanmış	21	5.4
Toplam	392	100.0

Tablo 3.4 incelendiğinde, çalışma grubunun anne baba birlikteliği dağılımında ailesi birlikte olan 355 (%90.6), ayrı durumda olan 16 (%4.1) ve boşanmış olan 21 (%5.4) öğrenci bulunduğu görülmektedir.

Tablo 3.5: Çalışma Grubunun Algılanan Anne Baba Tutumu Değişkenine Göre Dağılımı

Anne Baba Tutumu	N	%
Demokratik	172	43.9
Otoriter	102	26.0
İlgisiz	30	7.7
Aşırı Koruyucu	88	22.4
Toplam	392	100.0

Tablo 3.5’de öğrencilerin algılanan anne baba tutumları incelendiğinde, anne-baba tutumunu 172 (%43.9) öğrencinin demokratik, 102 (%26) öğrencinin otoriter, 30 (%7.7) öğrencinin ilgisiz, 88 (%22.4) öğrencinin ise aşırı koruyucu tutum olarak algıladığı görülmektedir.

Tablo 3.6: Çalışma Grubunun Algılanan Okul Başarısı Değişkenine Göre Dağılımı

Algılanan Okul Başarısı	N	%
Düşük	38	9.7
Orta	262	66.8
Yüksek	92	23.5
Toplam	392	100.0

Tablo 3.6’da algılanan okul başarı düzeyi incelendiğinde, okul başarılarını 38 öğrencinin düşük (%9.7), 262 öğrencinin orta (%66.8), 92 öğrencinin ise yüksek (%23.5) olarak belirttiği görülmektedir.

Tablo 3.7: Çalışma Grubunun Sosyal Medya Kullanım Süresi Değişkenine Göre Dağılımı

Sosyal Medya Kullanımı	N	%
Hiç Kullanmam	7	1.8
1 saatten az	41	10.5
1-3 saat arası	189	48.2
4-6 saat arası	111	28.3
7 saatten fazla	44	11.2
Toplam	392	100.0

Tablo 3.7 incelendiğinde, sosyal medyayı hiç kullanmam diyen 7 (%1.8) öğrenci, 1 saatten az kullanan 41 (%10.5) öğrenci, 1-3 saat arası kullanan 189 (48.2) öğrenci, 4-6 saat arası kullanan 111 (28.3) öğrenci ve 7 saatten fazla kullandığını belirten 44 (%11.2) öğrenci bulunduğu görülmektedir.

Tablo 3.8: Çalışma Grubunun En Sık Kullandığı Sosyal Medya Uygulaması Değişkenine Göre Dağılımı

En Sık Kullanılan Sosyal Medya Uygulaması	N	%
Facebook	3	.8
Twitter	16	4.1
Instagram	163	41.6
Youtube	105	26.8
Whatsapp	69	17.6
Diğer	36	9.2
Toplam	392	100.0

Tablo 3.8 incelendiğinde öğrencilerin en sık kullandığı sosyal medya uygulamasında 3 öğrenci (%8) Facebook, 16 öğrenci (4.1) Twitter, 163 öğrenci (41.6) Instagram, 105 öğrenci (%26.8) Youtube, 69 öğrenci (%17.6) Whatsapp ve 36 öğrenci (9.2) diğer uygulamalar olduğunu belirttiği görülmektedir.

3.3. Veri Toplama Araçları

Verilerin toplanmasında araştırmacının oluşturduğu Kişisel Bilgi Formu, Ergenler için Sosyal Medya Bağımlılığı Ölçeği (ESMBÖ), Ergenlerde Okula Bağlanma Ölçeği (Lise Formu) ve Aile Yaşam Doyumu Ölçeği kullanılmıştır.

3.3.1. Kişisel Bilgi Formu

Katılımcıların demografik bilgilerini belirlemek için oluşturulan soru formudur. Bu formda cinsiyet, sınıf, okul türü, anne-baba birlikteliği, anne-baba tutumu, okul başarısı, sosyal medya kullanım süresi ve en çok kullanılan sosyal medya platformu değişkenlerini içeren sorular yer almaktadır.

3.3.2. Ergenler için Sosyal Medya Bağımlılığı Ölçeği (ESMBÖ)

Özgenel, Canpolat ve Ekşi (2019) tarafından geliştirilen ve güvenilirlik ile geçerlilik çalışması yapılmış olan Sosyal Medya Bağımlılığı Ölçeği (ESMBÖ) ile, ergenlerin sosyal medya bağımlılık düzeylerini belirlemeye yönelik Likert tipli bir ölçek geliştirmek amaçlanmıştır. Araştırma verilerinin toplanması, devlet okullarında öğrenim görmekte olan ortaokul ve lise öğrencilerinin katılımıyla sağlanmıştır. Ölçek beşli Likert olarak derecelendirilmiş olup (Hiçbir zaman-1, Nadiren-2, Bazen-3, Çoğunlukla-4, Her zaman-5), ölçekte ters puanlanan madde bulunmamaktadır. Ölçek 9 maddeden oluştuğu için ölçekten en az 9 puan, en fazla ise 45 puan alınabilmektedir. Ölçekten alınan puan, tüm maddelere verilen cevaplara ait değerlerin toplanmasıyla hesaplanmaktadır. Ölçekten yüksek puan alınması, bireyin sosyal medya bağımlılık düzeyinin yüksek, düşük alınması ise sosyal medya bağımlılık düzeyinin düşük düzeyde olduğuna işaret etmektedir.

Ölçeğin güvenilirlik düzeyini belirlemek için hesaplanan Cronbach Alfa güvenilirlik katsayısı 0.90 olarak görülmektedir. Madde-kalan ve madde-toplam arasındaki korelasyon katsayılarının orta düzeyde, anlamlı ve pozitif yönde olduğu görülmüş, ölçek maddeleri için yapılan bağımsız grup t testi sonucuna göre maddelerin %27'lik alt ve üst grupları ayırt ettiği tespit edilmiştir. Ergenlerin sosyal medya bağımlılık düzeylerini değerlendirmek amacıyla yapılan analizler sonucunda Sosyal Medya Bağımlılığı Ölçeği'nin (ESMBÖ) kullanışlı, geçerli ve güvenilir olduğu görülmektedir (Özgenel, Canpolat ve Ekşi, 2019).

3.3.3. Ergenlerde Okula Bağlanma Ölçeği (Lise Formu)

Çocuk ve ergenlerin okula bağlanma düzeylerini değerlendirmek amacıyla Hill (2005) tarafından geliştirilen "School Attachment Scale", 15 madde ile üç faktörden oluşmaktadır. Ölçek beşli Likert olarak derecelendirilmiş olup okula bağlanma, arkadaşlara bağlanma ve öğretmenlere bağlanma olarak üç alt boyutta ele alınmaktadır. Ölçek Savi (2011) tarafından Türk kültürüne uyarlanmıştır.

Tüm alt faktörlerin birlikte %58.69'luk bir varyans oranı vardır. Yapılan güvenilirlik analizinde ise ölçeğin Cronbach Alpha güvenilirlik katsayısı .84, güvenilirliği ilk yarı için .78 ve ikinci yarıda .67 olup test-tekrar test güvenilirliği ise .85'tir (Savi, Çakar ve Karataş, 2017: 125).

3.3.4. Aile Yaşam Doyumu Ölçeği

Aile Yaşam Doyumu Ölçeği, Barraca, Yarto ve Olea tarafından 2000 yılında geliştirilerek Taşdelen-Karçkay (2016) tarafından Türkçe'ye uyarlanmıştır. Ölçeğin Cronbach alfa katsayısı .95 olarak bulunmuştur. Düzeltilmiş madde toplam korelasyon katsayıları .48 ile .75 arasında değişen değerleri kapsamaktadır. Doğrulayıcı faktör analizi sonucuna bakıldığında ise uyum indeksi $IFI = .90$, $CFI = .90$, $GFI = .85$, $AGFI = .90$ ve $RMSEA = .07$ şeklinde hesaplanmıştır.

Ölçek, 14-45 yaş arasındaki bireylere uygulanmaktadır. Tek faktör ve 27 maddeden oluşan ölçeğin 14 ters maddesi (2,7,8,11,12,13,14,15,16,18,19,21,25,27) bulunmaktadır. Ölçekten en düşük 27, en yüksek ise 135 puan alınmaktadır.

Ölçeğin 5'li Likert tipinde çift kutuplu ve tek kutuplu olmak üzere iki tane formu vardır. Katılımcılardan “Biraz”, “Az”, “Orta”, “Çok”, “Tamamen” seçeneklerinden kendilerine en uygun olanı seçmeleri istenmiştir. Ölçekten yüksek puan alınması, yüksek aile yaşam doyumuna sahip olunmasını ifade etmektedir (Taşdelen-Karçkay, 2016: 631-638). Bu çalışmada tek kutuplu form uygulanmıştır.

3.4. Verilerin Toplanması

İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi Etik Kurulu Başkanlığı'ndan 30/12/2020 tarih ve E-20292139-050.01.04-442 sayılı Etik Kurulu Raporu alınmıştır. Bunun yanı sıra, çalışmadaki ölçeklerin kullanımına ilişkin izinler alınmıştır. Ardından veriler araştırmanın ölçme araçlarıyla 11 lisede öğrenim gören öğrenciler üzerinden toplanmıştır. Ölçme araçlarının bulunduğu formlar ile veli onam formları öğrencilere dağıtılarak ölçeklere ilişkin yazılı ve sözel şekilde bilgilendirme yapılmıştır. Ad-soyad ve okul numarası gibi kişisel bilgilerin yazılmasının istenmediği ve uygulama verileriyle ilgili kullanım sadece araştırma kapsamında sınırlı kalacağı bilgisi verilmiştir. Uygulama ortalama 20 dakika sürmüştür. Verilerin tamamı yaklaşık 4 aylık bir süreçte toplanmıştır.

3.5. Verilerin Çözümlemesi

Bu çalışma, ergenlerin sosyal medya bağımlılığı ile okula bağlılık ve aile yaşam doyumu düzeyleri arasındaki ilişkinin araştırılmasını amaçlamıştır. Ayrıca lise öğrencilerinin sosyal medya bağımlılığı ile okula bağlılık ve aile yaşam doyumu düzeylerinin cinsiyet, sınıf, anne-baba birlikteliği, anne-baba tutumu, okul başarısı, sosyal medya kullanım süresi ve en çok kullanılan sosyal medya platformu

değişkenlerine göre istatistiksel olarak anlamlı şekilde farklılaşıp farklılaşmadığı incelenmiştir. Kişisel Bilgi Formu, Ergenler için Sosyal Medya Bağımlılığı Ölçeği, Ergenlerde Okula Bağlanma Ölçeği ve Aile Yaşam Doyumu Ölçeği'nden elde edilen verilerin SPSS 25 paket programına işlenerek analizleri yapılmıştır. Kişisel Bilgi Formunda yer alan cinsiyet, sınıf, okul türü, anne-baba birlikteliği, anne-baba tutumu, okul başarısı, sosyal medya kullanım süresi ve en çok kullanılan sosyal medya platformu değişkenlerine ilişkin dağılımların belirlenmesi amacıyla frekans ve yüzde değerleri hesaplanmıştır. Sosyal medya bağımlılığı, okula bağlılık ve aile yaşam doyumu değişkenlerine ilişkin normallik dağılımını belirlemek amacıyla yapılan analizin sonuçları Tablo 3.9'da gösterilmiştir.

Tablo 3.9: Sosyal Medya Bağımlılığı, Okula Bağlılık ve Aile Yaşam Doyumu Ölçeklerinden Alınan Puanlarının Betimsel İstatistikleri

Değişken	N	$\bar{x}$	Ss	Sh $\bar{x}$	Basıklık	Çarpıklık
Sosyal Medya Bağımlılığı	392	19.15	7.36	0.37	0.551	0.841
Okula Bağlılık	392	49.63	12.68	0.64	-0.425	-0.469
Aile Yaşam Doyumu	392	120.58	32.79	1.6	-0.273	-0.668

Tablo 3.9'a göre, Sosyal Medya Bağımlılığı Ölçeği puanlarının aritmetik ortalaması ($\bar{x}$) 19.15, standart sapması 7.36'dır. Okula Bağlanma Ölçeği puanlarının aritmetik ortalaması 49.63, standart sapması 12.68'dir. Aile Yaşam Doyumu Ölçeği puanlarının aritmetik ortalaması 120.58, standart sapması 32.79'dur. Sosyal medya bağımlılığı, okula bağlılık ve aile yaşam doyumu değişkenlerine ilişkin basıklık ve çarpıklık değerlerinin +1 ile -1 arasında olduğu görülmüştür. Bu değerlere göre, değişkenlerin normal bir dağılımının olduğu görülmektedir.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

BULGULAR

Araştırmanın bu bölümünde alt problemlere yönelik gerçekleştirilen analizlerin ayrıntılı sonuçlarına yer verilmiştir.

4.1. Ergenlerde Okula Bağlılık ve Aile Yaşam Doyumu ile Sosyal Medya Bağımlılığı Düzeyleri Arasında Anlamlı İlişkinin Olup Olmadığına Yönelik Bulgular

Çalışmanın birinci alt problemi olan ergenlerde okula bağlılık ve aile yaşam doyumu ile sosyal medya bağımlılığı düzeyleri arasında anlamlı bir ilişkinin olup olmadığını belirlemek amacıyla Pearson korelasyon analizi yapılmıştır. Sonuçlar Tablo 4.1’de yer almaktadır.

Tablo 4.1: Ergenlerin Ergenlerde Okula Bağlılık ve Aile Yaşam Doyumu ile Sosyal Medya Bağımlılığı Düzeyleri Arasındaki İlişkilere Yönelik Korelasyon

Değişkenler	Sosyal Medya Bağ	Okula Bağlılık	A. Yaşam Doyumu
Sosyal Medya B.	-	-.18**	-.30**
Okula Bağlılık		-	.36**
A. Yaşam Doyumu			-

** $p < .01$

Tablo 4.1’de görüldüğü üzere ergenlerin sosyal medya bağımlılığı ile okula bağlılık ($r = -.18, p < .01$) ve sosyal medya bağımlılığı ile aile yaşam doyumu ($r = -.30, p < .01$) arasında negatif yönde anlamlı ilişki tespit edilmiştir. Ergenlerin okula bağlılığı ile aile yaşam doyumu arasında pozitif yönde anlamlı ilişki tespit edilmiştir ($r = .36, p < .01$).

4.2. Ergenlerin Sosyal Medya Bağımlılığı, Okula Bağlılık ve Aile Yaşam Doyumunun Cinsiyete Göre Farklaşıp Farklaşmadığına Yönelik Bulgular

Ergenlerin sosyal medya bağımlılığı, okula bağlılık ve aile yaşam doyumunun cinsiyete göre anlamlı biçimde farklılık gösterip göstermediğini değerlendirmek için t testi uygulanmıştır.

Ergenlerde sosyal medya bağımlılığının cinsiyete göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla t testi uygulanmıştır. Sonuçlar Tablo 4.2’de yer almaktadır.

Tablo 4.2: Ergenlerde Sosyal Medya Bağımlılığının Cinsiyete Göre t Testi Sonuçları

	Cinsiyet	N	$\bar{X}\pm S$	sd	t	p
Sosyal Medya	Kız	232	19.09±7.30	390	-.19	.85
Bağımlılığı	Erkek	160	19.24±7.49			

*p<.05

Tablo 4.2’de görüldüğü üzere, ergenlerin sosyal medya bağımlılığı cinsiyete göre anlamlı farklılık göstermemektedir ($t_{390}=-.19$, $p>.05$).

Ergenlerde okula bağlılığın cinsiyete göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla t testi uygulanmıştır. Sonuçlar Tablo 4.3’te yer almaktadır.

Tablo 4.3: Ergenlerde Okula Bağlılığın Cinsiyete Göre t Testi Sonuçları

	Cinsiyet	N	$\bar{X}\pm S$	sd	t	p
Okula Bağlılık	Kız	232	49.71±12.01	390	.14	.89
	Erkek	160	49.53±13.63			

*p<.05

Tablo 4.3’te görüldüğü üzere, ergenlerin okula bağlılığı cinsiyete göre anlamlı farklılık göstermemektedir ($t_{390}=.14$, $p>.05$).

Ergenlerde aile yaşam doyumunun cinsiyete göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla t testi uygulanmıştır. Sonuçlar Tablo 4.4’te yer almaktadır.

Tablo 4.4: Ergenlerde Aile Yaşam Doyumunun Cinsiyete Göre t Testi Sonuçları

	Cinsiyet	N	$\bar{X}\pm S$	sd	t	p
Aile Yaşam	Kız	232	121.96±33.94	390	1.00	.32
Doyumu	Erkek	160	118.59±31.04			

*p>.05

Tablo 4.4’te görüldüğü üzere, ergenlerin aile yaşam doyumu cinsiyete göre anlamlı farklılık göstermemektedir ($t_{390}=1.00$, $p>.05$).

4.3. Ergenlerin Sosyal Medya Bağımlılığı, Okula Bağlılık ve Aile Yaşam Doyumunun Sınıf Düzeyine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığına Yönelik Bulgular

Ergenlerin sosyal medya bağımlılığı, okula bağlılık ve aile yaşam doyumunun sınıf düzeyine göre anlamlı biçimde farklılık gösterip göstermediğini değerlendirmek için ANOVA testi uygulanmıştır.

Ergenlerde sosyal medya bağımlılığının sınıf düzeyine göre farklılaşp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla ANOVA testi uygulanmıştır. Sonuçlar Tablo 4.5'te yer almaktadır.

Tablo 4.5: Ergenlerde Sosyal Medya Bağımlılığının Sınıf Düzeyine Göre ANOVA Testi Sonuçları

	Sınıf Düzeyi	N	$\bar{X} \pm S$	V.k.	sd	F	p
Sosyal Medya Bağımlılığı	9. sınıf	121	19.64± 7.34	G.İ. G.A. Top.	3 388 391	.49	.69
	10. sınıf	124	18.61 ± 7.38				
	11. sınıf	73	19.52 ± 7.51				
	12. sınıf	74	18.88 ± 7.33				

*p>.05

Tablo 4.5'te görüldüğü üzere, ergenlerin sosyal bağımlılığı medya sınıf düzeyine göre farklılaşmamaktadır ($F_{3-388}=.49, p>.05$).

Ergenlerde okula bağlılığın sınıf düzeyine göre farklılaşp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla ANOVA testi uygulanmıştır. Sonuçlar Tablo 4.6'da yer almaktadır.

Tablo 4.6: Ergenlerde Okula Bağlılığın Sınıf Düzeyine Göre ANOVA Testi Sonuçları

	Sınıf Düzeyi	N	$\bar{X} \pm S$	V.k.	sd	F	p
Okula Bağlılık	9. sınıf	121	50.63± 12.02	G.İ. G.A. Top.	3 388 391	1.71	.16
	10. sınıf	124	49.52 ± 13.52				
	11. sınıf	73	50.97 ± 12.04				
	12. sınıf	74	46.86 ± 12.71				

*p>.05

Tablo 4.6’da görüldüğü üzere, ergenlerin okula bağlılığı sınıf düzeyine göre farklılaşmamaktadır ($F_{3-388}=1.71, p>.05$).

Ergenlerde aile yaşam doyumunun sınıf düzeyine göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla ANOVA testi uygulanmıştır. Sonuçlar Tablo 4.7’de yer almaktadır.

Tablo 4.7: Ergenlerde Aile Yaşam Doyumunun Sınıf Düzeyine Göre ANOVA Testi Sonuçları

	Sınıf Düzeyi	N	$\bar{X} \pm S$	V.k.	sd	F	p
Aile Yaşam Doyumu	9. sınıf	121	119.42± 33.71	G.İ. G.A. Top.	3 388 391	.14	.93
	10. sınıf	124	122.04 ± 31.84				
	11. sınıf	73	119.85 ± 32.04				
	12. sınıf	74	120.77 ± 34.12				

* $p>.05$

Tablo 4.7’de görüldüğü üzere, ergenlerin aile yaşam doyumunu sınıf düzeyine göre farklılaşmamaktadır ($F_{3-388}=.14, p>.05$).

4.4. Ergenlerin Sosyal Medya Bağımlılığı, Okula Bağlılık ve Aile Yaşam Doyumunun Anne-Baba Birlikteliğine Göre Farklılaşıp Farklılaşmadığına Yönelik Bulgular

Ergenlerin sosyal medya bağımlılığı, okula bağlılık ve aile yaşam doyumunun anne-baba birlikteliğine göre anlamlı biçimde farklılık gösterip göstermediğini değerlendirmek için ANOVA testi uygulanmıştır.

Ergenlerde sosyal medya bağımlılığının anne-baba birlikteliğine göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla ANOVA testi uygulanmıştır. Sonuçlar Tablo 4.8’de yer almaktadır.

Tablo 4.8: Ergenlerde Sosyal Medya Bağımlılığının Anne-Baba Birlikteliğine Göre ANOVA Testi Sonuçları

	Anne Baba	N	$\bar{X} \pm S$	V.k.	sd	F	p
Sosyal Medya Bağımlılığı	Birlikte	355	18.98± 7.28	G.İ. G.A. Top.	2 389 391	2.44	.09
	Ayrı	16	23.13 ± 7.74				
	Boşanmış	21	19.00 ± 7.27				

* $p>.05$

Tablo 4.8’de görüldüğü üzere, ergenlerin sosyal medya bağımlılığı anne-baba birlikteliğine göre farklılaşmamaktadır ($F_{2-389}=2.44$, $p>.05$).

Ergenlerde okula bağlılığın anne-baba birlikteliğine göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla ANOVA testi uygulanmıştır. Sonuçlar Tablo 4.9’da yer almaktadır.

Tablo 4.9: Ergenlerde Okula Bağlılığın Anne-Baba Birlikteliğine Göre ANOVA Testi Sonuçları

	Anne Baba	N	$\bar{X} \pm S$	V.k.	sd	F	p	Anlamlı Fark
Okula Bağlılık	Birlikte	355	50.25± 12.43	G.İ.	2			Birlikte-
	Ayrı	16	40.38 ± 14.91	G.A.	389	5.59	.00*	Ayrı
	Boşanmış	21	41.19 ± 12.39	Top.	391			

* $p<.05$

Tablo 4.9’da görüldüğü üzere, ergenlerin okula bağlılığı anne baba birlikteliğine göre istatistiksel olarak farklılaşmaktadır ($F_{2-389}=5.59$, $p<.05$). Bu farklılığın hangi birliktelik durumu arasında gerçekleştiğini belirlemek için Post Hoc testlerinden Scheffe testi sonuçlarına bakılmıştır. Scheffe testi sonucuna göre, farklılığın anne babası birlikte olanlar ($\bar{x}=50.25$) ile anne babası ayrı ($\bar{x}=40.38$) olanlar arasında olduğu tespit edilmiştir. Anne babası birlikte olanların okula bağlılıklarının daha yüksek olduğu ifade edilebilir.

Ergenlerde aile yaşam doyumunun anne-baba birlikteliğine göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla ANOVA testi uygulanmıştır. Sonuçlar Tablo 4.10’da yer almaktadır.

Tablo 4.10: Ergenlerde Aile Yaşam Doyumunun Anne-Baba Birlikteliğine Göre ANOVA Testi Sonuçları

	Anne Baba	N	$\bar{X} \pm S$	V.k.	sd	F	p	Anlamlı Fark
Aile Yaşam Doyumu	Birlikte	355	122.49± 32.12	G.İ.	2			Birlikte-
	Ayrı	16	97.13 ± 31.43	G.A.	389	6.91	.00*	Ayrı
	Boşanmış	21	106.24 ± 36.01	Top.	391			

* $p<.05$

Tablo 4.10’da görüldüğü üzere, ergenlerin aile yaşam doyumu anne-baba birlikteliğine göre istatistiksel olarak farklılaşmaktadır ($F_{2-389}=6.91$, $p<.05$). Bu farklılığın hangi birliktelik durumu arasında gerçekleştiğini belirlemek için Post Hoc testlerinden Scheffe testi sonuçlarına bakılmıştır. Scheffe testi sonucuna göre, farklılığın anne babası birlikte olanlar ($\bar{x}=122.49$) ile anne-babası ayrı ($\bar{x}=97.13$) olanlar arasında olduğu tespit edilmiştir. Anne babası birlikte olanların aile yaşam doyumunun daha yüksek olduğu ifade edilebilir.

4.5. Ergenlerin Sosyal Medya Bağımlılığı, Okula Bağlılık ve Aile Yaşam Doyumunun Algılanan Anne-Baba Tutumuna Göre Farklılaşp Farklılaşmadığına Yönelik Bulgular

Ergenlerin sosyal medya bağımlılığı, okula bağlılık ve aile yaşam doyumunun anne baba tutumuna göre anlamlı biçimde farklılık gösterip göstermediğini değerlendirmek için ANOVA testi uygulanmıştır.

Ergenlerde sosyal medya bağımlılığının algılanan anne-baba tutumuna göre farklılaşp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla ANOVA testi uygulanmıştır. Sonuçlar Tablo 4.11’de yer almaktadır.

Tablo 4.11: Ergenlerde Sosyal Medya Kullanımının Algılanan Anne-Baba Tutumuna Göre ANOVA Testi Sonuçları

	Tutum	N	$\bar{X} \pm S$	V.k.	sd	F	p	Anlamlı Fark
Sosyal Medya Bağımlılığı	Demokratik	172	17.34± 6.53	G.İ.	3	8.75	.00*	Demokratik-İlgisiz
	Otoriter	102	19.75 ± 6.83					
	İlgisiz	30	23.57 ± 9.62	G.A.	391			Demokratik-Aşırı
	Aşırı	88	20.49 ± 7.73	Top.				
	Koruyucu						Koruyucu	

* $p<.05$

Tablo 4.11’de görüldüğü üzere, ergenlerin sosyal medya bağımlılığı algılanan anne-baba tutumuna göre anlamlı düzeyde farklılaşmaktadır ($F_{3-388}=2.44$, $p<.05$). Bu farklılığın hangi anne-baba tutumu arasında gerçekleştiğini belirlemek için Post Hoc testlerinden Scheffe testi sonuçlarına bakılmıştır. Scheffe testi sonucuna göre, farklılığın demokratik ($\bar{x}=17.34$) ile ilgisiz ($\bar{x}=23.57$) ve demokratik ($\bar{x}=17.34$) ile aşırı koruyucu ($\bar{x}=20.49$) anne-baba tutumları arasında olduğu tespit edilmiştir. İlgisiz ve

aşırı koruyucu anne-baba tutumuyla yetişen ergenlerin, demokratik anne-baba tutumuyla yetişen ergenlere göre sosyal medya kullanımının daha yüksek olduğu ifade edilebilir.

Ergenlerde okula bağlılığın algılanan anne baba tutumuna göre farklılaşp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla ANOVA testi uygulanmıştır. Sonuçlar Tablo 4.12’de yer almaktadır.

Tablo 4.12: Ergenlerde Okula Bağlılığın Algılanan Anne Baba Tutumuna Göre ANOVA Testi Sonuçları

	Tutum	N	$\bar{X} \pm S$	V.k.	sd	F	p	Anlamlı Fark
Okula Bağlılık	Demokratik	172	51.38± 12.77					Demokratik- İlgisiz
	Otoriter	102	47.23 ± 11.50	G.İ.	3			
	İlgisiz	30	45.37 ± 13.58	G.A.	388	3.65	.01*	
	Aşırı	88	50.45 ± 12.94	Top.	391			
	Koruyucu							

*p<.05

Tablo 4.12’de görüldüğü üzere, ergenlerin okula bağlılığı algılanan anne baba tutumuna göre anlamlı düzeyde farklılaşmaktadır ($F_{3-388}=3.65$, $p<.05$). Bu farklılığın hangi anne baba tutumu arasında gerçekleştiğini belirlemek için Post Hoc testlerinden Scheffe testi sonuçlarına bakılmıştır. Scheffe testi sonucuna göre, farklılığın demokratik ($\bar{x}=51.38$) ile ilgisiz ($\bar{x}=45.37$) anne baba tutumları arasında olduğu tespit edilmiştir. Demokratik anne baba tutumuna sahip ergenlerin okula bağlılığının, ilgisiz anne baba tutumuna sahip ergenlere göre daha yüksek olduğu ifade edilebilir.

Ergenlerde aile yaşam doyumunun algılanan anne-baba tutumuna göre farklılaşp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla ANOVA testi uygulanmıştır. Sonuçlar Tablo 4.13’te yer almaktadır.

Tablo 4.13: Ergenlerde Aile Yaşam Doyumunun Algılanan Anne Baba Tutumuna Göre ANOVA Testi Sonuçları

Tutum	N	$\bar{X} \pm S$	V.k.	sd	F	p	Anlamlı Fark
Demokratik	172	134.88± 25.40					Demokratik-Otoriter
Otoriter	102	111.49 ± 32.10					
Aile Yaşam İlgisiz	30	80.30 ± 29.71	G.İ.	3			Demokratik-İlgisiz
Doyumu			G.A.	388	36.98	.00*	
Aşırı Koruyucu	88	116.91 ± 31.61	Top.	391			Demokratik-Aşırı Koruyucu

*p<.05

Tablo 4.13'te görüldüğü üzere, ergenlerin aile yaşam doyumu anne baba tutumuna göre anlamlı düzeyde farklılaşmaktadır ($F_{3-388}=3.65$, $p<.05$). Bu farklılığın hangi anne baba tutumları arasında gerçekleştiğini belirlemek için Post Hoc testlerinden Scheffe testi sonuçlarına bakılmıştır. Scheffe testi sonucuna göre, farklılığın demokratik ($\bar{x}=134.88$) ile otoriter ($\bar{x}=111.49$), demokratik ($\bar{x}=134.88$) ile ilgisiz ($\bar{x}=80.30$) ve demokratik ($\bar{x}=134.88$) ile aşırı koruyucu ($\bar{x}=116.91$) anne baba tutumları arasında olduğu tespit edilmiştir. Demokratik anne baba tutumuna sahip ergenlerin aile yaşam doyumunun; ilgisiz, otoriter ve aşırı koruyucu anne baba tutumuna sahip ergenlere göre daha yüksek olduğu ifade edilebilir.

4.6. Ergenlerin Sosyal Medya Bağımlılığı, Okula Bağlılık ve Aile Yaşam Doyumunun Algılanan Okul Başarısına Göre Farklılaşp Farklılaşmadığına Yönelik Bulgular

Ergenlerin sosyal medya bağımlılığı, okula bağlılık ve aile yaşam doyumunun algılanan okul başarısına göre anlamlı biçimde farklılık gösterip göstermediğini değerlendirmek için ANOVA testi uygulanmıştır.

Ergenlerde sosyal medya bağımlılığının algılanan okul başarısına göre farklılaşp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla ANOVA testi uygulanmıştır. Sonuçlar Tablo 4.14'te yer almaktadır.

Tablo 4.14: Ergenlerde Sosyal Medya Bağımlılığının Algılanan Okul Başarısına Göre ANOVA Testi Sonuçları

	Okul Başarısı	N	$\bar{X} \pm S$	V.k.	sd	F	p	Anlamli Fark
Sosyal Medya Bağımlılığı	Düşük	38	23.82± 9.55	G.İ.	2	11.08	.00*	Düşük-Orta
	Orta	262	19.13 ± 6.67	G.A.	389			
	Yüksek	92	17.29 ± 7.52	Top.	391			

*p<.05

Tablo 4.14'te görüldüğü üzere, ergenlerin sosyal medya bağımlılığı algılanan okul başarısına göre anlamlı düzeyde farklılaşmaktadır ($F_{2-389}=11.08$, $p<.05$). Bu farklılığın hangi başarı düzeyleri arasında gerçekleştiğini belirlemek için Post Hoc testlerinden Scheffe testi sonuçlarına bakılmıştır. Scheffe testi sonucuna göre, farklılığın düşük ($\bar{x}=23.82$) ile orta ($\bar{x}=19.13$) ve düşük ($\bar{x}=23.82$) ile yüksek ($\bar{x}=17.29$) başarı durumları arasında olduğu tespit edilmiştir. Düşük okul başarısı algısına sahip ergenlerin, orta ve yüksek okul başarı algısına sahip ergenlere göre sosyal medya kullanımının daha yüksek olduğu ifade edilebilir.

Ergenlerde okula bağlılığın algılanan okul başarısına göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla ANOVA testi uygulanmıştır. Sonuçlar Tablo 4.15'te yer almaktadır.

Tablo 4.15: Ergenlerde Okula Bağlılığın Algılanan Okul Başarısına Göre ANOVA Testi Sonuçları

	Okul Başarısı	N	$\bar{X} \pm S$	V.k.	sd	F	p	Anlamli Fark
Okula Bağlılık	Düşük	38	41.92± 14.37	G.İ.	2	9.36	.00*	Düşük-Orta
	Orta	262	49.84 ± 12.07	G.A.	389			
	Yüksek	92	52.22 ± 12.54	Top.	391			

*p<.05

Tablo 4.15'te görüldüğü üzere, ergenlerin okula bağlılığı algılanan okul başarısına göre anlamlı düzeyde farklılaşmaktadır ($F_{2-389}=9.36$, $p<.05$). Bu farklılığın hangi başarı düzeyleri arasında gerçekleştiğini belirlemek için Post Hoc testlerinden Scheffe testi sonuçlarına bakılmıştır. Scheffe testi sonucuna göre, farklılığın düşük ($\bar{x}=41.92$) ile orta ($\bar{x}=49.84$) ve düşük ($\bar{x}=41.92$) ile yüksek ($\bar{x}=52.22$) başarı durumları arasında

olduğu tespit edilmiştir. Orta ve yüksek okul başarısı algısına sahip ergenlerin, düşük okul başarı algısına sahip ergenlere göre okula bağlılığının daha yüksek olduğu ifade edilebilir.

Ergenlerde aile yaşam doyumunun algılanan okul başarısına göre farklılaşp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla ANOVA testi uygulanmıştır. Sonuçlar Tablo 4.16’da yer almaktadır.

Tablo 4.16: Ergenlerde Aile Yaşam Doyumunun Algılanan Okul Başarısına Göre ANOVA Testi Sonuçları

	Okul Başarısı	N	$\bar{X} \pm S$	V.k.	sd	F	p	Anlamlı Fark
Aile Yaşam Doyumu	Düşük	38	101.50± 36.80	G.İ.	2	7.66	.00*	Düşük-
	Orta	262	121.86 ± 31.09	G.A.	389			Orta
	Yüksek	92	124.83 ± 33.50	Top.	391			Düşük- Yüksek

*p<.05

Tablo 4.16’da görüldüğü üzere, ergenlerin aile yaşam doyumu algılanan okul başarısına göre anlamlı düzeyde farklılaşmaktadır ($F_{2-389}=9.36$, $p<.05$). Bu farklılığın hangi başarı düzeyleri arasında gerçekleştiğini belirlemek için Post Hoc testlerinden Scheffe testi sonuçlarına bakılmıştır. Scheffe testi sonucuna göre, farklılığın düşük ($\bar{x}=101.50$) ile orta ($\bar{x}=121.86$) ve düşük ($\bar{x}=101.50$) ile yüksek ($\bar{x}=124.83$) başarı durumları arasında olduğu tespit edilmiştir. Orta ve yüksek okul başarısı algısına sahip ergenlerin, düşük okul başarı algısına sahip ergenlere göre aile yaşam doyumunun daha yüksek olduğu ifade edilebilir.

4.7. Ergenlerin Sosyal Medya Bağımlılığı, Okula Bağlılık ve Aile Yaşam Doyumunun Günlük Sosyal Medya Kullanım Süresine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığına Yönelik Bulgular

Ergenlerin sosyal medya bağımlılığı, okula bağlılık ve aile yaşam doyumunun günlük sosyal medya kullanım süresine göre anlamlı biçimde farklılık gösterip göstermediğini değerlendirmek için ANOVA testi uygulanmıştır.

Ergenlerde sosyal medya bağımlılığının günlük sosyal medya kullanım süresine göre farklılaşp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla ANOVA testi uygulanmıştır. Sonuçlar Tablo 4.17’de yer almaktadır.

Tablo 4.17: Ergenlerde Sosyal Medya Bağımlılığının Günlük Sosyal Medya Kullanım Süresine Göre ANOVA Testi Sonuçları

	Kullanım Süresi	N	$\bar{X} \pm S$	V.k.	sd	F	p	Anlamlı Fark
	Hiç	7	12.29 ± 3.82					Hiç-4-6 saat
Sosyal Medya Kullanımı	1 saatten az	41	12.54 ± 2.77	G.İ.	4			
	1-3saat arası	189	17.35 ± 5.97	G.A.	387	37.37	.00*	
	4-6saat arası	111	22.43 ± 6.47	Top.	391			Hiç-7 saat üzeri
	7 saat üzeri	44	25.86 ± 9.16					

*p<.05

Tablo 4.17’de görüldüğü üzere, ergenlerin sosyal medya bağımlılığı günlük sosyal medya kullanım süresine göre anlamlı düzeyde farklılaşmaktadır ($F_{4-387}=37.37$, $p<.05$). Bu farklılığın hangi kullanım süreleri arasında gerçekleştiğini belirlemek için Post Hoc testlerinden Scheffe testi uygulanmıştır. Scheffe testi sonucuna göre, farklılığın sosyal medyayı hiç kullanmayan ($\bar{x}=12.29$) ile 4-6 saat arası ($\bar{x}=22.43$) ve sosyal medyayı hiç kullanmayan ($\bar{x}=23.82$) ile 7 saat üzeri ($\bar{x}=17.29$) saatte sosyal medyayı kullanan ergenler arasında olduğu tespit edilmiştir. 4-6 saat arası ve 7 saat üzeri sosyal medyayı kullanan ergenlerin, sosyal medyayı hiç kullanmayan ergenlere göre sosyal medya bağımlılığının daha yüksek olduğu ifade edilebilir.

Ergenlerde okula bağlılığın günlük sosyal medya kullanım süresine göre farklılaşp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla ANOVA testi uygulanmıştır. Sonuçlar Tablo 4.18’de yer almaktadır.

Tablo 4.18: Ergenlerde Okula Bağlılığın Günlük Sosyal Medya Kullanım Süresine Göre ANOVA Testi Sonuçları

	Kullanım Süresi	N	$\bar{X} \pm S$	V.k.	sd	F	p	Anlamlı Fark
	Hiç	7	49.85 ± 21.99					1 s.a.-7 s.ü.
Okula Bağlılık	1 saatten az	41	53.88 ± 10.46	G.İ.	4			1-3 s.-7 s.ü.
	1-3saat arası	189	51.39 ± 12.12	G.A.	387	5.88	.00*	
	4-6saat arası	111	47.62 ± 12.27	Top.	391			
	7 saat üzeri	44	43.18 ± 13.49					

*p<.05

Tablo 4.18’de görüldüğü üzere, ergenlerin okula bağlılığı günlük sosyal medya kullanım süresine göre anlamlı düzeyde farklılaşmaktadır ($F_{4-387}=5.88$, $p<.05$). Bu farklılığın hangi kullanım süreleri arasında gerçekleştiğini belirlemek için Post Hoc testlerinden Scheffe testi sonuçlarına bakılmıştır. Scheffe testi sonucuna göre, farklılığın 1 saatten az ($\bar{x}=53.88$) ile 7 saat üzeri ($\bar{x}=43.18$) ve 1-3 saat arası ($\bar{x}=51.39$) ile 7 saat üzeri ($\bar{x}=43.18$) saatte sosyal medyayı kullanan ergenler arasında olduğu tespit edilmiştir. 1 saatten az ve 1-3 saat arası sosyal medyayı kullanan ergenlerin, sosyal medyayı 7 saat üzeri kullanan ergenlere göre okula bağlılığının daha yüksek olduğu ifade edilebilir.

Ergenlerde aile yaşam doyumunun günlük sosyal medya kullanım süresine göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla ANOVA testi uygulanmıştır. Sonuçlar Tablo 4.19’da yer almaktadır.

Tablo 4.19: Ergenlerde Aile Yaşam Doyumunun Günlük Sosyal Medya Kullanım Süresine Göre ANOVA Testi Sonuçları

	Kullanım Süresi	N	$\bar{X} \pm S$	V.k.	sd	F	p	Anlamlı Fark
	Hiç	7	110.14± 50.19					1 s.a.-7 s.ü.
Aile	1 saatten az	41	128.22 ± 29.78	G.İ.	4			1-3 s.-7 s.ü.
Yaşam	1-3saat arası	189	125.44 ± 31.53	G.A.	387	4.06	.00*	
Doyumu	4-6saat arası	111	114.45 ± 31.95	Top.	391			
	7 saat üzeri	44	109.75 ± 35.34					

* $p<.05$

Tablo 4.19’da görüldüğü üzere, ergenlerin aile yaşam doyumu günlük sosyal medya kullanım süresine göre anlamlı düzeyde farklılaşmaktadır ($F_{4-387}=4.06$, $p<.05$). Bu farklılığın hangi kullanım süreleri arasında gerçekleştiğini belirlemek için Post Hoc testlerinden Scheffe testi sonuçlarına bakılmıştır. Scheffe testi sonucuna göre, farklılığın 1 saatten az ($\bar{x}=128.22$) ile 7 saat üzeri ($\bar{x}=109.75$) ve 1-3 saat arası ($\bar{x}=125.44$) ile 7 saat üzeri ($\bar{x}=109.75$) saatte sosyal medyayı kullanan ergenler arasında olduğu tespit edilmiştir. 1 saatten az ve 1-3 saat arası sosyal medyayı kullanan ergenlerin, sosyal medyayı 7 saat üzeri kullanan ergenlere göre aile yaşam doyumunun daha yüksek olduğu ifade edilebilir.

4.8. Ergenlerin Sosyal Medya Bağımlılığı, Okula Bağlılık ve Aile Yaşam Doyumunun En Sık Kullanılan Sosyal Medya Uygulamasına Göre Farklılaşp Farklılaşmadığına Yönelik Bulgular

Ergenlerin sosyal medya bağımlılığı, okula bağlılık ve aile yaşam doyumunun en sık kullanılan sosyal medya uygulamasına göre anlamlı biçimde farklılık gösterip göstermediğini değerlendirmek için ANOVA testi uygulanmıştır.

Ergenlerde sosyal medya bağımlılığının en sık kullanılan sosyal medya uygulamasına göre farklılaşp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla ANOVA testi uygulanmıştır. Sonuçlar Tablo 4.20’de yer almaktadır.

Tablo 4.20: Ergenlerde Sosyal Medya Bağımlılığının En Sık Kullanılan Sosyal Medya Uygulamasına Göre ANOVA Testi Sonuçları

Sosyal Medya	N	$\bar{X} \pm S$	V.k.	sd	F	p	Anlamlı Fark	
Sosyal Medya Bağımlılığı	Facebook	3	10.67± 2.89	G.İ. G.A. Top.	5 386 391	5.20	.00*	Twitter-
	Twitter	16	23.00 ± 5.99					Whatsapp
	İnstagram	163	19.87 ± 7.24					Instagram-
	Youtube	105	19.22 ± 7.58					Whatsapp
	Whatsapp	69	15.96 ± 5.92					
	Diğer	36	20.81 ± 8.43					

*p<.05

Tablo 4.20’de görüldüğü üzere, ergenlerin sosyal medya bağımlılığı en sık kullanılan sosyal medya uygulamasına göre anlamlı düzeyde farklılaşmaktadır ($F_{5-386}=5.20$, $p<.05$). Bu farklılığın hangi kullanım süreleri arasında gerçekleştiğini belirlemek için Post Hoc testlerinden Scheffe testi sonuçlarına bakılmıştır. Scheffe testi sonucuna göre, farklılığın Twitter ($\bar{x}=23.00$) ile Whatsapp ($\bar{x}=15.96$) uygulamaları ve Instagram ($\bar{x}=19.87$) ile Whatsapp ($\bar{x}=15.96$) uygulamalarını kullanan ergenler arasında olduğu tespit edilmiştir. En sık Twitter ve Instagram uygulamalarını kullanan ergenlerin, Whatsapp kullanan ergenlere göre sosyal medya bağımlılığının daha yüksek olduğu ifade edilebilir.

Ergenlerde okula bağlılığın en sık kullanılan sosyal medya uygulamasına göre farklılaşp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla ANOVA testi uygulanmıştır. Sonuçlar Tablo 4.21’de yer almaktadır.

Tablo 4.21: Ergenlerde Okula Bağlılığın En Sık Kullanılan Sosyal Medya Uygulamasına Göre ANOVA Testi Sonuçları

Sosyal Medya	N	$\bar{X} \pm S$	V.k.	sd	F	p
Okula Bağlılık	3	45.67± 22.90				
	16	47.00 ± 11.18	G.İ.	5		
	163	49.72 ± 11.96	G.A.	386	.74	.60
	105	50.04 ± 12.60	Top.	391		
	69	51.04 ± 13.37				
	36	46.83 ± 14.66				

*p>.05

Tablo 4.21’de görüldüğü üzere, ergenlerin okula bağlılığı en sık kullanılan sosyal medya uygulamasına göre anlamlı düzeyde farklılaşmamaktadır ($F_{5-386}=.74$, $p>.05$).

Ergenlerde aile yaşam doyumunun en sık kullanılan sosyal medya uygulamasına göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla ANOVA testi uygulanmıştır. Sonuçlar Tablo 4.22’de yer almaktadır.

Tablo 4.22: Ergenlerde Aile Yaşam Doyumunun En Sık Kullanılan Sosyal Medya Uygulamasına Göre ANOVA Testi Sonuçları

Sosyal Medya	N	$\bar{X} \pm S$	V.k.	sd	F	p
Aile Yaşam Doyumu	3	120.00± 18.52				
	16	107.13 ± 32.30	G.İ.	5		
	163	121.09 ± 32.55	G.A.	386	1.39	.23
	105	120.35 ± 30.71	Top.	391		
	69	126.70 ± 34.00				
	36	113.28 ± 37.16				

*p>.05

Tablo 4.22’de görüldüğü üzere, ergenlerin aile yaşam doyumunu en sık kullanılan sosyal medya uygulamasına göre anlamlı düzeyde farklılaşmamaktadır ($F_{5-386}=1.39$, $p>.05$).

4.9. Ergenlerin Sosyal Medya Bağımlılığı Puanlarının Okula Bağlılık ve Aile Yaşam Doyumu Puanları Tarafından Yordanmasına Yönelik Bulgular

Ergenlerin okula bağlılık ve aile yaşam doyumunu puanlarının sosyal medya bağımlılığı puanını yordama gücünü belirlemek amacıyla çoklu regresyon analizi testi

uygulanmıştır. Sosyal medya bağımlılığı puanının yordanmasına ilişkin çoklu regresyon analizi sonuçlarına Tablo 4.23'te yer verilmiştir.

Tablo 4.23: Sosyal Medya Bağımlılığı Puanlarının Yordanmasına İlişkin Çoklu Regresyon Analizi Sonuçları

Değişken	B	Standart hata	β	T	p	İkili r	Kısmi r
Sabit	29.00	1.671		17.358	.000		
Okula Bağlılık	-.049	.030	-.085	-1.648	.100	-.083	.079
Aile Yaşam Doyumu	-.061	.012	-.273	-5.287	.000	-.259	-.255

R=.31 R²=.09
F₂₋₃₈₉=21.29 P=.00

Tablo 4.23'te görüldüğü üzere, okula bağlılık ve aile yaşam doyumu birlikte öğrencilerin sosyal medya bağımlılığı puanlarını anlamlı bir şekilde yordamaktadır (R=.31, R²=.09, p<.05). Okula bağlılık ve aile yaşam doyumu birlikte sosyal medya bağımlılığı puanlarındaki varyansın %9'unu açıklamaktadır.

BEŞİNCİ BÖLÜM

SONUÇ VE TARTIŞMA

Bu bölümde araştırmaya ilişkin sonuçlara, tartışmalara ve bulgular üzerinden düzenlenen önerilere yer verilmiştir.

5.1. Sonuç ve Tartışma

Ergenlerde sosyal medya bağımlılığı ile okula bağlılık ve aile yaşam doyumu arasındaki ilişki aşağıdaki alt problemler doğrultusunda incelenmiştir. Bu bölümde elde edilen verilerin analizleri sonucunda ulaşılan bulgular değerlendirilerek tartışılmış ve bu çerçevede önerilere yer verilmiştir.

5.1.1. Ergenlerde Sosyal Medya Bağımlılığı, Okula Bağlılık ve Aile Yaşam Doyumu Arasında Anlamlı Bir İlişki Olup Olmadığına İlişkin Sonuç ve Tartışma

“Ergenlerde sosyal medya bağımlılığı ile okula bağlılık ve aile yaşam doyumu arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?” alt problemi incelenmiş, öğrencilerin sosyal medya bağımlılığı ile okula bağlılık ve aile yaşam doyumu düzeyleri arasında anlamlı ilişki olduğu bulunmuştur. Bulgulara göre, ergenlerde aile yaşam doyumu arttıkça sosyal medya bağımlılığının azaldığı saptanmış ve okula bağlılık arttıkça da sosyal medya bağımlılığının azaldığı bulunmuştur. Ayrıca, ergenlerde aile yaşam doyumu arttıkça okula bağlılığın arttığı tespit edilmiştir. Ebeveynleriyle mutlu olan ergenin ailesiyle iletişiminin sağlıklı olması ve kaliteli zaman geçirmesi, onun sosyal medya kullanımına olan ihtiyacı azaltabileceğini gösterebilir. Ayrıca okulunu seven ve okul ile bağ oluşturabilen ergenlerin de sosyal medya kullanımını azalarak bağımlılıktan uzak bir şekilde yaşamını devam ettirebileceği görülebilmektedir. Ergenin yaşlılarıyla anlamlı ve doyurucu ilişki içinde olması da yaşam doyumunun artmasını sağlayabilir. Dolayısıyla sonuç olağan şekildedir.

Alan yazın incelendiğinde, Cavga (2019: 138) tarafından yapılan çalışmada lise öğrencilerinde aile yaşam doyumu arttıkça sosyal medya kullanım bozukluğunun azaldığı tespit edilmiştir. Bu bulgu araştırmayı destekler niteliktedir.

Bulgulardan farklı olarak Bilgin ve Taş'ın (2018: 26) yaptıkları çalışmada elde edilen sonuç sosyal medya bağımlılığının okula bağlılık üzerinde bir etkisinin olmadığı şeklindedir.

Ergenlerde aile yaşam doyumu arttıkça okula bağlılığın arttığı tespit edilmiştir. Bu sonuç ile benzer nitelikte bir araştırma (Turgut ve Çapan, 2017: 171) sonucuna göre, ergenlerin algıladıkları sosyal destek arttıkça psikolojik sağlık düzeylerinin de yükseldiği söylenebilir. Yani aile ve okul gibi çevrelerden sosyal destek gören ergenlerin iyi oluş hallerinin artması yaşam doyumlarını da olumlu yönde etkileyebilir. Ancak Çayırılı (2017: 44) tarafından yapılan çalışmada, yaşam doyumu ile sosyal medya kullanımı arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişkiye rastlanmadığı görülmektedir.

5.1.2. Ergenlerde Sosyal Medya Bağımlılığı, Okula Bağlılık ve Aile Yaşam Doyumunun Cinsiyet Değişkenine göre Farklılık Farklılaşmadığına İlişkin Değerlendirme ve Tartışma

“Ergenlerde sosyal medya bağımlılığı cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?” alt problemi incelenmiş sosyal medya bağımlılığının cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermediği saptanmıştır. Argın ve Otrar (2014: 16), ergenlerin sosyal medyaya ilişkin tutumlarının cinsiyet değişkenine göre farklılaşma durumunu belirlemek amacıyla yaptıkları analiz sonucunda bu durumu destekleyerek kız ve erkek öğrenciler arasında anlamlı bir farklılık tespit etmemiştir. Aynı doğrultuda Aktan (2018: 419), çalışmasında katılımcıların sosyal medya bağımlılık düzeylerinin cinsiyet değişkenine göre bir farklılık oluşturmadığını saptamıştır. Gürültü (2018: 365) ise, lise öğrencilerinin sosyal medya bağımlılığının cinsiyetlerine göre meşguliyet alt ölçeği hariç, ölçeğin toplamında ve diğer alt ölçeklerde farklılaşmadığını tespit etmiştir. Ancak bulgularda kız öğrencilerin sosyal medyayla erkek öğrencilerden daha fazla meşgul olduklarını saptamıştır. Sosyal medya kullanımına bakıldığında bu platformun cinsiyete göre değil herkese açık bir mecra olması ve ergenlerin kullanım ihtiyacına göre sosyal medyayı tercih etmesi bu sonuçları göstermiş olabilir. Kız öğrencilerin erkek öğrencilere göre sosyal medyayla daha fazla meşgul olması, kızların ilgi alanlarına hitap eden bir platform kullanımından kaynaklı olabilir. Dolayısıyla sonuç olağan şekildedir.

“Ergenlerde okula bağlılık cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?” alt problemi incelenmiş ergenlerin okula bağlılığının cinsiyete göre anlamlı farklılık göstermediği saptanmıştır. Sarı (2017: 111), aynı doğrultuda sonuçlandırdığı çalışmada öğrencilerin okul yaşam kalitesi algılarının cinsiyete göre anlamlı şekilde farklılaşmadığını belirlemiştir. Bu bulgulardan farklı olarak Arastaman (2009: 109) çalışmada kız öğrencilerinin okul bağlılıklarının erkeklere göre daha yüksek olduğunu bulmuştur. Savi (2011: 87) de okula bağlanma düzeyini cinsiyet açısından yaptığı karşılaştırmasında; kız öğrencilerin okula bağlanma düzeylerini erkek öğrencilerden daha yüksek olarak tespit etmiştir. Kız öğrencilerin okula bağlılıklarının erkek öğrencilere göre daha yüksek bulunması yapılan araştırmanın evren ve örnekleminin farklı olmasından kaynaklı olabilir. Ayrıca, zaman zaman kız öğrencilerin eğitim-öğretiminin kısıtlandığı ve bu durumun kız öğrencilerde okula bağlanmayı arttırdığı düşünülebilir.

“Ergenlerde aile yaşam doyumu cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?” alt problemi incelenmiş ergenlerin aile yaşam doyumunun cinsiyete göre anlamlı farklılık göstermediği bulunmuştur. Aynı doğrultuda Çalışkan, Toker ve Özbay (2017: 6), aile yaşam doyumu ölçeğinin geçerlik ve güvenirlik analizlerine ek kanıt sağlamak amacıyla yaptığı incelemede aile yaşam doyumu algısının cinsiyete göre farklılaşmadığını saptamıştır. Çam ve Artar (2014: 41) ise, çalışmada yatılı bölge okullarındaki kız öğrencilerin erkek öğrencilere göre daha yüksek yaşam doyumuna sahip olduğunu tespit etmiştir. Kız öğrencilerin ailelerinin ulaşım imkanlarının kısıtlı olmasından kaynaklı yatılı okullara göndermesi ve aileden uzak zor şartlarda eğitim-öğretim görmesi kız öğrencilerde eğitim için mücadele ederek yaşam doyumlarını arttırmış olabilir. Normal şartlar altında aile yaşam doyumu, cinsiyet gözetmeden ergenlerin genelini etkilediğinden dolayı yapılan çalışmada farklılaşmamış olabilir. Aile yaşam doyumunun ergenlerin kız ve erkek oluşuna göre farklılık göstermemesi olağan olduğu düşünülmektedir.

5.1.3. Ergenlerin Sosyal Medya Bağımlılığı, Okula Bağlılık ve Aile Yaşam Doyumunun Sınıf Düzeyine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığına Yönelik Bulgular

“Ergenlerde sosyal medya bağımlılığı sınıf düzeyine göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?” alt problemi incelenmiş ergenlerin sosyal medya bağımlılığının

sınıf düzeyine göre farklılaşmadığı bulunmuştur. Aynı doğrultuda Gürültü (2018: 365) lise öğrencilerinin sosyal medya bağımlılığının sınıf düzeyine göre farklılaşmadığını saptamış, Cavga (2019: 133) ise sosyal medya kullanım bozukluğunu incelediği çalışmasında sınıf düzeyine göre 10’uncu sınıftaki öğrencilerin diğer sınıf öğrencilerine göre anlamlı bir farklılığının olduğunu bulmuştur. Sosyal medya, kullanım açısından özgür bir ortam olup cinsiyet, sınıf düzeyi gibi farklılıklara göre ayrılmamaktadır. Yapılan araştırmada sosyal medya bağımlılığı sınıf düzeyi açısından değerlendirildiğinde, anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Bu durum sosyal medya kullanımının sınıf düzeyine göre herhangi bir ayırım oluşturmadan herkese açık bir kullanım sağlamasından kaynaklı olabilir. Dolayısıyla sosyal medya bağımlılığının sınıf düzeyine göre farklılık göstermemesi olağan şekildedir.

“Ergenlerde okula bağlılık sınıf düzeyine göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?” alt problemi incelenmiş sınıf düzeyine göre farklılaşmadığı tespit edilmiştir. Erdoğan ve Yüzbaş’ın (2018, 217) araştırma bulgularına göre 9. sınıfta olan öğrencilerin okul bağlılık düzeylerinin 10. sınıfta okuyan öğrencilere göre daha yüksek olduğu saptanmıştır. Aynı doğrultuda Selvitopu’nun (2018: 239) okul yaşam kalitesine ilişkin algıyı incelediği çalışmasında öğrencilerin okullarındaki yaşam kalitesine ilişkin algılarının, 9.sınıf öğrencilerinde 10, 11 ve 12. sınıflara göre okullarındaki yaşam kalitesini daha olumlu gördüğü bulunmuştur. Henüz lise eğitiminin başında olan 9.sınıf öğrencilerinde sosyal uyum açısından okula bağlılık diğer sınıflara göre yüksek olabilir. Fakat araştırma sonucunda sınıf düzeyine göre anlamlı farklılık olmaması yapılan çalışmadaki evren ve örneklemden kaynaklı olabilir.

“Ergenlerde aile yaşam doyumu sınıf düzeyine göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?” alt problemi incelenmiş ve aile yaşam doyumunun sınıf düzeyine göre farklılaşmadığı saptanmıştır. Çalış (2019: 185) da öğrencilerin, ailelerine yönelik işlevsellik algısının sınıf düzeyi değişkenlerinden etkilenmediğini saptamıştır. Cavga (2019: 133) ise, 9. sınıfta okuyan öğrenciler ve 11. sınıfta okuyan öğrenciler arasında anlamlı bir farklılık olduğunu saptamış, aile yaşam doyumunu ortalamasında ise 9. sınıfı en yüksek, 11. sınıfı en düşük olarak bulmuştur. Yapılan araştırmaların farklı sonuçlar göstermesi çalışmanın yapıldığı okul türü ve katılımcı sayısından kaynaklanıyor olabilir.

5.1.4. Ergenlerin Sosyal Medya Bağımlılığı, Okula Bağlılık ve Aile Yaşam Doyumunun Anne-Baba Birlikteliğine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığına Yönelik Bulgular

“Ergenlerde sosyal medya bağımlılığı anne-baba birlikteliği değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?” alt problemi incelenmiş ve ergenlerin sosyal medya bağımlılığının anne-baba birlikteliğine göre farklılaşmadığı bulunmuştur. Aynı doğrultuda Cavga (2019: 132) da çalışmasında sosyal medya bağımlılığının anne-baba birliktelik durumu açısından anlamlı bir şekilde farklılaşmadığını tespit etmiştir. Sosyal medya, ergenin sosyal çevre oluşturmak için kullandığı bir platformdur. Ergenlik döneminde aileden uzaklaşarak sosyal çevre ilişkilerine odaklanan bireyin anne-baba birlikteliğine göre sosyal medya kullanımını düzenlemeyeceği düşünülebilir. Ayrıca, anne-baba birlikteliği açısından katılımcı oranının eşit sağlanamaması da bu sonucu ortaya çıkarmış olabilir.

“Ergenlerde okula bağlılık anne-baba birlikteliği değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?” alt problemi incelenmiş ergenlerin okula bağlılığı anne-baba birlikteliğine göre istatistiksel olarak farklılaştığı bulunmuştur. Bu sonuca göre, anne-babası birlikte olanların anne-babası ayrı olanlara göre okula bağlılıklarının daha yüksek olduğu ifade edilebilir. Bu sonuçtan farklı olarak Erdoğan (2018: 217) tarafından yapılan çalışmada anne-babaları birlikte yaşayan ve yaşamayan öğrencilerin okul bağlılık düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Duygusal açıdan çalkantılı olan ergenlik döneminde, ergen bir yere ait olmak ve bağ kurmak ister. Dolayısıyla, anne-babanın birlikte oluşu ergende okula karşı kaygısız bir şekilde bağ kurmasını sağlayarak arkadaş ve öğretmenleri ile okul iklimine katılımını arttırmış olabilir. Araştırmadan elde edilen sonuç bu durumu doğrular niteliktedir.

Ergenlerde aile yaşam doyumunu anne-baba birlikteliği değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir? alt problemi incelenmiş ve ergenlerin aile yaşam doyumunun anne-baba birlikteliğine göre istatistiksel olarak farklılaştığı bulunmuştur. Yani, anne-babası birlikte olanların anne-babası ayrı olanlara göre aile yaşam doyumunun daha yüksek olduğu ifade edilebilir. Türkel ve Dilmaç (2018: 65) tarafından anne-babası boşanmış olan ergenlerle yapılan bir araştırmada, anne babası birlikte olan ergenlerde ayrı olanlara göre yalnızlığın yaşam doyumuna negatif etkisinin daha çok olduğu görülmüştür. Cavga (2019: 131) ise, çalışmasında aile

yaşam doyumunun anne ve babanın birliktelik durumuna göre anlamlı olarak farklılaşmadığını bulmuştur. Ailenin temelini oluşturan anne-baba ile aynı çatı altında olmak ergenlerin ruhsal gelişimi açısından önem arz etmektedir. Ebeveynlerinin bir arada oluşu ile ergen fiziksel, bilişsel ve ruhsal açıdan iyi oluş sergileyerek aile yaşam doyumuna sahip olabilmektedir. Dolayısıyla bu araştırmada elde edilen sonuç bu durumla örtüşmektedir.

5.1.5. Ergenlerin Sosyal Medya Bağımlılığı, Okula Bağlılık ve Aile Yaşam Doyumunun Anne-Baba Tutumuna Göre Farklılaşp Farklılaşmadığına Yönelik Bulgular

“Ergenlerde sosyal medya bağımlılığı anne-baba tutumu değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?” alt problemi incelenmiş, ergenlerin sosyal medya bağımlılığının anne-baba tutumuna göre anlamlı düzeyde farklılaşmakta olduğu bulunmuştur. Bu bulguya göre ilgisiz ve aşırı koruyucu anne-baba tutumuyla yetişen ergenlerin, demokratik anne-baba tutumuyla yetişen ergenlere göre sosyal medya bağımlılığının daha yüksek olduğu ifade edilebilir. Demokratik anne-baba tutumunda ilgisiz ve aşırı koruyucu tutumun aksine ebeveynler çocuklarını kısıtlamadan belli sınırlar oluşturarak yetiştirmektedir. Bu durumu dengeli bir şekilde sağlayan çocuk da bağımlılığa yol açacak şekilde sosyal medya kullanımına yönelmeyebilir. Alan yazın incelendiğinde Cavga (2019: 137) tarafından yapılan çalışmada benzer sonuçlar görülerek lise öğrencilerinde sosyal medya kullanım bozukluğu algılanan anne baba tutumuna göre farklılaşmıştır. Otoriter anne baba tutumuyla yetişen ergenlerde demokratik tutumla yetişen olanlara göre, ilgisiz tutumla yetişenlerde de demokratik tutumla yetişenlere göre daha yüksek sosyal medya kullanım bozukluğu bulunduğu saptanmıştır. Ayrıca aşırı koruyucu anne-baba tutumuyla yetişen öğrencilerde demokratik tutumla yetişen öğrencilere göre daha yüksek sosyal medya kullanım bozukluğu bulunduğu sonucuna varılmıştır. Dolayısıyla sonuç olağan şekildedir.

“Ergenlerde okula bağlılık anne-baba tutumu değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?” alt problemi incelenmiş ergenlerin okula bağlılığı anne-baba tutumuna göre anlamlı düzeyde farklılaşmakta olduğu bulunmuştur. Araştırma bulgularına göre demokratik anne-baba tutumuyla yetişen ergenlerin okula bağlılığının, ilgisiz anne-baba tutumuyla yetişen ergenlere göre daha yüksek olduğu ifade edilebilir. Evde ailesinde ilgi gören ve demokratik tutumla yetişen çocuğun okul

ile ilgisi de aile tarafından desteklenir. İlgisiz tutum ile yetişen çocuk anne-babanın takibinden uzak olduğu için okul ile bağlantısı olmayabilir. Okula da ilgisiz ebeveynlere sahip çocuk ise bu durumda okul ile bağ kurmakta zorluk yaşayabilir. Alan yazında benzer bir araştırmaya rastlanmamıştır.

“Ergenlerde aile yaşam doyumunu anne-baba tutumu değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?” alt problemi incelenmiş ergenlerin aile yaşam doyumunun anne-baba tutumuna göre anlamlı düzeyde farklılaştığı bulunmuştur. Bu bulguya göre, demokratik anne-baba tutumuyla yetişen ergenlerin aile yaşam doyumunun; ilgisiz, otoriter ve aşırı koruyucu anne-baba tutumuyla yetişen ergenlere göre daha yüksek olduğu ifade edilebilir. Benzer bir sonuç olarak Cavga (2019: 137), çalışmasında demokratik anne-baba tutumuyla yetişen öğrencilerin otoriter ve ilgisiz tutumda olanlara göre; otoriter olanların ilgisiz tutumdakilere göre; aşırı koruyucu olanların ise otoriter ve ilgisiz olan anne baba tutumuna göre daha yüksek aile yaşam doyumuna sahip olduğunu tespit etmiştir. ivitci'nin (2009: 44) alışmasında ise algılanan anne tutumu, yaşam doyumunun tüm boyutlarında ve genel yaşam doyumunda anlamlı farklılığa yol açarken; algılanan baba tutumu sadece okul doyumunda anlamlı bir fark oluşturmamıştır. Gruplar arasındaki farklılıklara göre, anne ve babalarının tutumlarını ‘anlayışlı-demokratik’ olarak algılayan öğrencilerin yaşam doyumları ‘ilgisiz’ ve ‘baskıcı-otoriter’ olarak algılayanlara göre daha fazla bulunmuştur. Demokratik anne-baba tutumuyla yetişen ergen, sınırlarını bilen zgr bir birey olarak yetişmektedir. Böyle bir ailede yetişen ergenlerin mutlu olması aile yaşam doyumunu da olumlu yönde etkileyebilir. Dolayısıyla sonuç olağan şekildedir.

5.1.6. Ergenlerin Sosyal Medya Bağımlılığı, Okula Bağlılık ve Aile Yaşam Doyumunun Algılanan Okul Başarısına Göre Farklılaşıp Farklılaşmadığına Yönelik Bulgular

“Ergenlerde sosyal medya bağımlılığı, algılanan okul başarısı değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?” alt problemi incelenmiş, ergenlerde sosyal medya bağımlılığının algılanan okul başarısına göre anlamlı düzeyde farklılaşmakta olduğu bulunmuştur. Bu bulguya göre düşük okul başarısı algısına sahip olan ergenlerin, orta ve yüksek okul başarı algısına sahip ergenlere göre sosyal medya bağımlılığının daha yüksek olduğu ifade edilebilir. Aynı doğrultuda Cavga (2019: 134) da çalışmasında, düşük ders başarısı olan öğrencilerde daha yüksek sosyal medya

kullanım bozukluğu yaşandığını belirlemiştir. Dolayısıyla başarıya tutunan öğrencinin sosyal medya bağımlılığına yöneliminin az olduğu söylenebilir.

“Ergenlerde okula bağlılık, algılanan okul başarısı değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?” alt problemi incelenmiş orta ve yüksek okul başarısı algısına sahip ergenlerin, düşük okul başarı algısına sahip ergenlere göre okula bağlılığının daha yüksek olduğu bulunmuştur. Bulgulara göre, orta ve yüksek okul başarısı algısına sahip ergenlerin, düşük okul başarı algısına sahip ergenlere göre okula bağlılığının daha yüksek olduğu ifade edilebilir. Buna paralel olarak Erdoğan ve Yüzbaş'ın (2018: 218) araştırma sonuçlarına göre, akademik olarak başarılı olan öğrencilerin okul bağlılık düzeyi daha yüksektir. Kızıldağ, Demirtaş-Zorbaz ve Zorbaz (2017: 114) yaptıkları çalışma kapsamında akademik başarının okul bağlılığının yordayıcısı olmadığını bulgulamıştır. Araştırma yapılan örneklemdaki öğrenci sayısının farklı olması dolayısıyla sonuçların farklılık gösterdiği düşünülmektedir.

“Ergenlerde aile yaşam doyumu, algılanan okul başarısı değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?” alt problemi incelenmiş, ergenlerin aile yaşam doyumunun algılanan okul başarısına göre anlamlı düzeyde farklılaşmakta olduğu bulunmuştur. Bulgulara göre orta ve yüksek okul başarısı algısına sahip ergenlerin, düşük okul başarı algısına sahip ergenlere göre aile yaşam doyumunun daha yüksek olduğu ifade edilebilir. Aynı doğrultuda algılanan akademik başarıya göre, genellikle kendilerini ‘oldukça başarılı’ olarak gören öğrencilerin okul, aile, benlik ve genel doyumlarının kendilerini ‘başarısız’ olarak algılayanlara göre daha yüksek olduğu görülmüştür (Çivitci, 2009: 46). Cavga (2019: 134) da çalışmasında, yüksek akademik başarıya sahip öğrencilerin düşük olanlardan daha fazla aile yaşam doyumuna sahip olduklarını saptamıştır. Başarı elde eden ergen mutluluk yaşar ve bu mutluluktan doyum sağlayan ergenin ailesiyle yaşantılarının da olumlu olması beklenir. Bu da aile yaşam doyumuna katkı sağlamış olabilir. Sonuç araştırmalar doğrultusunda da desteklenmiş olarak görülmektedir.

5.1.7. Ergenlerin Sosyal Medya Bağımlılığı, Okula Bağlılık ve Aile Yaşam Doyumunun Günlük Sosyal Medya Kullanım Süresine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığına Yönelik Bulgular

“Ergenlerde sosyal medya bağımlılığı, günlük sosyal medya kullanım süresi değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?” alt problemi incelenmiş,

ergenlerin sosyal medya bağımlılığının günlük sosyal medya kullanım süresine göre anlamlı düzeyde farklılaşmakta olduğu bulunmuştur. Bulgulara göre, 4-6 saat arası ve 7 saat üzeri sosyal medyayı kullanan ergenlerin, sosyal medyayı hiç kullanmayan ergenlere göre sosyal medya bağımlılığının daha yüksek olduğu ifade edilebilir. Ergenin sosyal medyada geçirdiği zamanın artması onu daha da bağımlı hale getirdiğini gösterebilir. Hiç sosyal medya kullanmayanlar sosyal medya uzak kalarak zamanlarını farklı alternatiflerle değerlendirdiği için bağımlılıktan korunabilirler. Alan yazın incelendiğinde, Filiz ve diğerleri (2014: 28) öğrencilerin sosyal ağ kullanım amaçlarının internete bilgisayardan bağlanma sıklıklarına göre değişimini incelemiştir. Araştırma sonucuna göre ölçeğin bütününde, internete bilgisayardan 6 saatten fazla bağlanan öğrenciler ile 1 saatten az bağlananlar arasında, 1-2 saat arası bağlananlar ile 1 saatten az bağlananlar arasında ve 5-6 saat arasında bağlananlar ile 1 saatten az bağlananlar arasında anlamlı bir farklılık görülmüştür.

“Ergenlerde okula bağlılık, günlük sosyal medya kullanım süresi değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?” alt problemi incelenmiş, ergenlerin okula bağlılığının günlük sosyal medya kullanım süresine göre anlamlı düzeyde farklılaşmakta olduğu bulunmuştur. Bulgulara göre, 1 saatten az ve 1-3 saat arası sosyal medyayı kullanan ergenlerin, sosyal medyayı 7 saat üzeri kullanan ergenlere göre okula bağlılığının daha yüksek olduğu ifade edilebilir. Ergenin okula bağlılığı yaşadığı okul ortamıyla iç içe bir iletişim doğrultusunda gelişir. Sosyal medya kullanımını arttıkça da bu iletişim azalabilir ve okul iklimi unsuru olan öğretmen-okul-öğrenci ilişkisi zayıflayabilir. Alan yazında benzer bir çalışmaya rastlanmamıştır.

“Ergenlerde aile yaşam doyumu, günlük sosyal medya kullanım süresi değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?” alt problemi incelenmiş, 1 saatten az ve 1-3 saat arası sosyal medyayı kullanan ergenlerin, sosyal medyayı 7 saat üzeri kullanan ergenlere göre aile yaşam doyumunun daha yüksek olduğu bulunmuştur. Bununla birlikte sosyal medyayı hiç kullanmayan ergenlerin 1 saatten az, 1-3 saat arası ve 4-6 saat arası kullanan ergenlere göre aile yaşam doyumunun daha düşük olduğu bulunmuştur. Bu sonucun araştırma grubundaki günlük sosyal medya kullanım süresi değişkenine göre dağılımın eşit olmamasından kaynaklandığı söylenebilir. Sosyal medyada kullanılan süre arttıkça aile ilişkilerine ayrılan zaman azalabilmektedir. Nitekim sosyal medya, bağımlılığa dönüştükçe ebeveynler bu konuda neler

yapılabileceğine ilişkin tedbir alma arayışına girmektedirler. Dolayısıyla sosyal medyayı daha az süre kullanan ergenler, ailesiyle daha kaliteli zaman geçirmiş ve bu da aile yaşam doyumunu arttırmış olabilir. Bu konuda alan yazında benzer bir çalışmaya rastlanmamıştır.

5.1.8. Ergenlerin Sosyal Medya Bağımlılığı, Okula Bağlılık ve Aile Yaşam Doyumunun En Sık Kullanılan Sosyal Medya Uygulamasına Göre Farklılaşım Farklılaşmadığına Yönelik Bulgular

“Ergenlerde sosyal medya bağımlılığı, en sık kullanılan sosyal medya uygulaması değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?” alt problemi incelenmiş, ergenlerin sosyal medya bağımlılığının en sık kullanılan sosyal medya uygulamasına göre anlamlı düzeyde farklılaşmakta olduğu bulunmuştur. Bulgulara göre, en sık Twitter ve Instagram uygulamalarını kullanan ergenlerin, Whatsapp kullanan ergenlere göre sosyal medya bağımlılığının daha yüksek olduğu ifade edilebilir. Yapılan araştırma sonucundan farklı olarak Kalender (2016: 81), öğrencilerin sosyal medyaya ilişkin tutumlarının en çok hangi platformu kullandığı durumuna göre yapılan istatistiksel araştırmada anlamlı farklılığa rastlamamıştır. Ancak, sosyal yetkinlik alt boyutunda en çok hangi platformu kullandığı değişkeni açısından Instagram kullananlar lehine, paylaşım ihtiyacı alt boyutunda Instagram kullananlar lehine ve sosyal izolasyon alt boyutunda Facebook kullananlar lehine anlamlı sonuç elde etmiştir. Instagram kullanımına bakıldığında akışta sürekli fotoğraf yenilenmesi, dikkat çeken içeriklerin paylaşılması, sosyal etkileşimde kolaylıklar sağlayarak sınırsız bir platform olması Instagram kullanımını arttırmış olabilir. Bu da bağımlılık düzeyine gelebilecek sürelerde zaman geçirilmesine neden olmuş olabilir. Ayrıca, Twitter uygulamasında da Instagram’daki gibi akışa sürekli içerik yüklenmesi, gündeme dair olayların yer alması nedeniyle anlık haberleri almak isteyen ergenlerin merakını gidermek adına cazip gelen bir mecra olmuş olabilir. Sonuç alan yazındaki bulgularla örtüşmektedir.

“Ergenlerde okula bağlılık, en sık kullanılan sosyal medya uygulaması değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?” alt problemi incelenmiş, ergenlerin okula bağlılığının en sık kullanılan sosyal medya uygulamasına göre anlamlı düzeyde farklılaşmadığı bulunmuştur. Okula bağlılık, öğretmen-öğrenci ilişkisi ile okul ikliminin birleşmesinden oluşan bir yapıdır. Sosyal medya uygulamalarının kullanımı

ise okul ikliminden ziyade sosyal ortamdaki ilişkileri barındıran bir platform olarak bu durumu etkilememiş olabilir. Alan yazın incelendiğinde, aynı doğrultuda bir çalışmaya rastlanmamıştır.

“Ergenlerde aile yaşam doyumu, en sık kullanılan sosyal medya uygulaması değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?” alt problemi incelenmiş, ergenlerin aile yaşam doyumunun en sık kullanılan sosyal medya uygulamasına göre anlamlı düzeyde farklılaşmadığı bulunmuştur. Sosyal medya uygulamaları kullanım olarak ortak bir amaç ile sosyal iletişim ağı olarak görülmektedir. Birbiri arasında doğrudan büyük farklar bulunmamasından kaynaklı olarak aile yaşam doyumunu etkilememiş olabilir. Alan yazın incelendiğinde benzer bir çalışmaya rastlanmamıştır.

5.1.9. Ergenlerin Sosyal Medya Bağımlılığı Puanlarının Okula Bağlılık ve Aile Yaşam Doyumu Puanları Tarafından Yordanmasına Yönelik Bulgular

“Ergenlerde okula bağlılık ve aile yaşam doyumu sosyal medya bağımlılığını anlamlı bir şekilde yordamakta mıdır?” alt problemi incelenmiş, okula bağlılık ve aile yaşam doyumunun öğrencilerin sosyal medya bağımlılığı puanlarını anlamlı bir şekilde yordadığı bulunmuştur. Okula bağlılık ve aile yaşam doyumu birlikte sosyal medya bağımlılığı puanlarındaki varyansın %9’unu açıklamaktadır.

Bilgin ve Taş (2017: 26) sosyal medya bağımlılığının okula bağlılığı yordayıp, yordamadığını incelemiş, araştırmada sosyal medya bağımlılığının okula bağlılığı anlamlı bir şekilde yordamadığını tespit etmişlerdir. Araştırmadan elde edilen sonuç sosyal medya bağımlılığının okula bağlılık üzerinde bir etkisinin olmadığı şeklindedir. Dilsiz ve Kandemir (46: 2020) tarafından yapılan araştırmada sosyal medya bağımlılığı ve yaşam doyumu ilişkisi incelenmiştir. Araştırmada yaşam doyumu değişkeninin sosyal medya bağımlılığını yordamada önemli bir değişken olduğu belirlenmiştir. Sonuçlara göre lise öğrencilerinin sosyal medya bağımlılıklarının yordanmasında yaşam doyumunun hem doğrudan hem de aracı bir değişken olabileceği ve yaşam doyum düzeyi arttığında, sosyal medya bağımlılığının azaldığı tespit edilmiştir.

Sosyal medya bağımlılığı yaşayan ergenlerde sanal aleme uzun süre maruz kalmalarından dolayı yüz yüze iletişimde azalma görülmektedir. Aile ve okul yaşamı ise yüz yüze iletişim ile temellendirilen bağlardan oluşarak sağlıklı bir şekilde ilerleme

sağlanmaktadır. Sosyal medya bağımlılığı yaşayan ergenlerde aile ve okula bağlılığının olumsuz etkileneceği beklendiğinden araştırmadan elde edilen sonuç olağan görülmektedir.

Bağımlılıklar insan hayatını her zaman olumsuz etkilemektedir. Sosyal medya bağımlılığı da bunlardan bir tanesi olarak bireyin sosyal anlamda, iş yaşamında, özel hayatında kısıtlamaya sebep olup aynı zamanda bireylerin ruh sağlığını etkileyebilmektedir. Özellikle ergenlerin sosyal medya kullanımını arttırması bağımlılık ile karşı karşıya kalmalarına neden olmaktadır. Yapılan araştırma ergenlerdeki bu durum için doğru bilgiler ışığında alan yazına katkı sağlamaktır.

5.2. Öneriler

Yapılan araştırmada ergenlere doğru bilgiler sağlamak amaçlanmış ve bu bölümde araştırmanın bulguları doğrultusunda önerilere yer verilmiştir.

5.2.1. Araştırma Sonucuna Dayalı Öneriler

1. Araştırma sonuçları doğrultusunda okul rehberlik ve psikolojik danışmanlık servisleri önleyici rehberlik hizmetleri kapsamında; okul iklimi ve aile iletişimini geliştirmeye yönelik çalışmalar ve etkinlikler düzenleyebilir.
2. Araştırmada ilgisiz ve aşırı koruyucu anne-baba tutumunda olan ergenlerin, demokratik anne-baba tutumuna sahip ergenlere göre sosyal medya bağımlılığının daha yüksek olduğu görülmüştür. Bu sonuca göre okullarda ebeveynlere anne-baba tutumları konusunda gerekli eğitimler verilebilir.
3. Araştırma sonucuna göre düşük okul başarısı algısına sahip olan ergenlerin, orta ve yüksek okul başarı algısına sahip ergenlere göre sosyal medya bağımlılığının daha yüksek olduğu bulunmuştur. Bu doğrultuda okullar yıllık hedeflerini okul başarısını arttırmak amacıyla çeşitli yarışmalar ve deneme sınavları uygulayabilir, mezun olmuş başarılı öğrencilerini motivasyon seminerleri vermek üzere okullara davet edebilirler.
4. Ergenlerin zamanlarını verimli geçirebilecekleri alternatifler sağlamak üzere tüm okullar kapsamında, farklı spor ve sanatsal etkinlikler düzenlenebilir. Millî Eğitim Bakanlığı ile Gençlik ve Spor Bakanlığı iş birliği ile öğrencilere okul çevrelerinde bu aktiviteler için daha iyi fiziksel imkanlar sunulabilir.

5. Ergenlere bilinçli sosyal medya kullanımını hakkında okullarda rehberlik etkinlikleri, seminerler ve pano çalışmalarlarıyla gerekli eğitim sağlanabilir.

5.2.2. İleride Yapılacak Araştırmalara Yönelik Öneriler

1. Araştırma farklı sosyo-ekonomik veya farklı bir sosyo-kültürel bölgeden seçilecek bir başka örneklem grubunda tekrarlanabilir.

2. Sosyal medya kullanan ergenlerin bu platformlara hangi teknolojik araçla girdiklerine dair araştırma yapıp bu konunun aile gelir düzeyiyle de ilişkisi olup olmadığı araştırılabilir.

3. Yapılan araştırmada düşük okul başarısı algısına sahip olan ergenlerin, orta ve yüksek okul başarı algısına sahip ergenlere göre sosyal medya bağımlılığının daha yüksek olduğu bulunmuştur. Araştırmacılar bu konuyu ilköğretim ve yükseköğretim öğrencileriyle ele alarak alan yazına katkı sağlayabilirler.

4. Araştırma sonucunda ergenlerde sosyal medya bağımlılığı, okula bağlılık ve aile yaşam doyumu ile ilişkili bulunmuştur. Araştırmacılar bu konuda farklı evren ve örneklem grubunda çalışmalar yaparak alan yazına katkıda bulunabilirler.

KAYNAKÇA

- Açılan, B. H., ve Özgenel, M. (2021). Öğretmen Yakınlık Davranışlarının Öğrencilerin Okula Bağlılık Düzeylerine Etkisi: Lise ve Ortaokul Karşılaştırması. *Education Sciences*, 16(1): 1-16.
- Adıgüzel A. (2018). *Üniversite Öğrencilerinde Gündemi Kaçırma Korkusu, Problemlili Akıllı Telefon Kullanımı, Problemlili İnternet Kullanımı ve Yaşantısal Kaçınmanın Cep Telefonu Bağlantısını Kaybetme Korkusuna Yönelik Modelin Sınanması Muğla İli Örneği* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Muğla.
- Ağyar Bakır, B. ve Uzun, B. (2018). Sosyal Medya Bağımlılığı Ölçeği'nin Geliştirilmesi: Geçerlik ve Güvenirlik Çalışmaları. *Addicta: The Turkish Journal on Addictions*, 5: 507-525.
- Akar, E. (2010). Sosyal Medya Pazarlaması. *Sosyal Web'de Pazarlama Stratejileri*. Ankara: Eflatun Basım.
- Akandere, M., Acar, M. ve Baştuğ, G. (2009). Zihinsel ve Fiziksel Engelli Çocuğa Sahip Anne ve Babaların Yaşam Doyumu ve Umutsuzluk Düzeylerinin İncelenmesi. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 22: 23-32.
- Aktan, E. (2018). Üniversite Öğrencilerinin Sosyal Medya Bağımlılık Düzeylerinin Çeşitli Değişkenlere göre İncelenmesi. *Erciyes İletişim Dergisi*, 5(4): 405-421.
- Aktaş, H. ve Ulutaş, S. (2010). Tekno Nevrotik Kaçış: Web 2.0. *Yeditepe Üniversitesi İletişim Fakültesi İletişim Çalışmaları Dergisi*, 12, 126-147.
- Akyol, S. U. (2013). *Boşanmış ve Boşanmamış Aileye Sahip Ergenlerin Yalnızlık, Yaşam Doyumu, Sosyal Destek ve Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Pamukkale Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Denizli.
- Alan, N. (2014). *Yeni Kullanıcılar için Twitter Terimleri*.
<https://sosyalmedya.co/yeni-kullanicilar-icin-twitter-terimleri/> [7 Mayıs 2021].

- Altunay, M. C., (2010). Twitter: Gündelik Yaşamın Yeni Rutini 'Pıt Pıt Net, Anadolu Üniversitesi İletişim Fakültesi, 6. *Ulusal İletişim Öğrencileri Sempozyumu*, Eskişehir.
- Amato, P. R. & Keith, B. (1991). Parental Divorce and Adult Well-Being: A Meta Analysis. *Journal of Marriage and The Family*, 53(1): 43-58.
- Amato, P. R., & Booth, A. (1996). A Prospective Study of Parental Divorce and Parent-Child Relationships. *Journal of Marriage and the Family*, 58(2): 356-365.
- Amerikan Psikiyatri Birliği (APA), (2013) *Ruhsal Bozuklukların Tanısal ve Sayımsal Elkitabı, Beşinci Baskı (DSM-5)*, Tanı Ölçütleri Başvuru Elkitabı (E. Köroğlu, Çev). Hekimler Yayın Birliği: Ankara.
- Anderman, E. M. (2002). School Effects on Psychological Outcomes During Adolescence. *Journal of Educational Psychology*, 94, 795–809.
- Antaramian, S. P., Huebner, E. S., Hills, K. J., & Valois, R. F. (2010). A Dual-factor Model of Mental Health: Toward a more Comprehensive Understanding of Youth Functioning. *American Journal of Orthopsychiatry*, 80(4): 462-472.
- Arastaman, G. (2009). Lise Birinci Sınıf Öğrencilerinin Okula Bağlılık (School Engagement) Durumlarına ilişkin Öğrenci, Öğretmen ve Yöneticilerin Görüşleri. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 26(26): 102-112.
- Arslan, A. (2021). Ortaöğretim Öğrencilerinde Okul Terki Riskinin Yordayıcıları: Okula Bağlılık ve Okul Tükenmişliği. *Ankara University Journal of Faculty of Educational Sciences (JFES)*, 54(2): 431-458.
- Atabek, Ü. (2003). İletişim Teknolojileri ve Yerel Medya için Olanaklar, Sevda Alankuş (der), *Yeni İletişim Teknolojileri ve Medya*. IPS İletişim Vakfı Yayınları: İstanbul.
- Audas, R., & Willms, J. D. (2001). *Engagement and Dropping out of School: A life Course Perspective*. Canada: Human Resources Development.

- Ayan, G. (2016). *Tüketim Kültürü Bağlamında Kimlik İnşasının Sosyal Medyada Kullanımı: Instagram Örneği* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Başkent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Aziz, A. (2008). *İletişime Giriş*. Aksu Kitabevi: İstanbul.
- Bahar, A. (2018). Bilişim Suçları, İletişim ve Sosyal Medya. *İstanbul Aydın Üniversitesi Dergisi*, 10(3): 1- 36.
- Bakıroğlu, C. (2013). Sosyalleşme ve Kimlik İnşası Ekseninde Sosyal Paylaşım Ağları. *Akademik Bilişim Konferansı*, Antalya, Türkiye.
- Balcı, A. ve Şahin, F. T. (2018). Öğretmen-Aile İletişiminde WhatsApp Uygulamasının Kullanımı. *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 38(2): 751-778.
- Balcı, Ş. ve Koçak, M. C. (2017). Sosyal Medya Kullanımı ile Yaşam Doyumu arasındaki İlişki: Üniversite Öğrencileri Üzerinde bir Araştırma. *1. Uluslararası İletişimde Yeni Yönelimler Konferansı*, Ankara: Nobel Akademik, 34-45.
- Balcı, Ş. ve Tiryaki, S. (2014). Facebook Addiction Among High School Students in Turkey. IISES- The International Institute of Social and Economic Sciences: *Vienna 10th Academic Conference*, Vienna, Austria, June 3-6, 120- 134.
- Barut, B. (2019). *Ergenlerde Dijital Oyun Bağımlılık Düzeyi ile Algılanan Sosyal Destek ve Duygu Düzenleme Arasındaki İlişkinin İncelenmesi* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Hasan Kalyoncu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Gaziantep.
- Baştemur, Y. (2006). *İş Tatmini ile Yaşam Tatmini Arasındaki İlişkiler: Kayseri Emniyet Müdürlüğü'nde Bir Araştırma* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kayseri.
- Baudrillard, J. (2004). *Tam Ekran* (Çev. Bahadır Gülmez). İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Bayer, A. (2013). Değişen Toplumsal Yapıda Aile. *Şırnak Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 4(8): 101-129.

- Bayrak, H. (2020). 2020 Türkiye İnternet Kullanımı ve Sosyal Medya İstatistikleri. <https://dijilopedi.com/2020-turkiye-internet-kullanimi-ve-sosyal-medya-istatistikleri/> [16 Kasım 2021].
- Bayrak, H. (2021). 2021 Dünya İnternet, Sosyal Medya ve Mobil Kullanım İstatistikleri. <https://dijilopedi.com/2021-dunya-internet-sosyal-medya-ve-mobil-kullanim-istatistikleri/> [16 Kasım 2021].
- Bayraktar, F. (2007). Olumlu Ergen Gelişiminde Ebeveyn ve Akran İlişkilerinin Önemi, *Çocuk ve Gençlik Ruh Sağlığı Dergisi*, 14(3): 157-166.
- Bayraktar, F. (2013). (2013). *İnternet ve Ergen Gelişimi. Melek Kalkan, Canani Kaygusuz (Ed.), İnternet Bağımlılığı Sorunlar ve Çözümler*, 75-94. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Bektaş, D. Y. (2004). Ergenlerde Beden İmgesi Üzerine Bir Çalışma. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 3(22), 67-75.
- Berger, J. (2013). Beyond Viral: Interpersonal Communication in the Internet Age. *Psychological Inquiry*, 24(4): 293-296.
- Beyler, B. (2019). *Akdeniz Bölgesi Sosyal Medya Bağımlılığı ve Bağlanma İlişkisinin İncelenmesi* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Üsküdar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Biber, L. (2020). Sosyal Medya, Fomo ve Kuşaklararası Farklılaşma. *Ekonomi ve Yönetim Araştırmaları Dergisi*, 9(1): 26-43.
- Bilgin, O. ve Taş, İ. (2018). Ergenlerde Okula Bağlılığın Yordayıcıları Olarak Okul İklimi ve Sosyal Medya Bağımlılığı. *Akdeniz Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 12(26), 15-33.
- Bilginer, A. (2020). *Lise Öğrencilerinde Sosyal Medya Bağımlılığı ile Öz Yeterlik Düzeyi Arasındaki İlişkinin İncelenmesi: Mardin İli Örneği* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Çağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Mersin.

- Bircan, N. E. (2019). *Lise Öğrencilerinin Akıllı Telefon Bağımlılıkları ile Sosyal Ağ Kullanım Amaçları Arasındaki İlişki* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Necmettin Erbakan Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi Anabilim Dalı, Konya.
- Boran, P. (2015). Sosyal Medya Tarihiçesi. <http://usmed.org.tr/blog/page/3/> [7 Mayıs 2021].
- Bowlby, J. (1969). *Attachment and Loss: Attachment: Volume 1*. New York: Basic.
- Bowlby, J. (1973). *Attachment and Loss: Volume II: Separation, Anxiety and Anger*, 1-429. London: The Hogarth Press and The Institute of Psycho-Analysis.
- Boyd, D. M., & Ellison, N. B. (2007). Social Network Sites: Definition, History, and Scholarship. *Journal of Computer-Mediated Communication*, 13(1): 210-230.
- Bozkurt, A. (2010). Siyasiler Sosyal Medya Rüzgarının Farkında, *Bilişim*, 38(127): 34-40.
- Bullerdick, S. K. (2000). Social Connectedness and the Relationship to Emotional Well-being Among Urban American Indian Youth. *Dissertation Abstracts International*, 60(12-A): 46-53.
- Bulut, E. (2021). Instagram Nedir ve Nasıl Kullanılır? <https://www.instatakipci.com/blog/instagram-nedir-ve-nasil-kullanilir> [8 Mayıs 2021].
- Büyükaslan, A. ve Kırık, A. M. (2016). *Sosyal Medya Araştırmaları III Göz(et)lenen Toplumdan Göz(et)lenen Bireye*. Çizgi Kitabevi: Konya.
- Büyükgebiz Koca, E., ve Tunca, M. Z., (2019). İnternet ve Sosyal Medya Bağımlılığının Öğrencilerin Performanslarına Etkileri Üzerine Bir Yazın Taraması. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 24(1): 33-53.
- Büyükşener, E. (2009). Türkiye’de Sosyal Ağların Yeri ve Sosyal Medyaya Bakış. *Türkiye’de İnternet Konferansı içinde*, 19-23. İstanbul: Bilgi Üniversitesi.

- Campbell, W. G. (2003). Addiction: A Disease of Volition Caused by Cognitive Impairment. *The Canadian Journal of Psychiatry*, 48(10): 669-674.
- Cao, F., & Su, L. (2007). Internet Addiction Among Chinese Adolescents: Prevalence and Psychological Features. *Child: Care, Health and Development*, 33(3): 275-281.
- Caplan S.E. (2002). Problematic Internet Use and Psychosocial Well-Being: Development of A Theory-Based Cognitive–Behavioral Measurement Instrument. *Computers in Human Behavior*, 18: 553-575.
- Caraway, K., Tucker, C. M., Reinke, W. M., & Hall, C. (2003). Self-efficacy, Goal Orientation, and Fear of Failure as Predictors of School Engagement in High School Students. *Psychology in the Schools*, 40(4), 417-427.
- Carver, M. D., & Jones, W. H. (1992). The Family Satisfaction Scale. *Social Behavior and Personality: an International Journal*, 20(2): 71-83.
- Casas, F., Bello, A., González, M., & Aligué, M. (2013). Children’s Subjective Well-being Measured Using a Composite Index: What Impacts Spanish First-year Secondary Education Students’ Subjective Wellbeing?. *Child Indicators Research*, 6(3): 1-28.
- Cavga, Z. (2019). *Lise Öğrencilerinde Aile Yaşam Doymu ile Psikolojik Dayanıklılık ve Sosyal Medya Kullanım Bozukluğu Arasındaki İlişkinin İncelenmesi* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Cerrah, İ. (2002). Bilişim Teknolojileri ve Etik: Bilişim Teknolojilerinin Güvenlik Hizmetlerinde Kullanımın Etik Boyutu ve Sosyal Sonuçları, *Polis Bilimleri Dergisi*, 4(1-2), 137-155.
- Ceyhan, A. A. (2011). İnternet Kullanma Temel Nedenlerine göre Üniversite Öğrencilerinin Problemlı İnternet Kullanımı ve Algıladıkları İletişim Beceri Düzeyleri. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri Dergisi*, 11, 59–77.
- Ceyhan, E. (2008). Ergen Ruh Sağlığı Açısından bir Risk Faktörü: İnternet bağımlılığı. *Çocuk ve Gençlik Ruh Sağlığı Dergisi*, 15(2): 109-116.

- Ceylan, C. (2020). Sosyal Medya Tasarımı ve İhtiyaç. *Aydın Sanat Yıl*, 6(11), 43-52.
- Chip, (2021). Facebookta En Popüler Uygulamalar. http://www.chip.com.tr/konu/Facebook-ta-En-PopulerUygulamalar_4814.html [10 Mayıs 2021].
- Chiu, M. M., Pong, S. L., Mori, I., & Chow, B. W. Y. (2012). Immigrant Students' Emotional and Cognitive Engagement at School: A Multilevel Analysis of Students in 41 Countries. *Journal of Youth and Adolescence*, 41(11): 1409-1425.
- Chow, H. P. H. (2005). Life Satisfaction Among university Students in a Canadian Prairie city: a Multivariate Analysis. *Social Indicators Research*, 70, 139-150.
- Christakis, N. A. ve Fowler, J. H. (2012) *Sosyal Ağların Şaşırtıcı Gücü ve Yaşantımızı Biçimlendiren Etkisi* (D. Yüksel, Çev.) İstanbul: Varlık Yayınları.
- Christie, B., Short, J. & Williams, E. (1976). The Social Psychology of Telecommunications. London: John Wiley ve Sons.
- Cihan, M. ve Yıldız, S. (2020). Sosyal Medya Aracılığı ile İşlenen Suçlar: Facebook, Twitter ve Instagram Örnekleri. *Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 11(1): 135-150.
- Çağlak, U. (2019). Whatsapp, Whatsapp Grupları ve Kullanım Alışkanlıkları: Üniversite Öğrencileri Üzerine Bir Araştırma. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*. 12(66), 627-639.
- Çakır, D. (2019). Maternal Bağlanma Kuramı. Çaltekin İ, Çaltekin M, (Ed.). *Sağlık Bilimleri Alanında Araştırma Makaleleri-2* (1. Baskı). Ankara: Gece Publishing. 9-29.
- Çakmak, E. K., Çebi, A. ve Kan, A. (2014). E-öğrenme Ortamlarına Yönelik "Sosyal Bulunuşluk Ölçeği" Geliştirme Çalışması. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 14(2): 755-768.
- Çalış, N. (2019). *Ergenlik Döneminde Bulunan Öğrencilerin Aile İlişkilerinin Okul Yaşamına Yansımaları ve Okul Sosyal Hizmeti* (Yayımlanmamış doktora tezi). Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Hizmet Anabilim Dalı, Ankara.

- Çalışır, G. (2015). Kişilerarası İletişimde Kullanılan Bir Araç Olarak Sosyal Medya: Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Öğrencilerine Yönelik Bir Çalışma. *NWSA-Humanities E-Journal of New World Sciences Academy*.
- Çalışkan Sarı, A. Yalçınkaya Alkar, Ö. (2019) Mediator Role of Emotion Regulation Between Personality Traits and İnternet Addiction in Young People. *J Addict Res Ther*; 10(2): 378-387.
- Çalışkan, M., Toker, M., ve Özbay, Y. (2017). Aile Yaşam Doyumu Ölçeğinin Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması. *Uluslararası Erken Çocukluk Eğitimi Çalışmaları Dergisi*, 2(1): 1-9.
- Çam, Z., ve Artar, M. (2014). Ergenlikte Yaşam Doyumu: Okul Türleri Bağlamında Bir İnceleme. *Anemon Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 2(1): 23-46.
- Çayırılı, E. (2017). *Sosyal Medya Kullanım Özelliklerinin Kişilik Yapılanmaları, Yaşam Doyumu ve Depresyon Açısından İncelenmesi* (Yayımlanmamış doktora tezi). Işık Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Çengel, M., Totan, T. ve Çöğmen, S. (2017). Okula Bağlılık Ölçeğinin Türkçeye Uyarlanması. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 17(4): 1820-1837.
- Çiftçi, H. (2018). Üniversite Öğrencilerinde Sosyal Medya Bağımlılığı. *Manas Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 7(4), 417-434.
- Çivitci, A. (2009). İlköğretim Öğrencilerinde Yaşam Doyumu: Bazı kişisel ve ailesel özelliklerin rolü. *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 22(1): 29-52.
- Davis, R. A. (2001). A Cognitive-behavioral Model of Pathological İnternet Use. *Computers in Human Behavior*, 17, 187-195.
- Demir, C. E. (2007). Metaphors as a Reflection of Middle School Students' Perception of School: A Cross Cultural Analysis. *Educational Research and Evaluation*, 13(2): 89-107.

- Demirci, M. (2016). *Üniversite Öğrencilerinde Madde Bağımlılığı ve İntihar İlişkisi* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). İstanbul Aydın Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Deniz, A. Ç. ve Hülür, A. B. (2016). Yeni Medya Disiplinlerarası Yaklaşımlar. *Yeni Medya ve Toplum Disiplinlerarası Yaklaşımlar, 1*, 9-19.
- Deniz, L., ve Gürültü, E. (2018). Lise Öğrencilerinin Sosyal Medya Bağımlılıkları. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 26(2): 355-367.
- Derman, O. (2008). Ergenlerde Psikososyal Gelişim. *Adölesan Sağlığı II Sempozyum Dizisi*. İstanbul Üniversitesi Cerrahpaşa Tıp Fakültesi, İstanbul.
- Didit editorial. (2014). Instagram: Essential Facts Every Marketer Should Know. <http://www.didit.com/instagram-facts-you-should-know> [5 Mayıs 2021].
- Diener, E., Suh, E. M., Lucas, R. E. and Smith, H. L. (1999). Subjective Well Being: Three Decades of Progress. *Psychological Bulletin*, 125(2): 276- 302.
- Dikkol, Selver (2020). Sosyal Medya Alanına Bourdieücü Bir Yaklaşım: Facebook Üzerine Bir İnceleme. *Erciyes İletişim Dergisi*, 7(1): 169-188.
- Dikme, G. (2013). *Üniversite Öğrencilerinin İletişimde ve Günlük Hayatta Sosyal Medya Kullanım Alışkanlıkları: Kadir Has Üniversitesi Örneği* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Kadir Has Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Dilsiz, N. B., ve Kandemir, M. (2020). Lise Öğrencilerinde Sosyal Medya Bağımlılığının Bağlanma Stilleri ve Yaşam Doyumu ile İlişkisinin İncelenmesi. *Online Journal of Technology Addiction and Cyberbullying*, 7(2), 32-51.
- Dinçsoy, B. (2021). *Sosyal Medya Bağımlılığının, Romantik İlişkilerdeki Güven Duygusu ve İlişki Doyumu Açısından İncelenmesi* (Yayımlanmış yüksek lisans tezi). İstanbul Kent Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, İstanbul.
- Duman, Ö. (2021). Sosyal Medya Bağımlılığının Erzurum İli Üzerindeki Yansıması. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 25(1): 343-362.

- Durak, H. ve Seferoğlu, S. S. (2016). Türkiye'de Sosyal Medya Okuryazarlığı ve Sosyal Ağ Kullanım Örüntülerinin İncelenmesi. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 9(46): 526-535.
- Düvenci, A. (2012). *Ağ Neslinin İnternet Kullanımı Üzerindeki Sosyal Medya Etkisinin Sosyal Sapma Yaklaşımı ile İncelenmesi* (Yayımlanmamış doktora tezi). Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Edwardsen, G. E. (2013). *Use of Social Media as a Support Network in Families With a Child Diagnosed with Trisomy 13, 18, or 21* (Doctoral dissertation). University of South Carolina.
- Eith, C. (2005). *Delinquency, Schools, and The Social Bond*. New York: LFB Scholarly Publishing LLC.
- Eker, H. ve Taş, İ. (2021). Üniversite Öğrencilerinde Yaşam Doyumunun Yordayıcıları Olarak Cinsiyet ve Kişilerarası Yeterlik. *Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 8(2), 534-544.
- Ekşi, A. (2011). Gençlik Dönemine Özgü Sorunlar. *Ben Hasta Değilim*. Edit: Ekşi A. (2. Basım). İstanbul: Nobel Tıp Kitabevleri.
- Ekşi, H., Özgenel, M. ve Canpolat, Ö. (2019). Ergenler için Sosyal Medya Bağımlılığı Ölçeği (ESMBÖ): Geçerlik ve güvenilirlik çalışması, *Addicta: The Turkish Journal of Addiction*, 6(3): 629-662.
- Elavsky, C. M., Mislán, C., & Elavsky, S. (2011). When Talking Less is More: Exploring Outcomes of Twitter Usage in the Large Lecture Hall. *Learning, Media and Technology*, 36(3): 215-233.
- Ellison, N. B., Steinfield, C., & Lampe, C. (2007). The benefits of Facebook "Friends": Social Capital and College Students' Use of Online Social Network Sites. *Journal of Computer-Mediated Communication*, 12(4): 1143-1168.
- Engels, N., Aelterman, A., Petegem, K. V. & Schepens, A. (2004). Factors which Influence the Well-Being of Pupils in Flemish Secondary Schools. *Educational Studies*, 30(2): 127-143.

- Erdoğdu, M. Y. (2013). Investigating the Prospective Teachers' Level of Adjustment in Terms of Perceived Identity, Values, and Needs. *Online Submission*, 3(5): 283-295.
- Erdoğdu, M. Y. ve Yüzbaş D. (2018). Lise Öğrencilerinin Okula Bağlılık ile Genel Öz-yeterlilik Düzeyleri Arasındaki İlişki. *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 1(32): 205-227.
- Eryılmaz, A. (2009). Ergen Öznel İyi Oluş Ölçeğinin Geliştirilmesi. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 7 (4) , 975-989.
- Eryılmaz, A. (2010). (2010). Aile Yapısı Ergeni Mutlu Eder mi? *Aile ve Toplum Dergisi*, 6(22): 21-30.
- Eryılmaz, A. (2011). (2011). Ergenlerin Öznel İyi Oluşlarıyla Aile Ortamları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 24(24): 93-102.
- Eryılmaz, A. ve Aypay, A. (2011). Ergenlerin Derse Katılmaya Motive Olmaları ile Öznel İyi Oluşları Arasındaki İlişki. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 8(1): 1219-1233.
- Fabris, M. A., Marengo, D., Longobardi, C., & Settanni, M. (2020). Investigating the Links Between fear of Missing out, Social Media Addiction, and Emotional Symptoms in Adolescence: The role of Stress Associated with Neglect and Negative Reactions on Social Media. *Addictive Behaviors*, 106, 106364.
- Fabernovel Consulting. (2007). Facebook: the “social media” revolution – A study and analysis of the phenomenon, Paris. www.fabernovel.com/facebook_en.pdf [5 Nisan 2021].
- Fall, A. M., & Roberts, G. (2012). High School Dropouts: Interactions between Social Context, Self-perceptions, School Engagement, and Student Dropout. *Journal of Adolescence*, 35(4): 787-798.
- Filiz, O., Osman, E., Dönmez, F. ve Adile, K. (2014). BÖTE Bölümü Öğrencilerinin Sosyal Ağ Siteleri Kullanım Amaçları ile İnternet Bağımlılıkları Arasındaki

- İlişkinin İncelenmesi. *Journal of Instructional Technologies and Teacher Education*, 3(2), 26-28.
- Finn, J. D., & Voelkl, K. E. (1993). School Characteristics Related to Student Engagement. *The Journal of Negro Education*, 62(3): 249-268.
- Finn, J. D., Rock, D. A. (1997). Academic Success Among Students at Risk for School Failure. *Journal of Applied Psychology*, 82, 221-234.
- Firestone, W. A., Rosenblum, S., & Webb, A. (1987). Building commitment among students and teachers: an exploratory study of ten urban high schools. <http://www.eric.ed.gov/contentdelivery/servlet/ERICServlet?accno=ED303535> [23 Aralık 2021].
- Fredricks, J. A., Blumenfeld, P. C., & Paris, A. H. (2004). School Engagement: Potential of The Concept, State of The Evidence. *Review of Educational Research*, 74(1): 59-109.
- Freeman B, Chapman S. (2007). Is "YouTube" telling or selling you something? Tobacco content on the YouTube video-sharing website. *Tobacco Control*, 16(3):207-210.
- Fullarton, S. (2002). Student Engagement with School: Individual and School-Level Influences (LSAY Research Report No. 27). Camberwell: ACER.
- Ganesan, M., & Mayilvahanan, P. (2017). Cyber Crime Analysis in Social Media Using Data Mining Technique. *International Journal of Pure and Applied Mathematics*, 116(22): 413-424.
- Gençtanırım, D. ve Ergene, T. (2014). Riskli Davranışlar Ölçeğinin Geliştirilmesi: Geçerlik ve Güvenirlik Çalışmaları. *International Journal of Social Science*, 25(1): 125-138.
- Gilman, R., & Huebner, E. S. (2006). Characteristics of Adolescents Who Report Very High Life Satisfaction. *Journal of Youth and Adolescence*, 35, 311-319.
- Gonzales, L., & Vodicka, D. (2010). Top Ten Internet Resources for Educators. *Leadership*, 39(3): 8-37.

- Goodenow, C. (1992a). Strengthening The Links Between Educational Psychology and The Study of Social Contexts. *Educational Psychologist*, 27, 177-196.
- Goodenow, C. (1992b, April). School Motivation, Engagement, and Sense of Belonging Among Urban Adolescent Students. *Paper presented at the Annual Meeting of the American Educational Research Association*. San Francisco, CA.
- Goodenow, C., & Grady, K. E. (1993). The Relationship of School Belonging and Friends' Values to Academic Motivation Among Urban Adolescent Students. *The Journal of Experimental Education*, 62(1), 60-71.
- Göker, Z., Üneri, Ö., Dinç G, Güney, E. ve Hekim Bozkurt, Ö. (2015). Çocuk ve Ergenlerde Madde Kullanım Bozukluğuna Yeni Bir Bakış: Dsm-5'in Getirdikleri. *Turk J Child Adolesc Ment Health.*, 22:131-139.
- Göksu, H. (2019). *Ergenlerin Sosyal Medya Bağımlılığının Akademik Başarılarıyla İlişkisi ve Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Afyonkarahisar.
- Gönenç, E.Ö. (2007). İletişimin Tarihsel Süreci. *İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, 28, 87-102.
- Greenhow, C. (2009). Tapping the Wealth of Social Networks for Professional Development. *Learning & Leading with Technology*, 36(8), 10-11.
- Griffiths, M. D. (2013). Social networking addiction: Emerging themes and issues, *Journal of Addiction Research and Therapy*, 4(5), 118-119.
- Grosbeck, G., & Holotescu, C. (2008). Can we use Twitter for educational activities?. *The 4th International Scientific Conference: eLearning and Software for Education*. <http://www.morsmal.org/documents/members/admin/Can-we-use-Twitter-foreducational-activities.pdf> [5 Ekim 2021].
- Güçdemir, Y. (2012). *Sanal Ortamda İletişim bir Halkla İlişkiler Perspektifi*. İstanbul: Derin Yayınları.
- Güler, Ç. Y. ve Gazioğlu, A. E. İ. (2008). Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Öğrencilerinde Öznel İyi Olma Hali, Psikiyatrik Belirtiler ve Bazı Kişilik

Özellikleri: Karşılaştırmalı Bir Çalışma. *Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi Dergisi*, 23, 107-114.

Gülner, B. ve Öztat, F. (2020). Aile İçi Yüz Yüze İletişim, İnternet ve Sosyal Medya Kullanım İlişkisi. *Kurgu*, 28(1): 28-39.

Günlü, A., & Ceyhan, A. A. (2017). Investigating Adolescents' Behaviors on the İnternet and Problematic İnternet Usage. *Addicta: The Turkish Journal on Addictions*, 4(1), 75-117.

Gürsoy, Ü. (2009). *Üniversite Öğrencilerinin Gestalt Temas Biçimleri ile Yaşam Doyumları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

Gürültü, E. (2016). *Lise Öğrencilerinin Sosyal Medya Bağımlılıkları ve Akademik Erteleme Davranışları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

Haşimoğlu, A. ve Aslandoğan, A. (2018). Lise Öğrencilerinin Ergenlik Dönemi Sorunları ve Duygu Düzenleme Stratejileri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. *Academic Review of Humanities and Social Sciences*, 1(2): 71-83.

Hawkins, J. D., Catalano, R. F., Kosterman, R., Abbott, R. & Hill, K. G. (1999). Preventing Adolescent Health-risk Behaviors by Strengthening Protection During Childhood. *Arch Pediatr Adolesc Med*, 153(3): 226-234.

Hazan, C. & Shaver, P. (1994). Deeper İnto Attachment theory. *Psychological Inquiry*, 5(1): 68-79.

Hazar, M. (2011). Sosyal Medya Bağımlılığı-Bir Alan Çalışması. *İletişim Kuram ve Araştırma Dergisi*, 35(3): 311-319.

Heubner, E.S., Suldo, S.M., Valois, R.R., Darne, J.W., & Zullig, K. (2004). Brief Multidimensional Students' Life Satisfaction Scale: Sex, Race, and Grade Effects for High School Sample. *Psychological Reports*, 94, 351-356.

Hill, L. G., & Werner, N. E. (2005). Affiliative Motivation, School Attachment, And Aggression In School. *Psychology in the Schools*, 43(2): 231-246.

- Hirschi, T. (1969). *Causes of delinquency*. Berkeley: University of California Press.
- Işık, U. ve Topbaş, H. (2015). Facebook ve Bağımlılık: Medya Bağımlılığı Araştırması. *International Journal of Social Science*, 38, 319-336.
- İnanç Sönmez, B. (2021). Facebook, Tek Başına Çin'e Kafa Tutuyor: İşte Dünyanın En Çok Kullanılan Sosyal Medya Platformları.
<https://www.webtekno.com/dunyanin-en-cok-kullanilan-sosyal-medya-platformlari-h107035.html> [4 Nisan 2021].
- İnternet Tarihi. (2021). <http://www.internetarsivi.metu.edu.tr/tarihce.php> [10 Ocak 2021].
- İşman, A. ve Albayrak, E. (2014). Ağlardan Facebook'un eğitime yönelik etkililiği. *Trakya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 4(1), 129-138.
- İşman, A. ve Hamutoğlu, N. B. (2013). Sosyal Ağların Eğitim-Öğretim Sürecinde Kullanılması ile İlgili Karma Öğrenme Öğrencilerinin Görüşleri: Sakarya Üniversitesi Örneği. *International Journal of New Trends in Arts, Sports & Science Education (IJTASE)*, 2(3), 61-67.
- Jessor, R., Van Den Bos, J., Vanderryn, J., & Costa, F. M. (1995). Protective Factors in Adolescent Problem Behavior: Moderator effects and developmental change. *Developmental Psychology*, 31(6), 923-933.
- Ji, J., Xu, X., & Rich, S. L. (2002). Determinants of Family Life Satisfaction in Reforming Urban China. *International Journal of Comparative Sociology*, 43(2): 169-191.
- Jia, Y., Way, N., Ling, G., Yoshikawa, H., Chen, X., Hughes, D., ..., & Lu, Z. (2009). The Influence of Student Perceptions of School Climate on Socioemotional and Academic Adjustment: A Comparison of Chinese and American Adolescents. *Child Development*, 80(5), 1514-1530.
- Johnson, K. A. (2011). The Effect of Twitter Posts on Students' Perceptions of Instructor Credibility. *Learning, Media and Technology*, 36(1), 21- 38.

- Kalaycı, H. ve Özdemir, M. (2013). Lise Öğrencilerinin Okul Yaşamının Niteliğine İlişkin Algılarının Okul Bağlılıkları Üzerine Etkisi. *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 33(2): 293-315.
- Kalender, M. E. (2016). *Fen Lisesi ve Sosyal Bilimler Lisesi Öğrencilerinin Sosyal Medya Kullanım Alışkanlıklarının İncelenmesi (Kütahya ili örneği)* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Afyon Kocatepe Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Afyon.
- Kalkan M. ve Kaygusuz C. (Ed.) (2013). İnternet Bağımlılığı, *Sorunlar ve Çözümler*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Kandell, J.J. (1998). Internet addiction on campus: The Vulnerability of College Students. *CyberPsychology & Behavior*, 1, 11-17.
- Kang, I., Shin, M. M., & Park, C. (2013). Internet Addiction as A Manageable Eesource: A Focus On Social Network Services. *Online Information Review*, 37 (1), 28-41.
- Kaplan, A. M., & Haenlein, M. (2010). Users of The World, Unite! The Challenges and Opportunities of Social Media. *Indiana Univercity: Business Horizons*, 53(1), 59–68.
- Kara, T. (2018). Instagram Hayatları: Instagram Fotoğrafları Üzerine Bir İçerik Analizi. *İstanbul Sosyal Bilimler Dergisi, Kış Sayısı: 19*, 11-20.
- Karababa, A., Oral, T., ve Dilmaç, B. (2018). Ortaokul Öğrencilerinde Okula Bağlılığın Yordanmasında Algılanan Sosyal Destek ve Değerin Rolü.
- Karademir, T. ve Alper, A. (2011). Öğrenme Ortamı Olarak Sosyal Ağlarda Bulunması Gereken Standartlar. *In 5 the International Computer & Instructional Technologies Symposium, Fırat University*, 22-24.
- Karagülle, A. E., ve Çaycı, B. (2014). Ağ Toplumunda Sosyalleşme ve Yabancılaşma. *The Turkish Online Journal of Design Art and Communication*, 4(1): 1-9.

- Karakuş, İ., ve Yelken, T. Y. (2020). Uzaktan Eğitim Alan Üniversite Öğrencilerinin Sosyal Bulunuşluk ile İşlemsel Uzaklıkları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 28(1), 186-201.
- Karaman, G. (2021). *14-18 Yaş Grubu Ergenlerin Sosyal Medya Kullanım Tutumlarının, İlişkilerde Güven ve Benlik Saygısı Üzerine Etkisinin İncelenmesi* (Yayımlanmamış doktora tezi). İstanbul Aydın Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, İstanbul.
- Karasar, N. (1998). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri* (8. Basım). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Karatzias, A., Power, K. G., Flemming, J., Lennan, F., & Swanson, V. (2002). The Role of Demographics, Personality Variables, and School Stress on Predicting School Satisfaction/dissatisfaction: Review of the Literature and Research Findings. *Educational Psychology*, 22(1): 33-50.
- Karatzias, A., Power, K., & Swanson, V. (2001). Quality of School Life. Development and Preliminary Standardization of an Instrument Based on Performance Indicators in Scottish Secondary Schools. *School Effectiveness and School Improvement*, 12(3): 265-284.
- Kaşıkçı, F., Denli, Ö. S., ve Karaman, N. G. (2021). Gençlerde Sosyal Medya Bağımlılığı ve Sosyal Dışlanma: Öz-Kontrolün Aracılık Rolünün Değerlendirilmesi. *Başkent University Journal of Education*, 8(1): 147-159.
- Kavlak, O., Şirin A. (2007). Anne ve Babaya Ait Bağlanma ve Hemşirenin Rolü. *Ege Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Dergisi*, 23(2): 183-194.
- Kaya, A. G. (2006). İzmir’de Yaşam Kalitesi ve Yoksulluk. *İzmir İktisat Kongresi Araştırma Merkezi Öğrenci Çalışma Raporları Serisi*. İzmir.
- Kaya, Ö. S. ve Orçan, F. (2019). Mutluluğun Empati, Affetme ve Yaşam Doyumu Arasındaki Aracı Rolü: Bir Yol Analizi. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 19(2): 540-554.

- Kayri, M. ve Günüç, S. (2009). The Adaptation of Internet Addiction scale into Turkish: The Study of Validity and Reliability. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 42(1): 157-176.
- Kenanoğlu, R. ve Kahyaoğlu, M. (2011). Okul Öncesi Öğrencilerin İnternet Kullanımı ile Bilişsel, Duyuşsal ve Sosyal Davranışları Arasındaki İlişki. 5. *Uluslararası Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Sempozyumu*, Fırat Üniversitesi, Elazığ.
- Kennedy, A., W. (2013). The Global Facebook Phenomenon, www.beyondink.com/Whitepaper-The-Global-Facebook-Phenomenon-by-Anne-Kennedy.pdf [8 Mayıs 2021].
- Kermen, U., Tosun, N. İ., ve Doğan, U. (2016). Yaşam Doyumu ve Psikolojik İyi oluşun Yordayıcısı Olarak Sosyal Kaygı. *Eğitim Kuram ve Uygulama Araştırmaları Dergisi*, 2(1): 20-29.
- Kılıç, A. (2020). *Genç Yetişkinlerin Sosyal Medya Bağımlılıkları, Sosyal medya Kullanım Amaçları ve Romantik İlişki Doyumları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Biruni Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Kırcaburun, K. (2017). *Üniversite Öğrencilerinde Instagram Bağımlılığı, Kişilik Özellikleri ve Kendini Sevme Arasındaki İlişkinin İncelenmesi* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Sakarya Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Sakarya.
- Kırık, A, Arslan, A, Çetinkaya, A., & Gül, M. (2015). A Quantitative Research on the Level of Social Media Addiction among Young People in Turkey. *International Journal of Sport Culture and Science*, 3(3): 108-122.
- Kırık, A. (2017). Yeni Medya Aracılığıyla Değişen İletişim Süreci: Sosyal Paylaşım Ağlarında Gençlerin Konumu. *Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi*, 5(1): 230-261.
- Kızıldağ, S., Demirtaş-Zorbaz, S. ve Zorbaz, O. (2017). Lise Öğrencilerinde Okul Bağlılığı. *Eğitim ve Bilim*, 42(189): 107-119.
- Kirschner, P. A., & Karpinski, A. C. (2010). Facebook and Academic Performance, *Computers in Human Behavior*, 26:1237-1245.

- Koçak, M. (2021). *Üniversite Öğrencilerinde Sosyal Medya Bağımlılığı ile Sosyal Ortamlarda Gelişmeleri Kaçırma Korkusu ve Yaşamın Anlamı Arasındaki Yordayıcı İlişkiler* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Necmettin Erbakan Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Konya.
- Konuk, B. N. (2019). *İstanbul'da Sosyal Medya Bağımlılığı Olan Bireylerin Pozitif ve Negatif Duygu Durumlarının İncelenmesi* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Üsküdar Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, İstanbul.
- Köseoğlu, Ö. (2012). Sosyal Ağ Sitesi Kullanıcılarının Motivasyonları: Facebook Üzerine Bir Araştırma. *Selçuk İletişim*, 7(2): 58-81.
- Kraut, R., Patterson, M., Lundmark, V., Kiesler, S., Mukhopadhyay, T., & Scherlis, W. (2002). Internet Paradox: A Social Technology That Reduces Social Involvement and Psychological Well Being? *Journal of Social*, 58(1): 49-74.
- Kulaksızoğlu, A. (2011). *Ergenlik Psikolojisi*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- L. Lundy, Brenda, & Drouin, Michelle (2016). From Social Anxiety To Interpersonal Connectedness: Relationship Building Within Face-To-Face, Phone And Instant Messaging Mediums. *Computers in Human Behavior*, 54, 271-277.
- Leh, A. S. (2001). Computer-mediated Communication and Social Presence in a Distance Learning Environment. *International Journal Of Educational Telecommunications*, 7(2): 109-128.
- Lenhart, A. (2015). Teens, Social Media & Technology Overview 2015. <https://www.pewresearch.org/internet/2015/04/09/teens-social-media-technology-2015/> [2 Nisan 2021].
- Libbey, H. P. (2004). Measuring Student Relationships to School: Attachment, Bonding, Connectedness, and Engagement. *Journal of School Health*, 74(7): 274-283.
- Lim, S. S., & Nekmat, E. (2008). Learning Through 'Presuming': Insights from Media Literacy Programmers in Asia. *Science, Technology & Society*, 13(2): 259-278.

- Malin, A., & Linnakylä, P. (2001). Multilevel Modelling in Repeated Measures of the Quality of Finnish School Life. *Scandinavian Journal of Educational Research*, 45(2): 145-166.
- Man, P. (1991). The Influence of Peers and Parents on Youth Life Satisfaction in Hong Kong. *Social Indicators Research*, 24(4): 347-365.
- Manlove, J. (1998). The Influence of High School Drop Out and School Disengagement on the Risk of School-aged Pregnancy. *Journal of Research on Adolescence*, 82:187-220.
- Mavnacıoğlu, K. (2018). *Kurumsal İletişimde Sosyal Medya Yönetimi*. İstanbul: Beta Yayınları.
- McLellan, H. (1999). Online Education as Interactive Experience: Some Guiding Models. *Educational Technology*, 39(5), 36-42.
- Mingle, J., & Adams, M. (2015). Social Media Network Participation And Academic Performance in Senior High Schools in Ghana. *Library Philosophy And Practice E-Journal*, 7(21): 1-51.
- Murdock, T. B., Hale, N. M., & Weber, M. J. (2001). Predictors of Cheating Among Early Adolescents: Academic and Social Motivations. *Contemporary Educational Psychology*, 26(1): 96-115.
- Muslu, G. ve Bolışık. B. (2009). Çocuk ve Gençlerde İnternet Kullanımı. *TAF Preventive Medicine Bulletin*, 8(5), 445-450.
- Myers, D. ve Diener, E. (1995). Who Is Happy? *American Psychological Society*. 6(1), 1-19.
- Mythily, S., Qiu, S., & Winslow, M. (2008). Prevalence And Correlates Of Excessive Internet Use Among Youth İn Singapore. *The Annals, Academy Of Medicine, Singapore*, 37(1): 9-14.
- Naaman, M., Boase, J., & Lai, C.-H. (2010). Is It Really About Me?: Message Content in Social Awareness Streams. *In CSCW*, 2(1), 14-59.

- Nakilcioğlu, İ. (2007). İletişimden Biliřime: İnternet Kùltüründen Kesitler. *Akademik Bilişim Konferansı*, Dumlupınar Üniversitesi, Kùtahya, 31 Ocak- 2 şubat 2007, 8- 10.
- Natvig, G. K., Albrektsen, G. & Qvarnstrøm, U. (2003). Associations Between Psychosocial Factors and Happiness Among School Adolescents. *International Journal of Nursing Practice*, 9(3): 166-175.
- Neugarten, B. L., Havighurst, R. J. and Tobin, S. S. (1961). The Measurement of Life Satisfaction. *Journal of Gerontology*, 16: 134-143.
- Neugarten, B. L. (1974). Age Groups in American Society and the Rise of the Young-old. *The Annals of the American Academy of Political and Social Science*, 415(1), 187-198.
- Nielsen, J. (2009). Social networking on intranets.
<http://www.mngroup.com/articles/social-networking-on-intranets/>
[5 Aralık 2021].
- Odabaşı, H. F., Misirli, O., Günüc, S., Timar, Z. S., Ersoy, M., Som, S., ... Erol, O. (2012). Eğitim İçin Yeni Bir Ortam: Twitter. *Anadolu Journal of Educational Sciences International*, 2(1): 89–103.
- Odacı, H. ve ıkırıkı, Ö. (2017). Differences in Problematic Internet use Based on Depression, Anxiety, and Stress Levels. *Addicta: The Turkish Journal On Addictions*, 4(1): 41-61.
- Ofcom Office of Communications (2008). Social Networking a Quantitative and Qualitative Research Report into Attitudes, Behaviours and Use, *Research Document, Publication date: 2 April 2008*, 1-69.
- Oliva, A., & Arranz, E. (2005). Sibling Relationships During Adolescence. *European Journal of Developmental Psychology*, 2(3): 253-270.
- Oloo, F. L. (2013). *Instagratişication: Uses and Gratişications of Instagram by University Students for Interpersonal Communication*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Doğu Akdeniz University Institute of Graduate Studies, Gazimağusa.

- Osterman, K. F. (2000). Students' Need for Belonging in the School Community. *Review of Educational Research*, 70(3): 323-367.
- Otrar, M. ve Arın, F. S. (2014). Ergenlerin Sosyal Medyaya İlişkin Tutumlarının Çok Boyutlu İncelenmesi. *Eğitim ve İnsani Bilimler Dergisi: Teori ve Uygulama*, 10, 3-22.
- Ozankaya, Ö. (1996). *Toplumbilim*. İstanbul: Cem Yayınevi.
- O'Reilly, Tim ve Milstein, Sarah (2009). *The Twitter Book*. Sebastopol: O'Reilly Media.
- Ögel, K. (2012). *İnternet Bağımlılığı: İnternetin Psikolojisini Anlamak ve Bağımlılıkla Başa Çıkmak*. İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- Ögel-Balaban, H. (2021). Bir Ebeveynlik Kaynağı Olarak Facebook Ebeveyn Grupları: Anneler Üzerine Bir Araştırma. *Nesne*, 9(19): 114-126.
- Ölçer, H. (2020). *Bourdieuocu Toplumsal Ayrım Pratiklerinin Sosyal Medyaya Yansımaları: Facebook ve Instagram Örneği* (Yayımlanmamış doktora tezi) Mardin Artuklu Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Mardin.
- Öncel, Ü. (2012). Sosyal Medyanın Kısa Tarihi (İnfografik). <https://webrazzi.com/2012/10/22/sosyal-medyanin-kisa-tarihi-infografik/> [3 Haziran 2021].
- Özdemir, M. (2017). Sosyal Adalet Liderliği, Okula Yönelik Tutum ve Okul Bağlılığı Arasındaki İlişkilerin İncelenmesi. *Eğitim ve Bilim*, 42(191): 267-281.
- Özdemir, T. Y. ve Orhan, M. (2019). Öğretmenlerin Okul, Okul Yöneticisi ve Öğrenci Velisi Kavramlarına Yönelik Metaforik Algıları. *Journal of Theoretical Educational Science*, 12(2): 701-726.
- Özdemir, T. Y. (2018). Investigation of Students' Commitment to Schools in Terms of Some Variables. *Universitepark Bulletin*, 7(1), 51-65.
- Özdemir, Y. (2015). Ortaokul Öğrencilerinde Okul Tükenmişliği: Ödev, Okula Bağlılık ve Akademik Motivasyonun Rolü. *Adnan Menderes Üniversitesi Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 6(1): 27-35.

- Özdemir, Z. (2019). Üniversite Öğrencilerinde Sosyal Medya Bağımlılığı. *Beykoz Akademi Dergisi*, 7(2): 91-105.
- Özer, M. ve Karabulut, Ö.Ö. (2003). Yaşlılarda Yaşam Doyumu. *Geriatric Dergisi*, 6(2): 72-74.
- Öztürk, M. F. ve Talas, M. (2015). Sosyal Medya ve Eğitim Etkileşimi. *Zeitschrift für die Welt der Türken/Journal of World of Turks*, 7(1): 101-120.
- Park, N., Kee, K. F., & Valenzuela, S. (2009). Being Immersed in Social Networking Environment: Facebook Groups, Uses and Gratifications, and Social Outcomes. *Cyberpsychology & Behavior*, 12(6): 239-733.
- Pavot, W., & Diener, E. (1993). The Affective and Cognitive Context of Self Reported Measures of Subjective Well-Being. *Social Indicators Research*, 28, 1-20.
- Petry, N. M., & O'Brien, C. P. (2013). Internet Gaming Disorder and the DSM-5. *Addiction*, 108: 1186-1187.
- Potter, W. J. (2015). *Introduction to Media Literacy*. Los Angeles: SAGE.
- Przybylski, A.K., Murayama, K., Dehaan, C.R., Gladwell, V., (2013). 'Motivational, Emotional, And Behavioral Correlates Of Fear Of Missing Out', *Computers In Human Behavior* 29 (4), 1841-1848.
- Rask, K., Åstedt-Kurki, P., Paavilainen, E., & Laippala, P. (2003). Adolescent Subjective Well-being and Family Dynamics. *Scandinavian Journal of Caring Sciences*, 17(2): 129-138.
- Richardson, J. C., & Swan, K. (2003). Examining Social Presence in Online Courses in Relation to Students' Perceived Learning and Satisfaction. *Journal of Asynchronous Learning Networks*, 7(1): 68-88.
- Roeser, R. W., Midgley, C., & Urdan, T. C. (1996). Perceptions of the School Psychological Environment and Early Adolescents Psychological and Behavioral Functioning in School: The mediating role of goals and belonging. *Journal of Educational Psychology*, 88, 408-422.

- Rouis, S., Limayem, M., & Salehi-Sangari, E. (2011). Impact of Facebook Usage on Students Academic Achievement: Role of Self-Regulation and Trust, *Electronic Journal of Research in Educational Psychology*, 9(3): 961-994.
- Sabuncuoğlu, A., ve Gülay, G. (2016). Sosyal Medyada Görsel Paylaşımından Reklamcılığa: Instagram Reklamlarının Genç Kullanıcılar Üzerine Etkisine Dair Bir Araştırma. GÜSBEED, *Gümüşhane Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Elektronik Dergisi*, 108- 131.
- Sadowski, C., Padiaditis, M., & Townsend, R. (2017). University Students' Perceptions of Social Networking Sites (SNSs) In Their Educational Experiences at a Regional Australian University. *Australasian Journal of Educational Technology*, 33(5): 77-90.
- Salomon, D. (2013). Moving on From Facebook Using Instagram to Connect With Undergraduates and Engage in Teaching and Learning. *ACRL TechConnect*, 408-412.
- Samdal, O., Wold, B. & Bronis, M. (1999). Relationship Between Students' Perceptions of School Environment, Their Satisfaction with School and Perceived Academic Achievement: An International Study. *School Effectiveness and School Improvement*, 10, 296–320.
- Sanbay, İ. (2021). *Çocuklarda İnternet Bağımlılığı ve Agresif Davranışlar Arasındaki İlişkinin İncelenmesi* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). İstanbul Kent Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, İstanbul.
- Sarı, M. (2012). Empatik Sınıf Atmosferi ve Arkadaşlara Bağlılık Düzeyinin Lise Öğrencilerinin Okul Yaşam Kalitesine Etkisi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 1(1): 95-119.
- Sarı, M., Ötünç, E. ve Erceylan, H. (2007). Liselerde Okul Yaşam Kalitesi: Adana ili Örneği. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 50, 297-320.
- Sarıtaş, M. (2001). Sınıf yönetimi ve disiplinle ilgili kurallar geliştirme ve uygulama. L. Küçükahmet (Ed.). *Sınıf yönetiminde yeni yaklaşımlar*, 2: 47-90, Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

- Savi Çakar, F. ve Karataş, Z. (2017). Ergenlerin Okula Bağlanmalarının Yordayıcıları Olarak Benlik Saygısı, Okul Öfkesi ve Yaşam doyumu. *Eğitim ve Bilim*, 42(189): 121-136.
- Savi, F. (2011). School Attachment Scale for Children and Adolescents: The study of Validity and Reliability. *Elementary Education Online*, 10(1), 80-90.
- Seligman, M. E. P. (2007). *Gerçek Mutluluk* (S. Kunt, Çev.). Ankara: HYB Yayınları.
- Selvitopu, A. (2018). Meslek Lisesi Öğrencilerinin Okul Yaşam Kalitesi Algılarının İncelenmesi. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 47: 225-246.
- Sheeks, M. & Birchmeier, Z. (2007). Shyness, Sociability, and the Use of Computer-Mediated Communication in Relationship Development. *Cyber Psychology & Behavior*, 10(1): 64-70.
- Shields MK, Behrman RE. (2000). Children and Computer Technology: Analysis and Recommendations. *The Future of Children*, 10(2): 4-30.
- Sims, R. L. (2002). Ethical Rule Breaking by Employees: A Test of Social Bonding Theory. *Journal of Business Ethic*, 40, 101–109.
- Skloog, (2013). <http://blog.skloog.com/historysocial-media-history-social-media-bookmarking.com> [4 Haziran 2021].
- Solis, B. (2010). *Engage: The Complete Guide for Brands and Businesses to Build, Cultivate, and Measure Success in the New Web*. John Wiley & Sons: New Jersey.
- Somayaji, D. (2003). *Acculturation and Adolescent Risk Taking Behavior* (An unpublished thesis). Buffalo, New York.
- Somers, C. L., & Gizzi, T. J. (2001). Predicting Adolescents' Risky Behavior: The Influence of Future Orientation, School Involvement and School Attachment. *Adoles and Family Health*, 2, 3-11.
- Steinberg, L. (2013) *Ergenlik* (F, Çok, Çev). Ankara: İmge Kitabevi

- Stein, J. S., & Book, H. E. (2003). *EQ Duygusal Zekâ ve Başarının Sırrı*. İstanbul: Özgür Yayınları.
- Suldo, S. M. ve Huebner, E. S. (2006). Is Extremely High Life Satisfaction During Adolescence Advantageous. *Social Indicators Research*, 78(2): 179-203.
- Survivor. (2021). 2021 İnternet ve Sosyal Medya İstatistikleri. Facebook Kullanıcı Sayıları. <https://www.survivor.com.tr/2021-sosyal-medya-ve-internet-istatistikleri/> [27 Mayıs 2021].
- Sürü, D. (2020). Ergenlerde Sosyal Medya Bağımlılığı. <https://www.cocukicinicerik.com/makaleler/genel-1/ergenlerde-sosyal-medya-bagimliliği> [9 Haziran 2021].
- Şahin, M, Yurdakul, H. (2017). Medyanın Evrimleşmesi, Öğrenme Bağlamları ve Aktörleri. *Abant Kültürel Araştırmalar Dergisi*, 2(3): 42-56.
- Şahin, Ş., ve Özçelik, Ç. Ç. (2016). Ergenlik Dönemi ve Sosyalleşme. *Cumhuriyet Hemşirelik Dergisi*, 5(1), 42-49.
- Şavlı, A. K. ve Tekin, P. (2019). 12-14 Yaş Arası Ergenlerde İnternet Bağımlılığı ve Öz Bilinçlilik Duygulanımları. *Sosyal Bilimler ve Eğitim Dergisi*, 2(1): 173-186.
- Şener, G. (2009). Türkiye’de Facebook Kullanımı Araştırması. *XIV. Türkiye’de İnternet Konferansı*, 12-13 Aralık 2009, İstanbul.
- Şentürk, E. (2017). *Sosyal Medya Bağımlılığının, Depresyon, Anksiyete Bozukluğu, Karışık Anksiyete ve Depresif Bozukluk Hastaları ile Kontrol Grubu Arasında Karşılaştırılması ve Kullanıcıların Kişilik Özellikleriyle İlişkisinin Araştırılması* (Yayımlanmamış uzmanlık tezi). Gazi Üniversitesi Tıp Fakültesi Psikiyatri Anabilim Dalı, Ankara.
- Şimşir, Z., Seki, T., & Dilmaç, B. (2018). Predictive Relationships Between Adolescents Spiritual Well-Being and Perceived Social Support: The Role of Values. *Research on education and Psychology*, 2(1), 37-46.

- Tamannaefar, M. R., & Motaghedifard, M. (2014). Subjective Well-being and Its Subscales Among Students: The Study of Role of Creativity and Self-Efficacy. *Thinking Skills and Creativity*, 12, 37-42.
- Taş, İ., Eker, H., ve Anlı, G. (2014). Orta Öğretim Öğrencilerinin İnternet ve Oyun Bağımlılık Düzeylerinin İncelenmesi. *Online Journal of Technology Addiction and Cyberbullying*, 1(2), 37-57.
- Taşdelen-Karçkay, A. (2016). Family Life Satisfaction Scale—Turkish Version: Psychometric Evaluation. *Social Behavior and Personality: an International Journal*, 44(4), 631-639.
- Tektaş, N. (2014). Üniversite Öğrencilerinin Sosyal Ağları Kullanımlarına Yönelik Bir Araştırma, *Tarih Okulu Dergisi*, 7(XVII), 851-870.
- Tekulve, N. & Kelly, K (2013). Worth 1,000 Words: Using Instagram to Engage Library Users. *Brick and Click Libraries Symposium*. http://ecommons.udayton.edu/roesch_fac/20 [2 Temmuz 2021].
- Tel, F. D., ve Sarı, T. (2016). Üniversite Öğrencilerinde Öz Duyarlılık ve Yaşam Doymumu. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 16(1), 292-304.
- Telef, B. B. (2021). The Relation between Happiness, School Satisfaction, and Positive Experiences at School in Secondary School Students. *Eğitim ve Bilim*, 46(205) 359-371.
- Terry, J., & Kottman, M. (1995). *Working With Families. Guidance and Counseling In The Elementary and Middle Schools*. Brown ve Benchmark Publishers: United States.
- Ting Ting, C. (2014). A Study of Motives, Usage, Self-presentation and Number of Followers on Instagram. *Discover-SS Student E-Journal*, 3, 1-35.
- Toprak, A., Yıldırım Eroğlu A., Binark, F.M., Çomu, T., Senem, B. ve Aygül, E. (2009). *Toplumsal Paylaşım Ağı Facebook: Görülüyorum Öyleyse Varım*, İstanbul: Kalkedon Yayınları.

- Toprak, H. (2014). *Ergenlerde Mutluluk ve Yaşam Doyumunun Yordayıcısı Olarak Psikolojik Sağlık ve Psikolojik İhtiyaç Doyumu* (Yayımlanmamış doktora tezi). Sakarya Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Sakarya.
- Törenli, N. (2005). *Bilişim Teknolojileri Temelinde Haber Medyasının Yeniden Biçimlenişi: Yeni Medya, Yeni İletişim Ortamı*. Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları.
- TUIK, (2020). [https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Hanehalki-Bilisim-Teknolojileri-\(BT\)-Kullanim-Arastirmasi-2020-33679](https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Hanehalki-Bilisim-Teknolojileri-(BT)-Kullanim-Arastirmasi-2020-33679) [3 Nisan 2021].
- Tuncer, D. (2009). *Türkiye’de Aile Yapısı ve Yaşam Memnuniyet Seviyelerinin Aile Yapısına Yansımaları* (Yayımlanmamış Uzmanlık Tezi). Türkiye İstatistik Kurumu, Edirne.
- Tunç, E. ve Beşaltı, M. (2013). Okul Yaşam Kalitesinin Bazı Değişkenlere göre İncelenmesi, Şanlıurfa Birecik Örneği. *Turkish Journal of Education*, 3(49): 28-40.
- Turgut, Ö., ve Çapan, B. E. (2017). Ergen Psikolojik Sağlık Düzeyinin Yordayıcıları: Algılanan Sosyal Destek ve Okul Bağlılığı. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 44, 162-183.
- Tutgun Ünal, A. (2015). *Sosyal Medya Bağımlılığı: Üniversite Öğrencileri Üzerine Bir Araştırma* (Yayımlanmamış doktora tezi). Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Tutgun-Ünal, A, Kurt, A. (2021). Türkiye’deki Gazetecilerin Instagram Hesaplarının İçerik Analizi Yöntemiyle İncelenmesi. *OPUS Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 17 (33), 252 – 277.
- Türkel, Z. (2018). *Ergenlerde sosyal medya kullanımı, yalnızlık ve yaşam doyumu arasındaki yordayıcı ilişkiler* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü: İstanbul.
- Türkel, Z. ve Dilmaç, B. (2018). Ergenlerde Sosyal Medya Kullanımı, Yalnızlık ve Yaşam Doyumu Arasındaki Yordayıcı İlişkiler. *Necmettin Erbakan Üniversitesi Ereğli Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1(1): 57-70.

Türker, Y. ve Çelik, K. (2019). Öğretmenlerde İş ve Aile Çatışmasının Yaşam Doyumu Üzerindeki Etkisinde İş Doyumunun Aracı Rolü. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 34(1): 242-258.

Universal McCann (2009). Power to the People- Social Media Tracker Wave 4 <http://universalmccann.bitecp.com/wave4/Wave4.pdf> . [18 Mayıs 2021].

Üksel, S. (2015). *Kullanımlar ve Doymalar Kuramı Çerçevesinde Sosyal Medya Kullanımı: Sakarya Üniversitesi Öğrencileri Üzerine Bir Araştırma* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.

Üneri, Ö. Ş. ve Tanıdır, C. (2011). Bir Grup Lise Öğrencisinde İnternet Bağımlılığı Değerlendirmesi: Kesitsel Bir Çalışma. *Düşünen Adam Psikiyatri ve Nörolojik Bilimler Dergisi*, 24: 265–272.

Vara, Ş. (1999). *Yoğun Bakım Hemşirelerinde İş Doyumu ve Genel Yaşam Doyumu Arasındaki İlişkinin İncelenmesi* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.

Vural, Z. B. A. ve Bat, M. (2010). Yeni Bir İletişim Ortamı Olarak Sosyal Medya: Ege Üniversitesi İletişim Fakültesine Yönelik Bir Araştırma. *Journal of Yasar University*, 20(5), 3348-3382.

Webtures, (2021). Twitter Karakter Sınırı. <https://www.webtures.com/tr/blog/sozluk/twitter-karakter-siniri/> [5 Mayıs 2021].

Werner E. E., & Gross, J. J. (2010). Emotion Regulation and Psychopathology: A Conceptual Framework. In A. Kring., D. M. Sloan and D, Sloan (Eds.). *Emotion Regulation and Psychopathology* (13-37). Newyork: The Guilford Press.

Weston, R. (1998). Quality of School Life in Government, Catholic and Other Private Secondary Schools: Views of Students and Their Parents. *Australian Institute of Family Studies Family Matters*, 50, 56-61.

WhatsApp, (2021). WhatsApp Hakkında. <https://www.whatsapp.com/about/?lang=tr> [6 Haziran 2021].

- Wikipedia. (2021). Sosyal Medya. https://tr.wikipedia.org/wiki/Sosyal_medya [6 Haziran 2021].
- Wilkins, B., Boman, P. & Mergler, A. (2015). Positive psychological strengths and school engagement in primary school children. *Cogent Education*, 2(1): 1-11.
- Woods, H. C., & Scott, H. (2016). Sleepyteens: Social Media Use in Adolescent is Associated with Poor Sleep Quality, Anxiety, Depression and Low Self-esteem. *Journal of Adolescence*, 51, 41-49.
- Yalman, M., Başaran, B. ve Gonen, S. (2017). Pre-service Teachers' Views about the Use of Social Networks. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 18(3): 61-70.
- Yan, W., Li, Y., & Sui, N. (2014). The Relationship Between Recent Stressful Life Events, Personality Traits, Perceived Family Functioning And İnternet Addiction Among College Students. *Stress and Health*, 30(1): 3-11.
- Yanık Düşünceli, M. (2016). *Özel Lise Öğrencilerinin Sosyal Medya Tutumları ile İçedönüklük-Dışadönüklük Kişilik Özellikleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Haliç Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Yavuz, O. (2018). Ergenlik Döneminde İnternet Bağımlılığının Okul Başarısı Üzerinde Etkileri. *OPUS-Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 8(15): 1056-1080.
- Yavuzer, H. (1993). *Resimleriyle Çocuk*. (4.Basım). İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Yavuzer, H. (2013). *Ana-Baba-Çocuk*. (24. Basım). İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Yen, J. Y., Yen, C. F., Chen, C. C., Chen, S. H. & Ko, C. H. (2007). Family Factors of İnternet Addiction and Substance Use Experience in Taiwanese Adolescents. *Cyberpsychology & Behavior*, 10(3), 9-323.
- Yetim, Ü. (2001). *Toplumdan Bireye Mutluluk Resimleri*. İstanbul: Bağlam Yayınları.

- Yılmaz, E., Şahin, Y.L., Haseski, H. İ. ve Erol, O. (2014). Lise Öğrencilerinin İnternet Bağımlılık Düzeylerinin Çeşitli Değişkenlere göre İncelenmesi: Balıkesir ili Örneği. *Eğitim Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 4(1): 133-144.
- Yiğit, E., ve Günüş, S. (2020). Çocukların Dijital Oyun Bağımlılığına göre Aile Profillerinin Belirlenmesi. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 17(1): 144-174.
- Young, K. (1998). Internet Addiction; the Emergence of New Clinical Disorder. *CyberPsychology & Behavior*, 1, 237-244.
- Young, K. S. (1996). Internet Addiction: The Emergence of a New Clinical Disorder. *CyberPsychology and Behavior*, 1(3): 237-244.
- Yurdakul, H. (2020). *Bilgi, Doğruluk ve Twitter*. Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi İletişim Fakültesi, Yeni Medya Hakemli, *Akademik e-dergi*, 8, 86-89.
- Yüksel, M., ve Hayırsever, F. (2019). Lise Öğrencilerinin Okul Kavramına Yönelik Algıları ve Öğrenim Gördükleri Okullarına İlişkin Duygularının Belirlenmesi. *Ankara University Journal of Faculty of Educational Sciences (JFES)*, 52(2), 401-434.
- Yüksel Şahin, F. ve Öztoprak, Ö. (2019). Ergenlerin Sosyal Medya Bağımlılığı Düzeylerinin Benlik Saygısına Göre İncelenmesi. *IBAD Sosyal Bilimler Dergisi*, Ekim 2019 Özel Sayısı, 363-377.
- Zhan, Z., & Mei, H. (2013) Academic Self-concept and Social Presence in Face-to-face and Online Learning: Perceptions and Effects on Students' Learning Achievement and Satisfaction Across Environments. *Computers & Education*. 69, 131-138.
- Zorbaz, O. (2013). *Lise Öğrencilerinin Problemlı İnternet Kullanımının Sosyal Kaygı ve Akran İlişkileri Açısından İncelenmesi* (Yüksek lisans tezi). Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Ankara.
- Zullig, K. J.ve diğerleri (2001). Relationship Between Perceived Life Satisfaction and Adolescents Substance Abuse. *Journal of Adolescent Health*, 29(4), 279-288.

EKLER

EK-1

Kişisel Bilgi Formu

Değerli öğrenciler,

Aşağıda bilimsel bir araştırmada kullanılmak üzere hazırlanmış bazı sorular yer almaktadır. Lütfen tüm soruları yanıtlayınız ve boş bırakmayınız. Bilgileriniz gizli kalacaktır ve sadece araştırma amacıyla kullanılacaktır.

Tüm soruları doğru ve samimi bir şekilde cevaplamanız çok önemlidir. Katkılarınız için teşekkürler.

1) **Cinsiyetiniz:** K ( ) E ( )

2) **Sınıf:** 9. Sınıf ( ) 10. Sınıf ( ) 11. Sınıf ( ) 12. Sınıf ( )

3) **Anne-Baba Birlikteliği:**

Birlikte ( ) Ayrı durumda ( ) Boşanmış ( )

4) **Anne-babanızın size karşı tutumlarını nasıl değerlendiriyorsunuz?**

Demokratik ( ) Otoriter ( ) İlgisiz ( ) Aşırı Koruyucu ( )

5) **Okul başarısı açısından kendinizi nasıl değerlendiriyorsunuz?**

Düşük ( ) Orta ( ) Yüksek ( )

6) **Sosyal medyayı günde kaç saat kullanırsınız?**

Hiç Kullanmam ( ) 1 saatten az ( ) 1-3 saat arası ( ) 4-6 saat arası ( ) 7 saatten fazla ( )

7) **En sık hangi sosyal medya uygulamasını kullanırsınız?**

Facebook ( ) Twitter ( ) Instagram ( ) Youtube ( ) Whatsapp ( ) Diğer ( )

EK-2**Ergenler için Sosyal Medya Bağımlılığı Ölçeği (ESMBÖ)**

<i>Açıklama; Saygıdeğer katılımcı, aşağıda verilen ifadeleri son 1 yıldaki sosyal medya (MySpace, Facebook, Bebo, LinkedIn, Tumblr, Bloglar, Instagram, WhatsApp, Viber, Line, Tango, Snapchat, Wikipedia, Podcast Apple iTunes, Forumlar, YouTube, Twitter, vb.) kullanımınızı düşünerek işaretleyiniz.</i>		Hiçbir zaman	Nadiren	Bazen/Ara sıra	Çoğunlukla	Her zaman
		1	2	3	4	5
1	Sosyal medyayı kullanmadığımda sınırlı, endişeli veya üzgün olurum.					
2	Aklımda sürekli sosyal medyada yaptığım veya yapacağım etkinlikler vardır.					
3	Sosyal medyayı çok kullandığım için sinema, tiyatro, müzik, spor gibi diğer etkinliklere veya hobilerime zamanım kalmıyor.					

EK-3**Ergenlerde Okula Bağlanma Ölçeği (Lise Formu)**

Maddeler	Kesinlikle Evet	Evet	Olabilir	Hayır	Kesinlikle
1.Bu okulda olmaktan gurur duyuyorum.					
2.Bu okulda olmaktan mutluyum.					
3.Okulumda kendimi güvende hissediyorum.					

EK-4

Aile Yaşam Doyumu Ölçeği

Aşağıda “*Evde ailem ile birlikte olduğum zamanlar, genellikle kendimi .....hissederim*” cümlesinde ki boşluğu tamamlamanız için yirmi yedi maddede ikili ifadeler verilmiştir. Her bir madde için ikili ifadelerden (**Örneğin1. maddedeki mutlu/mutsuz**) sizin için uygun olan **bir tanesini seçiniz** ve seçtiğiniz bu ifadenin size göre derecesini **“tamamen”, “oldukça” ya da “biraz” seçeneklerinden bir tanesini** işaretleyerek gösteriniz.

Örneğin, birinci maddeye cevabınız “Evde ailem ile birlikte olduğum zamanlar, genellikle kendimi **biraz mutsuz** hissederim ise aşağıdaki şekilde işaretleyerek, ikinci maddeye geçiniz.

	Tama men	Oldukç a	Biraz	Biraz	Oldukç a	Tama men	
1.mutlu	☐	☐	☐	X	☐	☐	mutsuz

Evde ailem ile birlikte olduğum zamanlar, genellikle kendimi .....hissederim.

	Oldukça	Biraz	Tamamen	Biraz	Oldukça	Tamamen	
1. mutlu	☐	☐	☐	☐	☐	☐	mutsuz
2.yalnız	☐	☐	☐	☐	☐	☐	birlikte
3.neşeli	☐	☐	☐	☐	☐	☐	neşesiz

EK-5

Etik Kurul İzin Belgesi

Evrak Tarih ve Sayısı: 11.01.2021-E.442

T.C.
İSTANBUL SABAHATTİN ZAİM ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
ETİK KURULU BAŞKANLIĞI

Sayı : E-20292139-050.01.04-442
Konu : Etik Kurul Kararları

Sayın Ayşenur BEYAZGÜL TOSUN
Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Yüksek Lisans öğrencisi

Kurulumuz 30.12.2020 tarihinde toplanarak, "Ergenlerde Sosyal Medya Bağımlılığı ile Okula Bağlılık ve Aile Yaşam Doyumu Arasındaki İlişki" başlıklı araştırmanızda kullanmak üzere kurula sunmuş olduğunuz Etik Kurul Başvuru Formunuzu uygun bularak imza altına almıştır. Araştırmanızın Etik Kurul Onay Formu ekte yer almaktadır. Bilgilerinizi rica ederim.

Prof. Dr. Nasuh USLU
Kurul Başkanı

Ek:14-Ayşenur BEYAZGÜL TOSUN' un Etik Kurul Onay Formu (2 sayfa)

Mevcut Elektronik İmzalar

NASUH USLU (Etik Kurulu Başkanlığı - Kurul Başkanı) 11.01.2021 17:57

KARAR	ARAŞTIRMA İSTANBUL SABAHATTİN ZAİM ÜNİVERSİTESİNİN ETİK DURUŐUNA AYKIRI DEĞİLDİR.
--------------	--

(İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi Etik Kurulu'nun kararı tavsiye niteliğinde olup, üniversitemizle ilgili etik ilkelerinin belirlenmesi ve değerlendirilmesi amacını taşımaktadır.)

*Bu belgenin araőtirmayla ilgili kısımları başvuru tarafından doldurulmuştur.

Başkan

Prof. Dr. Nasuh USLU

Üye

Prof. Dr. Ali GÜNEŐ

Üye

Prof. Dr. Mustafa ATEŐ

Üye

Prof. Dr. Mehmet Emin KÖKTAŐ

Üye

Prof. Dr. Kadir CANATAN

Üye

Prof. Dr. Yahya Kemal YOĞURTÇU

Üye

Av. Bilal ŐAMAT

Bu belge, güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

2 / 2

Valilik Uygulama İzin Yazısı

T.C.
İSTANBUL VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : E-59090411-20-22276041
Konu : Anket ve Araştırma İzni (Ayşenur BEYAZGÜL
TOSUN)

12/03/2021

VALİLİK MAKAMINA

- İlgi : a) Yenilik ve Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğünün 21.01.2020 tarihli ve 2020/2 sayılı genelgesi.
b) İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesinin 22.01.2021 tarihli ve 925 sayılı yazısı.
c) Müdürlüğümüz Araştırma ve Anket Komisyonunun 08.03.2021 tarihli tutanağı.

Araştırma Konusu : Ergenlerde Sosyal Medya Bağımlılığı İle Okula Bağlılık ve Aile Yaşam
Doyumu Arasındaki İlişki
Araştırma Türü : Anket
Araştırmacı : Ayşenur BEYAZGÜL TOSUN
Araştırmacının Unvanı : İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Yüksek
Lisans Öğrencisi
Araştırma Yeri ve Kişiler : Küçükçekmece İlçesinde Yer Alan Liselerde Öğrenim Gören Öğrenciler
Araştırmanın Süresi : 2020 - 2021 Eğitim ve Öğretim Yılı

Yukarıda bilgileri verilen araştırmanın; 6698 sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanununa aykırı olarak kişisel veri istenmemesi, öğrenci velilerinden açık rıza onayı alınması, yüz yüze eğitime geçmiş olan kurumlarımızda, Covid-19 tedbirlerinin araştırmacı ve ilgili kurum idarelerince alınması, bilimsel amaç dışında kullanılmaması, bir örneği Müdürlüğümüzde muhafaza edilen mühürlü ve imzalı veri toplama araçlarının kurumlarımıza araştırmacı tarafından ulaştırılarak uygulanması, katılımcıların gönüllülük esasına göre seçilmesi, araştırma sonuç raporunun kamuoyuyla paylaşılmaması ve araştırma bittikten sonra 2 (iki) hafta içerisinde istememanket@meb.gov.tr adresine gönderilmesi, okul idarelerinin denetim, gözetim ve sorumluluğunda, eğitim ve öğretimi aksatmayacak şekilde, ilgi (a) genelge esasları dâhilinde uygulanması kaydıyla Müdürlüğümüzce uygun görülmektedir.

Makamınızca da uygun görüldüğü takdirde olurlarınıza arz ederim.

Levent YAZICI
İl Millî Eğitim Müdürü

OLUR
12/03/2021
Dr. Hasan Hüseyin CAN
Vali a.
Vali Yardımcısı

Ek:

- 1- İlgi (a) Genelge (3 Sayfa)
- 2- İlgi (b) Yazı ve Ekleri (2 Sayfa)
- 3- İlgi (c) Tutanak (1 Sayfa)

Bu belge güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

Adres : Binbirdirek Mah. İmran Öktem Cad. No: 1 Sultanahmet Fatih İstanbul Belge Doğrulama : <https://www.turkiye.gov.tr/meb-ebys>
Telefon : 0212 384 36 32 Bilgi İçin : Aykut ÇELİK
E-posta : ist.sgb34@meh.gov.tr (Strateji Geliştirme Hizmetleri Şubesi) Unvanı : Memur
Kep Adresi : meb@hs01.kep.tr İnternet Adresi : <http://istanbul.meb.gov.tr/>

Bu evrak güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır. <https://evraksorgu.meb.gov.tr> adresinden e914-556a-3c9f-ae15-8a2d kodu ile teyit edilebilir.

EK-7

Ölçek Kullanım İzinleri

Sosyal Medya Bağımlılığı Ölçeği İzni

Ayşenur Beyazgül
Alıcı: mustafa.ozgenel

16 Ağu 2020 Paz 13:57 ☆ ↶ ⋮

İyi günler hocam, ben İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi RPD yüksek lisans öğrencisi Ayşenur Beyazgül. Yüksek Lisans tez konusu olarak **Ergenlerde Sosyal Medya Bağımlılığı ile Okula Bağlılık ve Aile Yaşam Doyumunu** çalışmak istiyorum. Tez Danışman Hocam Dr. Halime Eker. Ergenler için Sosyal Medya Bağımlılığı (ESMBÖ) Ölçeği'nizi kullanmak için sizden izin almayı talep ediyorum. Gereğini arz ederim.

16.08.2020
Ayşenur Beyazgül

Mustafa ÖZGENEL
Alıcı: ben

16 Ağu 2020 Paz 18:52 ☆ ↶ ⋮

Değerli Ayşenur ölçeği kullanabilirsin.
Halime hocama selamlar
Çalışmalarınızda kolaylıklar dilerim

[iOS için Outlook](#) uygulamasını edinin

Gönderen: Ayşenur Beyazgül
Gönderildi: Sunday, August 16, 2020 1:57:43 PM
Kime: Mustafa ÖZGENEL
Konu: Ölçek İzin Talebi

Ergenlerde Okula Bağlılık Ölçeği (Lise Formu)

Ayşenur Beyazgül
Alıcı: firdevssavi

16 Ağu 2020 Paz 14:11 ☆ ↶ ⋮

İyi günler hocam, ben İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi RPD yüksek lisans öğrencisi Ayşenur Beyazgül. Yüksek Lisans tez konusu olarak **Ergenlerde Sosyal Medya Bağımlılığı ile Okula Bağlılık ve Aile Yaşam Doyumunu** çalışmak istiyorum. Tez Danışman Hocam Dr. Halime Eker. Ergenlerde Okula Bağlanma Ölçeği-Lise Formu kullanmak için sizden form-ölçeği ve izin almayı talep ediyorum. Gereğini arz ederim.

16.08.2020
Ayşenur Beyazgül

Firdevs Savi ÇAKAR
Alıcı: ben

17 Ağu 2020 Pzt 07:41 ☆ ↶ ⋮

Merhaba,
Ölçeği çalışmanızda kullanabilirsiniz. iyi çalışmalar dilerim.
Doç. Dr. Firdevs SAVİ ÇAKAR

***

3 Ek

Aile Yaşam Doyumu Ölçeği

Ayşenur Beyazgül <
Alıcı: arzutasdelen >

19 Ağu 2020 Çar 20:19 ☆ ↶ ⋮

İyi günler hocam, ben İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi RPD yüksek lisans öğrencisi Ayşenur Beyazgül Tosun. Yüksek Lisans tez konusu olarak **Ergenlerde Sosyal Medya Bağımlılığı ile Okula Bağlılık ve Aile Yaşam Doyumu Arasındaki İlişkiyi** çalışmak istiyorum. Tez Danışman Hocam Dr. Halime Eker. Aile Yaşam Doyumu Ölçeğini kullanmak için sizden form-ölçeği ve izin almayı talep ediyorum. Gereğini arz ederim.

19.08.2020
Ayşenur Beyazgül Tosun

Arzu Taşdelen Karçkay <
Alıcı: ben >

21 Ağu 2020 Cum 23:22 ☆ ↶ ⋮

Merhaba Ayşenur,
Umarım e mailine geri dönmek için geç olmamıştır. Uyarılama çalışmama gösterdiğiniz ilgiye memnun oldum. İlgili dökümanlar ekte. Çalışmanızda başarılar dilerim.
Doç. Dr. Arzu TAŞDELEN KARÇKAY

Kimden: Ayşenur Beyazgül
Gönderildi: 19 Ağustos 2020 Çarşamba 20:19
Kime: Arzu Taşdelen Karçkay
Konu: Ölçek İzni

...

...

[İleti kısaltıldı] [Tüm iletiyi görüntüle](#)

ÖZGEÇMİŞ

Ayşenur BEYAZGÜL TOSUN, ilk ve ortaöğrenimimi Şanlıurfa'da tamamladım. 2015 yılında Adıyaman Üniversitesi Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Bölümü'nden mezun oldum. 2016 yılında Şanlıurfa'da bulunan MEB'e bağlı Mehmet Hacıbozanoğlu Ortaokulu'na atandım. 2019 yılında İstanbul Toki Halkalı Anadolu İmam Hatip Lisesi'ne tayin oldum. Aynı yıl İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Bölümü'nde yüksek lisans eğitimine başladım. Halen İstanbul Küçükçekmece'de bulunan Toki Halkalı Anadolu İmam Hatip Lisesi'nde psikolojik danışman ve rehber öğretmen olarak çalışmaya devam etmekteyim.